

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

THOMAS BERNHARD

Sogukluk

BİR DISLANMA

LEVONEN NAKHOV ANKUT

MITOS YAYINLARI: 25

MITOS ÇAĞDAŞ: 19

Thomas Bernhard

SOGUKLUK: Bir İzolasyon

Thomas Bernhard

9 Şubat 1931'de Hollanda'da, evlilik dışı bir ilişkiden doğdu. Annecanesi ve büyükbabasının yanında büyüdü. Anne tarafından büyükbabası, eski bir anarşist olan yazar Johannes Freumbichler'in, yetişmesinde o.lumlu katkısı oldu. Ortaokulu 1943-45 yıllarında Salzburg'ta yatılı olarak okudu, 1947'de liseyi terk ederek tüccarlık alanında çırac eğitimine başladı. Bir yandan da keman, müzik estetiği ve şan dersleri aldı. Çalıştığı dükkânda hastalanınca 1949-51 yılları arasında Grafenhoftaki göğüs hastalıkları hastanesinde yattı. 1949'da büyükbabasını, 1950'de annesini kaybetti. Bir süre Salzburg'ta yayınlanan *Demokratischen Volksblatt* gazetesine adliye haberleri, sanat eleştirileri ve gezi yazıları yazdı. 1955-1957 yıllarında, Salzburg Mozarteum sanat okuluna gitti. Londra'da, Avusturya Kültür Enstitüsü'nün kütüphanesinde çalıştı. 1968'de Avusturya hükümetinin edebiyat dalındaki ödülünü, 1970'de Büchner Ödülü'nü kazandı. 12

Şubat 1989'da öldü. Vasiyetinde, eserlerinin Avusturya'da yayınlanmasını yasaklamıştı. Eserleri: *Frost* (1963), *Amras* (1964), *Verstörung* (1967), *Ungenach* (1968), *An der Baumgrenze* (1969), *Das Kalkwerk* (1970), *Der Italiener* (1971), *Der Kulterer* (1974), *Korrektur* (1975), *Die Ursache* (1975, Neden, Mitos 1993), *Der Keller* (1976, Mahzen, Mitos 1993), *Die Kälte* (1981, Soğukluk, Mitos 1997), *Ein Kinil* (1982, Bir Çocuk, Mitos 1997), *Der Untergeher* (1982), *Holzfällen* (1984), *Odun Keskme* (1984, Simavi), *Wittgenstein'in Yeğeni* (Metis), *Alte Meister* (1985), *Heldenplatz* (1988, Kahramanlar Alanı, Can 1993).

Nadide Amasyalı

İlk çevirisini yapan cesur bir çevirmen.

Die Kälte: Eine Isolation © Thomas Bernhard, 1978

Soğukluk: Bir İzolasyon © Mitos 1997

1. Baskı: Haziran 1997

Yayın Yönetmeni: Mustafa Küpüşoğlu

Yayına Hazırlayan: Aslı Tohumcu

Redaksiyon: Mustafa Tüzel

Grafik Uygulama: Fare Tanıtım

Baskı: Engin Matbaacılık

ISBN 975-8023-69-1

MITOS YAYINCILIK LTD. ŞTİ.

Yeni Çarşı Cad. Gür Han 28/22 Galatasaray 80050 İstanbul

Tel: (0212) 2496190 Faks: (0212) 2450026

elektronik posta: mitos@levi.com.tr

*Her hastalık, ruh hastalığı olarak
adlandırılabilir.*

Novalis

Akciğerimdeki sözümona gölgeyle birlikte varlığıma da yine bir gölge düşmüştü. *Grafenhof* dehşet verici bir sözcüktü, orada mutlak bir biçimde ve tam bir dokunulmazlık içinde başhekimin, onun asistanının ve onun asistanının ve sanatoryumun, benim gibi genç bir insan için dayanılmaz olan sanatoryumun koşulları hüküm sürmekteydi. Yardım arayışı içerisinde umutsuzluk dışında bir şeyle karşılaşmamıştım burada, bunu daha ilk anlar, ilk saatler ve daha da kötüsü, ilk günler göstermişti. Hastaların durumunda bir iyileşme olmuyor, aksine ben de dahil, zamanla kötüleşiyorlardı, baktığımda sağlık durumlarındaki umutsuzluğu okuyabildiğim, ölüme giden bir çöküşten başka bir şey göremediğim, bu benden önce buraya gönderilen hastaların gittiği yolun aynısından geçmek zorunda kalmak beni korkutuyordu. Her gün bir Kudas ayininin yapıldığı kiliseye ilk gidişimde, duvarlarda bir düzine ölüm ilanı görüp okumuştum, bu özlü metinlerde adı geçenler, bence tam benim o anda yaptığım gibi bu yüksek ve soğuk koridorlarda yürümüş olup geçen haftalarda ölen kişilerdi. Lime lime olmuş savaş sonrası gecelikleri, aşınmış keçe terlikleri, kirli gecelik yakaları içinde ve koltukaltlarına sıkıştırdıkları ateş tabelalarıyla, kuşkulu bakışları üzerime dikilmiş bir vaziyette arka arkaya yanımdan geçiyorlardı. Hedefleri ana binanın yanına, açık havaya kurulmuş, yarı çökük ahşap bir veranda olan dinlenme salonuydu. Bu salon Heukareck'in karşısına yapılmıştı, ikibin metre

yüksekliğindeki bu dağ bir kilometre uzunluğundaki gölgesini, hastanenin eteklerindeki Schwarzach Vadisi'nin üzerinden dört ay boyunca kaldırmaz, bu dört ay süresince de burada hiç güneş açmazdı. Kafamdaki düşünce, Yaratıcı'nın yaratırken burada hangi alçak rezilliği, insan sefaletinin hangi iğrenç şeklini düşündüğüydü. İnsan topluluğundan şüphe götürmez bir kesinlikle dışlanmış olan bu insanlar, hem iğrenç hem de acınacak bir halde geçip giderken kutsal gururları incinircesine kahverengi tükürük şişelerini açıp içine tükürüyorlardı; bunu sinsi bir tantanayla, tamamen edepsizliğe vurarak ve kesinlikle kendilerine özgü şeytani bir beceriyle yapıyor, balgamı ciğerlerinden sökerek çıkarıp şişelerine tükürüyorlardı. Koridorlar, düzinelerce aşınmış akciğer kanatlarına törenle uygulanan bu çekişlerle ve keçe terliklerin asit fenikli suyla dezenfekte edilmiş muşamba zemin üzerinde çıkardığı şıpırtı sesleriyle dolardı. Burada, o güne kadar sadece Katoliklerin cenaze törenlerinde gördüğüm bir debdebeyle, dinlenme salonunda sona eren bir dini alay oluşur, bu alaya katılan her kişi kendi monstranzını,¹ kahverengi tükürük şişesini, önünde taşıyarak ilerlerdi. Bunların sonuncusu da dinlenme salonuna ayak basıp, kendini, uzun bir sıra oluşturan, paslanmış demir parmaklıklı yataklardan birine bıraktığında, uzun burunları ve kocaman kulakları, upuzun kolları ve çarpık bacakları ve keskin çürük

1 Katoliklerde kutsal şaraplı ekmek kabı. (ç.n.)

kokularıyla, hastalıkları yüzünden çoktan deforme olmuş bedenlerin hepsi, bu incelmış, gri, küf kokulu, artık kesinlikle ısıtmayan ve benim sadece öğürtü olarak tanımlayabildiğim örtülere sarınıp yattıklarında ortalığı bir sessizlik kaplardı. Bense henüz orada, her şeyi çok net görebildiğim, ama neredeyse hiç göze çarpmadığım bir köşede, benim için yeni bir rezaletin, salt iğrençliğin, çirkinliğin ve gaddarlığın hükmettiği mutlak insanlıkdışılığın gözlemcisi olarak duruyordum, oysa o anda ben de çoktan onlara dahil olmuştum; benim de şimdiden ellerimde bir tükürük şişesi, kolumun altında da bir ateş tabelası vardı, ben de çoktan dinlenme salonunun yolunu tutmuştum. Parmaklıklı yatakların upuzun sırasında, ürkmüş bir halde, aniden doğrulup şişelerine tükürene kadar yataklarında saatlerce bir ölü gibi yatan, ağızlarından tek kelime bile çıkmayan iki ihtiyar adamın arasında, sondan üçüncü parmaklıklı yatağımı aradım. Hastaların hepsi aralıksız balgam üretiyordu, çoğu bunu büyük miktarlarda başarıyordu ve yine birçoğu balgam üretmekten başka ivedi görevleri yokmuşcasına, her seferinde karşılıklı olarak birbirlerini daha büyük miktarda balgam üretmeye tahrik edercesine, bir taneyle yetinmeyip birkaç tane tükürük şişesini yanında bulunduruyordu, görünüşe bakılırsa her gün kimin o akşamki zaferi kazanacağı, kimin en büyük konsantrasyonla, en büyük miktarı şişesine tüküreceği konusunda bir yarışma yapılıyordu. Doktorlar benden de, bu yarışmaya bir an evvel

katılmamdan başka bir şey beklemiyorlardı, ama kendimi boşuna yorup duruyordum, balgam üretemiyordum, tekrar tekrar tükürüyordum, ama tükürük şişem hep boş kalıyordu. Günlerce biraz olsun şişeye tükürebilmeye çalıştım, başaramadım, tükürebilmek için yaptığım umutsuz denemeler sonunda boğazım tamamen yırtılmıştı, çok geçmeden de korkunç bir soğuk algınlığı kapmışçasına ağrımaya başladı, fakat ben bir zerre olsun balgam üretmedim. Ama ben yüksek doktorluk makamından balgam üretme emri almamış mıydım? Laboratuvar balgamımı bekliyordu, Grafenholz'taki her şey balgamımı bekliyor gibiydi, fakat bende balgam yoktu; en sonunda bende de balgam üretme isteği oluştu, bundan başka isteğim yoktu; kendimi tükürme sanatında denedim, bu sanatı icra ederken de, yanımda, arkamda ve önümde her türden balgam oluşturma tarzını inceledim ve bizzat uygulamaya çalıştım, fakat sürekli artan boğaz ağrıları dışında bir şey üretmedim, göğüs kafesim bütünüyle iltihaplanmıştı sanki. Boş tükürük şişemi göz önünde bulundurduğumda *başarısızlığa mahkûm olmanın* ezikliğini hissediyordum, gitgide artan, mutlak bir balgam çıkarma isteğine, bir balgam çıkarma histerisine kapılıyordum. Acınacak haldeki balgam üretme çabalarım gözden kaçmamıştı, tam tersine tüm hastaların azami dikkat'lerinin benim balgam üretme denemelerime yöneltildiğini zannediyordum. Balgam çıkarma histerisine ne kadar kapılırsam, hasta

arkadaşların üzerimdeki gözetim cezaları da o kadar keskinleşiyordu, bana her köşeden *nasıl* tükürüleceğini, içlerinden balgamı sökebilmek için akciğer kanatlarının *nasıl* yırtılacağını gösterip, hep daha büyük oranda gerçekleştirdikleri balgam çıkarma becerileri ve sürekli bakışlarıyla beni cezalandırıyorlardı, sanki zaman içerisinde yıllardır kendileriyle özdeşleştirdikleri bir enstrümanı çalıyormuşcasına ciğerlerini çalıyor, akciğer kanatlarını telli bir sazı kullanır gibi eşsiz bir ustalıkla kullanıyorlardı. Bu konuda hiç şansım yoktu, orkestrada utandırıcı bir uyum vardı, ustalıklarını öyle bir noktaya getirmişlerdi ki, onlarla birlikte çalabileceğimi düşünmek delilikti, akciğer kanatlarıma istediğim kadar asılayım, şeytani bakışları, fesatçı şüphecilikleri, oh çeken gülüşleriyle, acemiliğimi, yapamayışımı ve aşağılık yeteneksizliğimi sürekli yüzüme vuruyorlardı. Alanlarında usta olanların yanında üç dört şişe balgam duruyordu, benim şişemse boştu, her seferinde umutsuzlukla açıyor ve tekrar hayal kırıklığıyla kapatıyordum. Ama *tükürmeliydim*. Herkes benden bunu istiyordu. En sonunda şiddete başvurdum, yapay öksürük nöbetleri üretiminde ustalığa erişene ve tükürene kadar, daha uzun, yoğun öksürük nöbetleri ürettim. Şişeye tükürür tükürmez laboratuvara koşturdum. İşe yaramaz çıktı. Bunu izleyen üç dört gün içinde akciğerime öyle eziyet etmişim ki, akciğerimden gerçekten de işe yarar oranda balgamı dışarı çıkarabildim, bir süre sonra da

şişemi yarısına kadar doldurdum. Gerçi hâlâ acemiydım, ama umut dolu beklentilere neden oluyordum, şişemin içindeki, önce ışığa tutulup güvensizlikle tetkik edilmiş olsa da, kabul edilmişti. Ben bir akciğer hastasıydım, öyleyse tükürmek zorundaydım! Ama *pozitif* değildim, kendimi bu gizli derneğin asil bir üyesi olarak görmeye hakkım yoktu. Horgörü beni çok derinden etkiliyordu. Herkes bulaşıcıydı, yani pozitif, bense değildim. Yeniden ve sonra iki günde bir benden balgam istenmeye başlandı, rutine girmiştım artık, akciğer kanatlarım bu ıstıraba alışmışlardı, artık garantili bir şekilde balgam ürettiyordum, yarım şişe öğleden önce, yarım şişe de öğleden sonra, laboratuvar bundan hoşnuttu. Fakat ben hep *negatif*tim. Önceleri sadece doktorlar hayal kırıklığı içindeydi, en azından bana öyle geliyordu, sonra da kendim. Bir şeyler yolunda gitmiyordu! Benim de diğerleri gibi olmam gerekmiyor muydu? Yani *pozitif*? Beş hafta sonra vakit gelmişti, teşhis: *Pozitif*ti. Birden topluluğun tam üyesi oluvermiştim. Düpedüz akciğer tüberkülozu olduğum onaylanmıştı. Hasta arkadaşlarım arasında bir hoşnutluk yayıldı, ben de hoşnuttum. Durumun çarpıklığını hiç mi hiç anlamamıştım. Yüzlerde bir hoşnutluk ifadesi belirmiş, doktorlar da sakinleşmişlerdi. Bundan böyle uygun tedbirler alınacaktı. Elbette ameliyat değil, bir ilaç tedavisi uygulanacaktı. Belki de derhal bir pnö. Ya da bir dağlama. Bütün olasılıklar göz önüne alınmıştı. Durumum bir plastik ameliyatı gerektirmiyordu, sağ

göğüs kafesimdeki kaburgalarımın kesilip, akciğer kanadımın tamamen çıkarılmasından korkmama gerek yoktu. Önce bir pnö yapılır diye düşünüyordum. Pnö yeterli olmazsa arkasından bir kaustik gelir. Kaustikten sonra da plastik. Akciğer hastalığı biliminin yüksek mertebesine erişmiştim ya, kesin bilgim vardı. Hep Pnö ile başlardı. Her gün düzinelercesi dolum için bekletirdi. Gördüğüm kadarıyla rutin bir olay, buradaki herkes tekrar tekrar hortuma bağlanır, delik deşik edilirdi, her günkü olaydı bu. Streptomisin tedavisiyle başlarlar diye düşünüyordum. Gerçekten de sonuç, pozitif oluşum, hasta arkadaşlarım tarafından da hoşnutlukla karşılanmıştı. Bir marjinali aralarında istemiyorlardı, isteklerine ulaştılar. Şimdi onların arasında bulunmaya layıktım. Her ne kadar *hiyerarşinin ancak alt sıralarında* bir yer edinmiş olsam da, bir dereceye kadar onlarla eşittim artık. Birden benim de onlarınki gibi çökük avurtlarım, uzun bir burnum, kocaman kulaklarım ve şiş bir karnım oluvermişti. Ben şişmişlerin değil de zayıflamışların kategorisine giriyordum. Akciğer hastaları önce zayıflar, sonra şişer, sonra gene zayıflarlar. Hastalık zayıflamakla başlayıp bir şişme dönemini de atlattıktan sonra tekrar zayıflamak şeklinde sürer. Ölüm geldiğinde hepsi tamamen cılızlaşmışlardır. Hastane kıyafetinin kullanımında daha şimdiden çok becerikliydim, koridorlarda keçe terliklerimi onlar gibi şıpırdatarak yürüyordum, evet artık birdenbire arsızca ve saygısızca, yalnız olmam ya da olmamam fark

etmeksizin, ortalıkta öksürüyordum, daha önce diğerlerinde gördüğümde kesinlikle izin verilmemesi gereken iğrençlikler olarak değerlendirdiğim bir sürü aldırıışsız, küstah ve yapılmasının imkânsız olduğu düşünülen davranışları yaparken yakalıyordum kendimi. Artık bir kere burada olduğuma göre bu topluluğa ait olmak istiyordum, söz konusu olan, akla gelebilecek en iğrenç, en dayanılmaz topluluk da olsa. Bir başka seçeneğim var mıydı? Buraya düşüşüm mantıklı olmamış mıydı? Bundan önceki tüm yaşamım beni Grafenhof'a getirecek şekilde kurulmamış mıydı? Ben de bir savaş kurbanıydım! Ortadan kaybolmuştum, bu ortadan kayboluş için elimden gelen her şeyi yapmıştım. Burada ölünürdü, o kadar, kendimi buna hazırlıyordum, bir istisna değildim çünkü. Bana üç dört hafta önce imkânsız gibi görünen şeyi başarmıştım, onlar gibi olmayı. Fakat bu doğru muydu? Bu düşünceyi hemen aklımdan kovdum, bu ölüm topluluğuna iyice yerleştim, buraya gelene dek sahip olduğum her şeyi kaybetmiştim. Burada hüküm süren göreve kendimi bırakmaktan, her türlü sonucuyla, geri çekilme olasılığı olmaksızın bir akciğer hastası olma gerçeğini tamamen kabullenmekten başka seçeneğim yoktu. Yatak odasında bir yatağım, koridorda bir dolabım, dinlenme salonunda bir yatağım, yemek odasında bir yerim vardı. Belleğimi devre dışı bıraktığımda, fazla birşeyim kalmıyordu. Büyük bir açlıkla, açılabilceğim bir dert ortağı aradım, fakat bulamadım, en azından ilk

haftalarda. Doğal gelişime karşı koymanın hiçbir anlamı yoktu, tahammül edebilmek için, burada hüküm süren gri rengi benimsemeli, aynen onlar gibi olmalıydım. Yeni birisi geldiğinde, benden öncekilerin bendeki gelişmeyi gözetledikleri gibi, ben de ondaki gelişmeyi aynı şüphecilikle, hiçbir imtiyaza tahammül göstermeyen soğukkanlı ve vicdansız bir kurbanın etkileyciliğiyle gözetliyordum. Bir insanın, nasıl artık bir insan gözüyle bakılmayan adi bir yaratık haline geldiğini izliyordum. Şimdi kanımca, sağlıklı olanlara bulaştırma olanağım, tüm akciğer hastalarının, bulaşıcı hastalık taşıyıcılarının hepsinin oldum olası donanmış oldukları bir iktidar aracım vardı, haftalarca beni, bakışları, alçaklıkları, oh çekişleriyle kovalayıp, arkamdan ayrılmayanlarda nefretle karşıladığım iktidar aracının ta kendisiydi bu. Şimdi kendim öksürebilir ve bu şekilde bir varlığı yok edebileceğimi düşünebilirdim! Ben de tıpkı onlar gibi düşünmüyordum mu? Ansızın, sağlıklı olan her şeyden nefret eder olmuştum. Nefretim bir anda Grafen Hof dışındaki her şeye, dünya üzerindeki her şeye, hatta kendi ailem üzerine yönelmişti. Fakat bu nefret çok kısa bir zamanda sönererek öldü, çünkü burada onu besleyecek hiçbir şey yoktu, burada her şey hastaydı, her şey yaşamdan uzaklaştırılmış, dışlanmış, ölüme-konsantre olmuş, ona yönelmişti. Elli yıl önce hepsi şu sözü söylemekte en ufak bir tereddüt göstermezdi: *Ölüme mahkûm*. Dış dünya kendini çoktan uzağa çekmişti, hiçbir biçimde algılanabilir değildi artık, yoktu, bu

duvarlardan içeri giren şey o kadar yontulmuş olurdu ki, ancak alçak bir yalan olarak kabul edilebilirdi: hiçbir etkisi olmayan tek tük haberler. Tükürük tasının hüküm sürdüğü bu yerde, bütün kıtalar havaya uçmuş olsa, yine de hiçbir biçimde ilgi çekmezdi. Her şey, balgam üretimine, ıstıraplı, aynı zamanda da sanatkârane nefes alıp vermelere, her gün yaşanan terapi korkusuna, ameliyat korkusuna, ölüm korkusuna konsantre olmuştu. Bir de doktorlarla, özellikle de başhekimle nasıl geçinileceğine. İşte bu noktada sivilceli yüzlü, cılız bir tüccar çırağı olarak tamamen şanssızdım, adı sanı bilinmeyen, her türlü referanstan yoksun, buraya yerel sigorta kurumu tarafından yerleştirilmiş, en derin küçümsemeyi hak eden eşyalarla, savaştan kalma, mukavva bir bavul, iki tane ucuz, eskimiş Amerikan pantolonu, yıkanmaktan aşınmış iki tane ordu gömleği, yamalı çoraplar, tabanları parçalanmış lastik ayakkabılarla gelmiş onsekiz yaşında isimsiz bir genç. En gösterişli eşyam büyükbabamdan kalma iş ceketiydi, *Sihirli Flüt*'ün piyano uyarlamasını ve Haydn'ın *Yaratılış*'ını da unutmamalıyım. Tek bir bakış beni odaların en adisine yerleştirmeye yetti, kuzeydeki, bugün bile ezilen bir sınıf olarak tanımlanan vasıfsız işçilerin ve çırakların yerleştirildiği oniki yataklı en büyük odaya. Fakat bu odada aynı zamanda, heba olmuş gözüyle bakılan, hukuk doktoru olduğu söylenen birisi de kalıyordu. Onun varlığını kendime ancak geçen zaman içinde açıkladım. Herkesin koridorda bir dolabı vardı,

bunların bitiminde de, yaklaşık seksen kişinin kullanması için, iki tane tuvaletle tek bir banyo odası, sabahları meydana gelen sıkışıklığı herkes tahmin edebilir, bu seksen kişinin neredeyse aynı anda tuvaletlere ve banyo odasına hücum etmesiyle bir kaos yaşanırdı, fakat bu türden olaylar her gün tekrarlandıkça insanoğlu buna şaşılasi bir çabuklukla alışır, sadece üç dört güne gereksinim duyar, sonra mekanizma onun için tanındıktır, başka seçeneği yoktur, aralarına katılır ve göze çarpmamaya başlar. Bireyci sindirilir ve ezilir. Hastalar yalak başındaki domuzlar gibi birbirlerini ite kaka banyo odasındaki musluklara yanaşırlar, içlerinden daha kuvvetlice olanları daha güçsüz olanlarını bir kenara itiverirdi, musluklar her sabah hep aynı kişilerin tekelinde olurdu, yumuşak kısımlara atılan tekme tokatlar bu banyo odası fanatiklerine anında yolu açardı, akciğer hastaları gerektiğinde korkunç bir fiziksel güç ortaya koyarlar. Ölüm korkusu onları güçlendirir, saygısızlığı bir prensip olarak yükseltir, bu dışlanmış ölüm adayının kaybedecek hiçbir şeyi yoktur. Bedenlerinin temizlenmesinden çok bir serinlemeydi onlar için önemli olan. Çoğu banyo odasına haftada sadece bir kez adım atardı, pek çoğu daha da nadir, tabii ki muayenelerden önce, zira o anda temiz görünmeleri gerekmektedir, fakat temizlik, diğer pek çok şey gibi, görece bir kavramdır. Odalardaki ve sanatoryumun genelindeki koku hassas bir kişiye göre değildi, burada hüküm süren gri renge denk düşüyordu ancak.

Böylelikle de kar beyazı doktor önlükleri daha bir göze batıyordu. Vizite dokuzdaydı, doktor heyeti, dinlenme salonunun girişinde görünür görünmez, henüz havada olan hasta başları otomatikman geriye düşerdi, yatanların saflarında en küçük bir kıpırtı bile olmazdı. Başhekim elleri belinde, bir yataktan diğerine giderek tedavi şekillerini tayin eder, ilaç yazardı. Bazen de öne doğru eğilir ve hastalardan birinin göğsüne vururdu, bir ateş tabelasına attığı bir bakış çoğu zaman onda bütün vadiyi çınlatan bir kahkahaya neden olurdu. Bay meslektaşlarıyla sadece mırıltı halinde konuşurdu. Altmışını çoktan geçmiş, bodur, yağ bağlamış haliyle sert bir askeri tavra sahipti ve hastaları, istediği gibi davranabileceği, rütbesiz askerler olarak görürdü. Daha savaş zamanında burada başhekimlik yapıyordu ve nasyonal sosyalist olmasına karşın, savaş sonrasında cehenneme def edilmemişti, herhalde yedekte birisi olmadığı için. Daha ilk anda bu adamdan hiçbir şey beklememem` gerektiğini düşünmüştüm ve ilk izlenimim giderek daha da doğrulanmıştı. Sonunda, bu kalın kafalı, kelimenin tam anlamıyla alçak olan bu insana teslim edilmiştim. Asistanları ona kayıtsız şartsız itaat ediyorlardı, istese bunlardan daha iyi hafiyeler bulamazdı. Asistanlar ve yardımcı doktorlar, hastaneyi bir cezaevi gibi gören ve bir cezaevi gibi yöneten bu adi herifin emir erleri olmanın dışında bir varlık sahibi değildiler. Her ne kadar ilk haftalarda henüz doğal olarak tıp bilgilerini, bırakın yerinde takdir etmeyi, onları yargılayacak durumda bile

değildiysem de, bu insana güvenmiyordum. Zaten başhekimin karakterinin ve tıbbi becerilerinin nasıl değerlendirilmesi gerektiği, gereğinden de kısa bir süre içinde ortaya çıkacaktı, bu anlatının akışı içinde bu durum kendiliğinden açığa kavuşacak ne de olsa. Başından beri, başhekimle konuşma fırsatı yakalayabilmek için az uğraşmamıştım, fakat bence gerçekten umarsız çabalarımı yönetici ve doktor anında boğmuştu, benden istediği biricik şey tükürmemdi ve haftalar boyunca benden hiçbir şekilde balgam alınamadığı için de öfkeliydi. Yanlış meslek seçmiş zavallı bir yaratıktı, üstelik nihayetinde doğal olarak heba olup yıkılmak zorunda kalacağı, ıssız, soğuk ve insanı körleştiren bir çevreye tayin edilmişti. Bu doktorlar da, daha önce tanıdıklarım gibi, benim için *tekinsizdiler*, onlara derin bir güvensizlik duyuyordum ve bunda haklı olduğuma inanıyorum.. Onlarla ilgili her şeyi olabildiğince keskin bir zekâ, mutlak bir dikkatle takip ediyordum, bu şekilde elimden kaçamıyorlardı, onlar için kurtuluş söz konusu bile değildi. Ta başından anlamıştım burada loncalarının en ilkel üyeleriyle karşılaşacağımı, fakat sonunu beklemeliydim. Benim doktor heyetimde, doktorlardan beklenebilecek hemen hemen her şey noksandı, onlardan sadece hiçbir şey beklememekle kalmayıp, onların önünde, kanımca, sürekli tetikte olmalıydım, suçlu vicdanlarının ne denli yüklü olduğunu pek tabii ki bilmiyordum, kendime uyanıklık, azami dikkat, azami ihtiyat reçetesi yazdım.

Genç yaşıma rağmen, her şeye ve her şeyin en kötüsüne hazırlıklı, iyi yetişmiş bir şüpheciydim. Bu özelliği bugün bile en değerli erdemim olarak değerlendiriyorum. Bir hasta tamamen kendisine yönelmelidir, bunu biliyordum, dışarıdansa hemen hemen hiçbir beklentisi olmamalıdır, her şeyden önce savunmada, karşı koymada ve şaşırtmacada talimli olmalıdır. Büyükbabam, özel filozofum, bana bu konudaki temeli önceden vermişti. Güvensiz davrandım ve iyileştim diyebilirim. Fakat oraya kadar daha katedilecek çok uzun bir yol vardı. Hasta, *doktorlara karşı*, acısını kendi ellerine almalı, her şeyden önce de kafasına koymalıydı, işte bu deneyimi edindim. Henüz bunun *bilincinde* değildim fakat bu anlayış doğrultusunda hareket ediyordum. Sadece kendime inanıyordum, başka hiçbir şeye değil, doktorlara karşı güvensizliğim ne kadar çoksa, kendime olan güvenim de o kadar çoktu. Eğer ağır, yani ölümcül bir hastalığı yenmek, bu ağır ve ölümcül hastalıktan kurtulmak istiyorsam başka türlü olmayacaktı. Fakat ben bunu ilk haftalarda gerçekten istiyor muydum? Grafenhop'taki bu ölüm şebekesine katılıp, onların işlerine iyice bulaşmamış mıydım? Hatta o haftalarda kendi umutsuzluğuma ve hakim olan genel umutsuzluğa aşık olduğumu, abayı bile yaktığımı iddia etmek yalan olmaz. Bu durumu benimsemekle kalmayıp, kendimi günümüz dünyasındaki yüz milyonlarca insan gibi mantıklı ve yüzde yüz bir umutsuzluğa, dehşete kenetlemiştim,

savaş sonrası umutsuzluğuna, savaş sonrası dehşetine. Burada, yok oluş şartlarında, yaklaşan elle tutulur sonun koşulları altında, akıbetime mutlak bir mantıkçılıkla hazırlıklı ve artık kavramak zorunda olduğum *bir iptal edilmişlik* içerisinde, kendimi yüzbinler ve milyonlarla eşit görüyordum. Neden gerek savaşta gerekse savaş sonrasında, onun bir sonucu olarak ölen milyonlarca insandan farklı olarak kaçıp kurtulma hakkına sahip olaydım, ki sözüme birtakım pozitif koşullar dolayısıyla kurtulduğuma inanmıştım, evet, fakat şimdi beni köşemde, bizi köşemizde yakalamıştı yine, bize yetişmiş, bizi meydana çıkarmış ve kendine katmıştı, yaşamın sonu. Bu gerçeği kabullendim ve ona göre davrandım. Birdenbire artık karşı koymuyor, artık isyan etmiyor, bu yeni talihsizliği atlatmayı aklımın ucundan bile geçirmiyordum. Şaşırtıcı netlikte bir mantıkçılık sonucunda kendimi teslim etmiş, umudumu kesmiş ve boyunduruk altına girmiştim. Buraya, insanların kendileri için belirlenmiş savaşın dehşet verici sonuçlarının ardından mantıklı bir sonuç olarak yavaş yavaş ölmek zorunda kaldıkları, teslim olup vazgeçmek zorunda kaldıkları yere ait olduğumu düşünmek zorundaydım, ne isyana ne de protestoya, *yavaş yavaş yok olup giden*, bu *ölüp giden* topluma aittim. Kendimi, bana ansızın hiç de saçma gelmeyen bu düşüncede yoğunlaştırdım ve şu sonuca vardım: *Burada olacağım! Başka nerede olabilirsiniz ki?* Ölüme ve cehenneme gidişin kronolojisini izledim. İnsan

sefaletini kabul etmiştim, onu hiçbir şeyin ve hiç kimsenin almasına izin vermeyecektim! Grafenholz'a ve Grafenholz'daki koşullara duyduğum tiksinti ve nefreti, hastalığa ve ölüme, sözümona haksızlığa karşı olan nefreti bırakmışım. Artık *burada olandan* nefret etmiyor, *orada, ötede ve dışarıda olandan, bütün diğer şeylerden* nefret ediyordum. Fakat bu nefret çok geçmeden tükenmek zorundaydı, çünkü bir yararı yoktu. Bu *saçma nefret* birden imkânsız oluvermişti. Toplumun doğayla uyum içinde yaptığı yasalara göre, beni bekleyen son fazlasıyla açık, fazlasıyla adildi. Tarihte görülmuş en gereksiz, en anlamsız, en değersiz varlık olarak ben, milyonlarca insanın basbayağı kaçamadığı yerde, neden kuralı bozan bir istisna olup, kaçabileceğime inanabilme ve hatta bir an için bile olsa bunu isteyebilme hakkına sahip olduğumu düşünseydim ki. Kanımca, dosdoğru cehennemden geçen ve ölüme giden yolda yürümem gerekiyordu şimdi. Bununla kendi içimde uzlaşmışım. Çok uzun bir süre buna karşı koymuştum, şimdi artık karşı koymuyordum, boyun eğmişim. Ne olmuştu bana? Kendim için doğru ve biricik mantık olduğunu görerek, şimdi var olmayı sürdürerek zorunda olduğum bir mantığın esiri olmuşum. Fakat bu mantığı hemen onun karşıtı ile değiştirivermişim, birdenbire her şeyi yine yüzde yüz farklı değerlendiriyordum. Görüş açım *her bakımdan* değişmişti. Grafenholz ve onun kurallarına karşı, kaçınılmazlığa karşı olageldiğinden çok daha büyük bir

şiddetle isyan ediyordum! Görüş açımı yine olabildiğince radikal bir biçimde değiştirmiştım, şimdi yine yüzde yüz *yaşıyordum*, şimdi yine yüzde yüz yaşamak, var olmak *istiyordum*, ne pahasına olursa olsun. *Şu anda* sahip olduğum düşünce ve görüş açısının şimdi neredeyse tam zıttını düşünen, oniki saat önceki beni artık anlamıyordum. Nasıl olmuş da umutsuzlukta bu kadar ileri gidebilmişim? Boyun eğmede? Ölüme kolaylıkla teslim olmada? Yine tümüyle yanlış sonuçlar çıkarmışım. Fakat öyle düşünüyordum ki, tamamen *kendi* anlayışına göre hareket etmişim, yaradılışım gereği bu böyle olagelmışti, şimdi de böyleydi, böyle kalacaktı, diye düşünmüştüm. Birdenbire, etrafımda baktığım, gördüğüm, her zamankinden daha etkili bir şekilde gözlemlediklerimin, gene o korkunç, iğrenç özellikleri vardı. Yerim, bu insanların yanı değildi, düpedüz onlar gibi değildim işte, buradaki koşullar benimkiler değildi ve benimkiler olamazlardı, olmamalıydılar. Aniden, son günlerde düşünülen ve bu doğrultuda uygulanan her şey gülünç, saçma bir yanılgı oluverdi. Çürümenin ve mutlak umutsuzluğun ruhu boğduğu, beyni öldürdüğü bu yere ait olduğumu nasıl düşünebilmişim? Herhalde böylesi daha kolayıma gelmişti, isyan etmek, karşı çıkmak yerine kendimi öylesine bırakıvermek, gerçek bu kadar basitti. Rahatlık uğruna çoğu zaman pes eder, çoğu zaman teslim oluruz. Fakat yaşam pahasına, bu konuda kafa yormanın anlamsız olduğunu, çünkü bu kafa

yormanın, sonunda mutlak değersizlik bir yana, anlamsızlıkla sonuçlandığını bilsem bile, aslında ne kadar değerli olduğunu ve belki de bir kez daha öyle değerli olacağını bilemediğim *tüm bir* varoluş pahasına. Tek olan hiçbir şeydir, fakat herkes her şeydir. Nasıl sonuçlanacağını umursamaksızın, karşı koymak, bir kavgaya girmek yerine rahatlığı, uyumun ve teslimiyetin adi olanını seçmiştim. Salt rahatlık ve korkaklık yüzünden, benden önce ölüme giden milyonları kendime örnek almıştım, her ne nedenle olursa olsun, kendi rahatlık spekülasyonum için son savaşın kurbanını kendim kötüye kullanmaktan, sonumun, ölümümün, yavaş yavaş yok oluşumun onlarla karşılaştırılabileceğini düşünmekten çekinmemiştim, onların ölümüne katılmayı arzu etmekle milyonlarca insanın ölümünü kötüye kullanmıştım. Bu düşüncüyü o an daha derinlere sürükleyebilir ve onunla, gerek onun gerekse benim deliliğimin ve zevksizliğimin en uç sınırına gidebilirdim, fakat kendimi bundan alıkoyuyordum. Görüşlerim sadece ve sadece dokunaklıydı, acılarımsa salt teatraldı. Fakat şimdi, utanç duymuyordum, buna vaktim yoktu, duygudan arınmış berrak bir kafa diliyordum, bütün gücümü buna harcıyordum. Gerçek şu ki, üç dört gün öncesinin balgamında, tüberküllerin bulunduğu aynı günde, bunu benim balgamım olmadığı gerçeğinden haberdar edilmek için laboratuvara çağırılmıştım, bir karışıklık olmuşmuş, laboratuvarda o güne kadar asla böyle bir olaya

raslanmamış, böyle bir şey *olmamış*. Balgamım önceden de olduğu gibi tüberkülsüzümü. Gerçekten de bu açıklamadan sonra balgamım birkaç kez arka arkaya incelenmiş, sonuç her defasında negatif olmuştu. Demek ki yine de pozitif değildim. Sanki bu olguyu bizzat kendim davet etmişcesine davranıyordum şimdi. Bu olayı gereğinden fazla büyütüyordum, şüpheci karakterimle, laboratuvarın balgamımı arka arkaya birkaç kez analiz etmesi konusunda, şimdi kendim ısrar ediyordum, sonuç aynı kaldı. Laboratuvarın bir hatasıydı bu. Mücadeleye başlama koşullarına sahiptim şimdi, pozitif olmamak dışında, streptomisin enjeksiyonlarıyla yenilmeye çalışılan bir gölge hâlâ akciğerimin üzerinde duruyordu yine de, ne yazık ki, söylendiğine göre, çok pahalı olması sebebiyle çok cüzi bir dozaj uygulanabiliyordu. Daha sonraları öğrendiğime göre, bu paha biçilemez şeyden her hasta sadece faydasız ve anlamsız olan çok cüzi bir miktar alabiliyordu. Daha çok streptomisin, İsviçre'den veya Amerika'dan şahsen getirtebilene ya da doktorların, doğal olarak ilk sırada müdürün, pek kudretli başhekimin, güçlü himayesi altında bulunanlara enjekte ediliyordu sadece. Hemen hemen hiç denilebilecek komik bir miktarda, yani çok az streptomisin aldığımı öğrenmemin ardından doktor heyetine karşı saldırıya geçtim, fakat anında geri püskürtüldüm, isteğim heyet tarafından duyulmamış bir şey olarak tanımlandı, daha fazla streptomisin istemimi bir küstahlık olarak nitelediler, ben hiçbir şey,

onlarsa her şeyi biliyorlarmış, oysa ki kendi var oluşumla ilgili olması yüzünden, daha o zamanlardan beri akciğer tedavi biliminin bu alanındaki en aptal kişisi artık ben olmadığımın, tedavimin daha büyük bir oranda streptomisin gerektirdiğini kesinlikle biliyordum. Fakat sosyal açıdan bir sıfır olduğum için alamadım. Diğerleri gereksinim duyduklarını alabiliyorlardı, daha büyük bir etki gücü olan ünleri, imtiyazları ve meslekleri vardı. Streptomisin gereksinime göre değil de, akla gelebilecek en bayağı düşünceler doğrultusunda dağıtılıyordu. Bundan zarar gören tek kişi ben değildim. İmtiyazlı olanlar bir yarıyı, mağdur durumda olanlar da diğer yarıyı oluşturuyorlardı. Ben kesinlikle ikincisine aittim. *Belli* şartlarda, birtakım *uygun* yolların yardımıyla birincisine yükselmeye tabii ki niyetim yoktu, bunun için gerekli olan alçakça kurnazlık yoktu bende ve evet alçaklığın kendisi de yoktu, bu doğrultuda hiçbir istek de duymuyordum içimde. Fakat bende, amaca ulaştıran bu kötü araçlar olmadan da bu cehennemden savaşıp dışarıya, artık sanatoryumu ve onun içindekileri gördüğüm biçimiyle, bu cehennem bağıllığından çıkmayı düşünüyordum. Bu arada öğrendiğim, doktorlar ve onların karakteristik zaafı, evet, onların alçaklıkları ve aşağılıkları, tıpkı hastaların karakteristik zaafı, alçaklıkları ve aşağılıkları gibi, beni kulağı delik yapmıştı, zihnim bundan yararlanmıştı, ruhani hemşirelerin, haçlı hemşirelerin gözlemlenmesinde de kendimi

eğitiyordum. Çok yakın ve yakın çevremle uğraşmaktan, incelemekten kendimle daha az uğraşır oldum; gerçekten pozitif olmamamın ve doğrudan doğruya ölüme teslim olmamışlığımın ardından böyle bir araştırmayı yapma iznini kendime verebilirdim. Buradakiler ne tür insanlardır, hangi duvarlar ve hangi ilişkiler içerisinde var olmaktadırlar ve bütün bunların birbiriyle bağlantısı nedir diye kendime sordum ve işe koyuldum. Daha büyükçe bir insan topluluğuyla ilk karşılaşmam değildi, bu insan kitlesini, daha önceleri bulunduğum yatılı okuldan ve hastanelerden tanıyordum, kokularını, gürültülerini, niyetlerini ve hedeflerini biliyordum. Yeni olan bir şey vardı ki, o da burada gerçekten de dışlanmışların, izole edilmişlerin, haklarına tecavüz edilmişlerin, kısıtlanmışların söz konusu olmasıydı. Burada tumturaklı sözler ortalığı ateşe vermiyor, dünyayı yerinden oynatan sloganlar hedefi bulmuyordu. Yüzlercesi burada iğrenç geceliklerinin içine girmiş, pek uzak olma ihtimali olmayan herhangi bir zamanda, Schwarzach'taki kaşarlanmış bir cenaze levazımı firmasının kefenleriyle değiştirmek üzere, bu geceliklerin içine sığınmışlardı. Hayır, artık onlara dahil değildim, yanlışlık gün ışığına çıkmıştı, gözcülük görevimi yeniden devralmıştım. Buradan dışarı taşınıp cenaze arabalarıyla nakledilenler, bambaşka bir insan sınıfına aittiler, benimle uzaktan yakından ilgileri yoktu. Hastalıklı olanlar *onlardı*, ben değil, ölüme *mahkûm* olanlar *onlardı*, ben değil. Birdenbire

kendimi azletme hakkına sahip olduğumu düşündüm. Burada, mümkün olduğunca göze çarpmadan, içyüzü anlaşılmaz bir oyun sergiliyordum, fakat bu oyunda sonum onlarınkine benzemiyordu. Savaş çoğunu bir çile kayalığına atarcasına burada karaya fırlatıvermişti, olayların vahşeti tarafından kayadan bir duvara atılmış, öylece son haftalarını, aylarını dolduruyorlardı. Nereliydiler? Hangi yaşam şartları onları buraya getirmişti? Kökenlerini ortaya çıkarmak için zamana ihtiyacım vardı: Çökmüş Viyana mahalleleri, hastalıkların çok çabuk ölümcül hastalıklara dönüşebildiği sözümona Mozart kentinin karanlık, rutubetli sokakları, dar gelirli kimselerin kendilerine sürekli dikkat etmedikleri takdirde daha yetişkinlik çağına gelemeden çürüyüp gittikleri taşra köyleri. Akciğer hastalığı savaş sonrasında yeni bir yükseliş yaşıyordu. Yıllarca süren açlık, yıllarca süren umutsuzluk, bu insanların hepsini kaçınılmaz bir biçimde akciğer hastalığına, hastanelere, sonunda da Grafenhop'a sürüklemişti. Her sınıftan, her meslekten gelmişlerdi, hem erkekler hem kadınlar. Bir kere akciğer hastası olarak sınıflandırılmaya görsünler anında yerlerinden sürülerek buraya atılırlardı. Bir izole etme olarak sanatoryum. Sözümona sağlıklı dünya, *tüberkuloz*, hele ki *açık akciğer tüberkülozu* kavramı bir yana, daha *akciğer hastalığı* kelimesi karşısında bile müthiş aşırı bir korkuya kapılıyordu, bugün bile bu korkuya kapılıyor. Başka hiçbir şeyden bu denli bir yoğunlukta korkmuyordu. Akciğer hastası

olmanın, pozitif olmanın, gerçekten *ne* anlama geldiğini, kendi bedenimde ancak daha sonraları öğrendim. İster inanayım, ister inanmayayım, her koşulda dehşet verici, insanlık dışıydı. Grafenhop'a gelmeden önce bile, Grafenhop'a gitmem gerektiğini bildiğim andan itibaren, bu gerçeği hiç ama hiç kimseye söylemeye cesaret edememiştim, ben Grafenhop'a gidiyorum, diye bir söylemiş olsaydım, hemen oracıkta, yani Salzburg'ta, icabına bakarlardı. Ailemedekiler Grafenhop'un *ne* demek olduğunu acaba biliyorlar mıydı, bilmiyorum, bu soruyu kendilerine hiç yöneltmemişlerdi, bunun için vakitleri olmamıştı, dikkatleri, daha o sıralar ölümcül teşhisi konulmuş annemin hastalığına yönelmişti. Grafenhop kelimesini, bunu kendime bütünüyle ve tamamıyla açıklayabilmiş olmaksızın, çocukluğumun daha ilk demlerinden itibaren dehşet saçan bir kelime olarak biliyordum. Grafenhop'a gitmek, ünlü Stein, Suben ya da Garsten cezaevlerine gitmekten çok daha ürkütücüydü. Bir akciğer hastasıyla ilişkide bulunulmaz, yolundan çekiliniirdi. Bir kere akciğer hastalığına yakalanan kurban, bu durumu saklamakla iyi yapıyordu. Aileler de akciğer hastalarını izole ediyorlar, evet, benimki de dahil olmak üzere dışlıyorlardı. Fakat benim durumum söz konusu olduğunda, gerçekten de dikkatlerini *tamamen* akciğer hastalığıma yöneltmeleri mümkün değildi, zira o sıralarda annemin, en tehlikeli, en ağırlı ve en kötü devresine girmiş olan rahim kanseri, onları doğal olarak daha çok meşgul

ediyordu. Annem zaten aylardır hasta yatıyordu, her saat ve hatta daha kısa aralıklarla yapılan morfin iğneleriyle bile artık durdurulamayan, evet, artık biraz olsun hafifletilemeyen ağrılar içerisinde. Ona Grafenhof'a gideceğimi söylemiştim gerçi, fakat bunun ne demek olduğunun bilincine kesinlikle varmamıştır. Onunla vedalaşırken, kısa bir süre içinde öleceğini zaten biliyordu, yarım yıl içinde mi, yoksa bir yıl içinde mi, bunu tam olarak kestirebilmek mümkün değildi, tamamen zayıflayıp sadece bir deri bir kemik kaldığı dönemde bile güçlü bir kalbi vardı. Aklı, bu hastalıkların en korkuncu karşısında bulanmamıştı, her ne kadar hepimiz bu sonu, annemin durumuna artık bakamaz, basbayağı daha fazla tahammül edemez olmamızdan dolayı sabırsızlıkla istemiş olsak da, kendisini bir süre daha bekleten son anına kadar da öyle kaldı. Grafenhof'a, bu yeni belirsizliğe gitmek üzere annemle vedalaşırken, ona şiirlerimden birkaç tanesini okumuştum. Ağlamıştı, ikimiz de ağlamıştık. Ona sarılmış, bavulumu hazırlamış ve gözden kaybolmuştum. Acaba onu tekrar görebilecek miydim? Şiirlerimi dinlemek *zorunda* kalmıştı, onu zorlamıştım emindim, şiirlerim iyiydi, görünürde bu şiirlerden başka bir şeye sahip olmayan, onsekiz yaşında bir zavallının eserleri. Daha o zamanlarda yazmaya sığınmıştım, yazıyor, yazıyordum, şimdi pek hatırlamıyorum, yüzlerce ve yüzlerce şiir, sadece yazdığım sürece var oluyordum, şair olan büyükbabam ölmüştü, şimdi yazabilirdim, şimdi kendim şiir

yazabilme olanağına sahiptim, şimdi cesaret ediyordum, şimdi amacıma var gücümle sarıldığım bu aracı bulmuştum, bütün dünyayı şiirleştirerek suistimal ediyordum onu, bu şiirler değersiz de olsalar, benim için her şey demektiler, bu dünyadaki hiçbir şey benim için daha büyük bir anlam ifade etmiyordu, artık hiçbir şeyim yoktu, sadece şiir yazma olanağım vardı. Bu yüzden de, bir hastaneye teslim etmenin ne demek olduğunu bildiğimiz için evde bıraktığımız annemle vedalaşmadan önce ona ezberimden şiirler okumuş olmam en doğal şeydi. Bir şeyler söyleyebilecek güçte değildik, ağladık sadece ve şakaklarımızı birbirine sıkıca dayadık. Karanlık Salzach Vadisi'nden geçerek Grafenhof'a yaptığım yolculuk yaşamımın en kasvetli yolculuğuydu. Eşyalarımın arasında içinde son şiirlerimin bulunduğu bir deste kâğıt da vardı. Pek yakında, bu şiir destesinden başka benim için bir anlam ifade eden, kenetlenebileceğim hiçbir şeyim kalmayacak bu dünyada, diye düşünmüştüm. Tüberküloz! Grafenhof! Ve doktorlar tarafından umut kesilmiş, kurtarılamayacak durumdaki annem. Kocas, benim vasım, ve büyükannem, büyükbabamın ölümünün hemen ardından yine bir denemeye tabi tutulmuşlardı. Şimdi sabah treniyle dehşet yüklü kelimeye doğru gidiyordum: *Grafenhof!* Yolu ancak çok alçak bir sesle sormaya cesaret edebilmişim. Sanatoryuma ikiyüz metre kala her yere tabelalar yerleştirilmişti, üzerlerinde şu yazılar vardı: *Dur. Sanatoryum. Yasak*

Yol. Sağlıklı hiçbir insan bu ihtarı gönüllü olarak ihlal etmezdi. Sanatoryuma girdikten sonraki yazılar da şöyleydi: *Dur! Geçiş Yasak!* Bir umutsuzluktan içeri girmiş ve arkamda da bir umutsuzluk bırakmıştım. Orada, geldiğim yerde, şüphe götürmez bir kesinlikle hüküm sürüyordu ölüm, burada, vardığım yerde, yine öyle. O zamanki duruma, bugün ancak zorlukla ve olağanüstü bir direnci yenerek değinilebilir. Ruh halim bana geri verilemez, duygusal durumum, hakkında verilen hükümleri kaldıracak durumda değil artık, aynı zamanda bu ya da bu konudaki herhangi bir gerçeğe doğru aşılın sınırların verdiği ıstırabın kendi açımdan dayanılmaz olmasından dolayı, çok gerekmedikçe, daha ileriye gitmekten alıkoyuyorum kendimi. Grafenhof'a girmekle, cehenneme girmiş olmama rağmen, cehennemden kurtuldum, onu atlattım, dehşeti, dayanılmazı geride bıraktım hissine kapılmıştım yine de ilk anda. Sessizlik sarıvermişti etrafımı birdenbire, düzen sarmıştı. Fikrimce, her ne kadar Tanrı tarafından istenmişse de, insanlık dışı bir kaostan kaçıp kurtulmuştum, üstelik vicdan azabı çekiyordum, zira benimkileri ölümcül derecede hasta annemle geride tüm sefaletle tüm korkunçluklarla başbaşa bırakmıştım. Utanç duyuyordum, burada *düzenli bir bakıma* girmiş olmaktan. Çaresiz, neredeyse tamamen yıkılmış bir aile *kaosundan, bakıma*. Burada titizlikle saptanmış zamanlarda düzenli yemek yiyebiliyordum, her şeyden önce rahat bırakılıyordum ve artık gerçekten uykumu alabiliyordum, evde

haftalar boyunca bir türlü mümkün olamamıştı bu, içimizden hiç kimse pek uyumamıştı ya, her şey, aralıksız olarak ilaçlarla bakım görmek zorunda olan ölüm derecesinde hasta annem üzerinde yoğunlaşmıştı. Annemin kocası, vasım ve büyükannem, tam bir fedakârlık içinde, yoksa ancak ve ancak bir klinikte yapılabilecek her şeyi üstlenmiş, kendilerini sözcüğün tam anlamıyla feda etmişlerdi, örnek olarak, ancak bizzat kendisi uygulayan veya olaya gerçekten kendi gözleriyle şahit olan bir insanın bilebileceği, algılayabileceği ve takdir edebileceği, aylar boyunca, nihayetinde bir yılı epey aşan bir zaman süresince, gece gündüz demeksizin yapılan enjeksiyonlar ve daha pek çok şey. Böyle bir duruma hiç düşmemiş olanlar nasıl da düşüncesizce kendi önyargılarıyla dolaşıp duruyorlar, *acı çekmenin* ne olduğunu hiç bilmiyorlar. En sevdiğim insanı, büyükbabamı yitireli çok uzun zaman olmamıştı ki, altı ay sonra, bana ondan sonra en yakın olan insanı yitireceğimi öğrenmiştim: Annemi. Bunun bilinciyle Grafenholz'a doğru yola koyulmuştum, yanımda annemle birlikte savaş yıllarında çiftliklerden eve yerelması taşıdığımız mukavva bir çantayla. *Sen dinlenmeye gidiyorsun*, demişti annem bana, *iyice dinlen*. Bu sözler durup durup kulağıma geliyor, onları hâlâ o günkü gibi duyuyorum, o kadar iyi niyetle söylenmiş ve yıkıcı. Savaş sonrasında hepimiz kurtulduğumuzu düşünmüştük ve kendimizi güvende hissediyorduk; sağ kaldığımız kırkbeş yılı bizi

mutlu kılınıyordu gizlice, hiçbir biçimde başka büyük ve daha büyük ve en büyük korkunçluklarla karşılaştırılmaz korkunçluklar bir yana, epeyce çok şey görüp geçirmiştik, fakat yine de sefaletin en büyüğüne değil; çok şeye katlanmak zorunda kalmıştık, fakat yine de gerçekten en dayanılmaz olanına değil; çok şeyi hazmetmek zorunda bırakılmıştık, fakat yine de en dehşetlisini değil; ve şimdi, savaşın birkaç yıl sonrasında, yine de kurtulamamıştık, asıl şimdi olanca şiddetiyle vuruyordu, bizi yakalamıştı, sanki bizden birdenbire hesap sorarcasına. Bizim de yaşamda kalma hakkımız yoktu! Annemin ölüm odasından çıkıp Grafenhof'a, bir ölüm evine, taşınmak üzere gelmiştim, öyle bir bina ki, içine, var olduğu sürece, ölüm yerleşmişti, burada sadece ölüm odaları mevcuttu, buradakilerin çoğu, büyük olasılıkla da hepsi ölüm adayıydı ve ölüydü, fakat bu ölüm adayları ve ölümler bana annem kadar yakın olmuyorlardı doğal olarak. Bu ölüm odalarına bakıyor, onları gözetliyordum, fakat beni sarsmıyorlardı, beni mahvedecek güce sahip değildiler, burada görmek durumunda kaldığım ölümler de öyle. Grafenhof ilk anda benim için bir şok olmaktan çok bir huzur bulmaydı. Fakat bu huzur buluş bir kendi kendini kandırmaydı. Bir iki gün soluk almaya cesaret ettim. Sonra da kendi kendime yanılgılarımı itiraf ettim. Yaşam bir ceza infazından başka hiçbir şey değil, dedim kendi kendime, buna katlanmak zorundasın. Ömür boyu. Dünya, içinde çok az hareket serbestisinin

bulunduğu bir hapishanedir. Beslenen umutların sonuçta yanılgı oldukları ortaya çıkar. Tahliye edilir edilmez, daha o anda yine aynı hapishaneye adımını atarsın. Bir mahkûmsundur, başka da hiçbir şey. Bunun doğru olmadığı yönünde seni kandırmaya çalışanları dinle ve sus. Doğumunla birlikte ömür boyu hapis cezasına çarptırıldığının ve annenle babanın bundan sorumlu olmakla suçlu olduklarını gözönünde bulundur. Fakat onlara basit serzenişlerde bulunma. İstesen de istemesen de, bu hapishanede hüküm süren talimatlara uymak zorundasın. Uymuyor musun, cezanı arttırılır. Mahkûmiyetini hapishane arkadaşlarıyla paylaş, fakat asla gardiyanlarla işbirliği yapma. Bu tümceler o zamanlar içimde duayı andırırcasına kendiliğinden geliyordu. Bugün bile aklımdalar, bazen onları kendime söylerim, değerlerinden hiçbir şey kaybetmediler. Ne kadar beceriksizce dile getirilmişlerse de, tüm hakikatlerin hakikatini içeriyorlar. Herkese uygulanabilmekteler. Fakat onları kabul etmeye her zaman hazır olmuyoruz. Çoğunlukla zihinlerden silinirler, bazen yıllar boyunca. Fakat ansızın yine geliverirler ve her şeyi aydınlatırlar. Aslında Grafenholz'a hazırdım. Salzburg Hastanesi'ni, Großmain'i geride bırakmıştım. Hastalıkların ve ölümün ilkokulunu arkamda bırakmıştım, evet hatta ortaokulunu. Hastalığın ve ölümün çarpım tablosunu ezbere biliyordum. Şimdi de hastalık ve daha yüksek ölüm matematiğinin derslerine katılıyordum. İtiraf etmeliyim ki, bu bilim

beni her zaman çekmişti, şimdi şimdi onu ne büyük bir tutkunlukla öğrendiğimi keşfediyordum. Çoktan her şeyi salt bu bilime adamıştım, tamamen kendiliğimden ulaşmıştım bu bilime; şartlar beni, tüm diğer bilimleri içeren bu bilime sürüklemişti, başka hiçbirine değil. Bu bilimin içerisinde açılmıştım, dolayısıyla da kendimi, savunmasız bir kurbanen, bu kurbanın ve aynı zamanda tüm diğerlerinin gözlemcisi yapmıştım. Bu mesafe yaşamsal açıdan çok önemliydi, ancak bu şekilde varlığımı kurtarma olanağına sahiptim. Kendi umutsuzluğumu ve diğerlerininkini, bırakın bertaraf etmeyi, onlara gerçekten hakim bile olamadan, kontrol ediyordum. Burada, diğer sanatoryumlardan tanışık olduğum sıkı kurallar hüküm sürüyordu, bu kurallara uymayanlar cezalandırılıyor, en kötü olasılıkla derhal taburcu ediliyorlardı ki, bu, gerçekte, tek bir hastanın bile yararına olmayan bir durumdu. Bu türden vakitsiz taburcu edilmeler hep oluyordu, haklı veya haksız olarak mı bunu söyleyemem, fakat taburcu edilenler, kontrolden çıkmış olarak, sahip oldukları hastalığın tehlikesinin ve neredeyse kesin olan ölümcüllüğünün farkında olmaksızın, vahşi, her şeyden bihaber ve sözümona sağlıklı dünyada ölmek zorunda kaldıkları için, çoğu durumda en kısa süre içerisinde ölüyorlardı. Sanatoryumdan taburcu edilir edilmez doğal olarak kendilerini göz açıp kapayıncaya kadar, yaşama ve varoluşa yönelik, gerçekten de doymak bilmeyen açlıklarının kollarına bırakıveriyorlardı ve gerek bu

koşullarda gerekse sağlıklı toplumun anlayışsızlığı, her şeyden bihaber oluşu ve gaddarlığı içinde ölüp gidiyorlardı. Taburcu edilen ama sağlıklı olmayan, tersine vakitsiz denilen bir biçimde ya da kendini tehlikeye sokacak biçimde taburcu edilenler arasında fazla yaşamayanlara dair sayısız örnek biliyorum. Fakat şimdi söz konusu olan bu değil. Saat altıda kalkılırdı, kahvaltı yedideydi, sekizde herkes çoktan dinlenme salonunda yatağına uzanmış olurdu, dokuz burada vizite saatiydi çünkü, yıllardır hep aynı merasim ve aynı kadroyla, sadece doktorlar açısından değil, çoğu zaman hastalar da yıllarca hep aynı kişiler olurdu, çünkü pek çoğunun buraya yerleştirilirken belki de her şeyden habersiz olarak inandıkları gibi haftalarca ya da aylarca değil de yıllarca burada kalmaya mahkûm oldukları için, Grafenholz'a yerleştirilmiş olmak demek çoğu vakalarda yıllarca Grafenholz'ta olmak, yıllarca izolasyon, yıllarca tutukluluk, nezaret demekti, her zaman olageldiği gibi. İyi ki yeni gelen burada ne kadar kalması gerektiğini bilmiyordu, aksi takdirde aramıza katılmazdı. Grafenholz'dan üç ay içinde ayrılabilen çok azdı, bu çok azın içinde de, bir daha geri gelmeyenler çok azdı; çok yakında kendilerini yine sanatoryumda buluyorlardı, bu kez bol bol, yıllarca kalmak üzere. Benim de sahip olduğum, gülünç bir gölgeden dolayı bile en az üç ay Grafenholz'ta kalmak gerekiyordu, sağlık görevlilerinin hayal kırıklığına uğrattığı kurban bunu kayıttan hemen sonra öğreniyordu. Asgari sınır üç aydı, bu altı aya uzayabiliyordu, ondan sonra da

dokuz ay ve öyle devam edip gidiyordu, üç ya da üç yıldan fazla bir süre Grafenhop'ta kalan hastalar da vardı, diğerlerine karşı takındıkları saygısız ve soğukkanlı tavırları, doktorların karşısında gösterdikleri davranış biçimleriyle hemen göze çarpan, şu sözümona eskiler, kesinlikle kül yutmayan türdendiler, buna dair duyulan şüpheleri, her nerede ortaya çıkarlarsa çıksınlar anında gideriyorlardı, bildikleri tek şey hep üstün olduklarıydı, herkesten daha hasta ve daha umutsuz, fakat üstün, ölüme herkesten daha yakın, fakat üstün. Hem içerden hem de dışarıdan iğrençtiler ve diğer hastalar tarafından nasılsa, doktorlar tarafından da aynı şekilde çekiniliyorlardı, zamanla birtakım haklar edinmişlerdi, diğerlerinin sahip olamayacağı, hiç kimsenin hak iddia edemeyeceği, ne doktorların, ne de hemşirelerin, hiç kimsenin, ölüme en yakın olanlar onlardı, dolayısıyla da bazı avantajlara sahiptiler. Buranın asıl hükümdarları ve diğer hastaların işkencecileri onlardı. Buraya yeni gelen birinin işi hiç de kolay değildi, en alttaydı ve yukarı çıkabilmenin yollarını aramak durumundaydı, kesinlikle hiçbir ayrıcalığa sahip olmayan bir sınıftan daha yukarılara doğru, bu çok yorucu bir süreçti, sadece aylarca değil, yıllarca sürüyordu. Fakat çoğunun bu kadar bile zamanı olmuyor, daha önce ölüyorlardı. İçeri giriyor ve belli bir süre görünüyordular, emredilen her şeye uyuyor, sonra da ortadan kayboluveriyorlardı, önce daha küçük odalarda, sonra da onları Schwarzach'a, çok kısa bir

süre sonra öldükleri büyük devlet hastanesine götüren ambulansa, çünkü aslında Grafenhof'taki hastalar arasında görülen ölüm vakalarından hoşnut kalınmazdı ve bir ölüm doğrudan yaklaştığında da kurbandan kurtulmaya bakılır, gözlerden uzaklaştırılır, Schwarzach'a götürülür, hastaneden gelen ölüm haberiyle yetinilirdi. Fakat bu ölüm vakaları her zaman önceden kestirilemiyordu, işte o zaman cenaze arabası her köşeden üzerine doğrultulan kuşkulu bakışlar altında, avluda turunu atardı, bu cenaze arabasının arka kapısının kapanma sesi hâlâ kulaklarımda, bazen duyuyorum, güpegündüz, birdenbire, bugün bile. Vizite bitti mi, daha bir hararetli tükürülmeye başlanırdı, birbiriyle konuşma, dinlenme saatlerinde kesinlikle yasak olmasına karşın, hastalar kendi aralarında sohbet ederlerdi, tıbbi konularda görüş alışverişinde bulunulur, rapor verilirdi, doktorların eleştirisi yapılırdı veya yapılmazdı. Uyuşukluk, çoğunlukla hareket edemeyecek kadar büyük olurdu, battaniyelerinin altında öylece miskin ve uyuşuk yatar önlerine bakar dururlardı. Bakışları her zaman dağa yönelik olurdu, ikibin metre yüksekliğindeki Heukareck'e, gri, geçilmez kaya duvarına. Kaderimin duvarı! Önce teslim olmak durumundaydılar, sonra da Grafenhof gibi bir sanatoryumda doğal olarak çok sınırlı olabilen olanaklar dahilinde uyum sağlamak, sayılarını pek hatırlayamadığım fakat tahminime göre belki de ikiyüzü bulan hastaların yaklaşık yarısı birinci kata

yerleştirilmiş ve ikinci kattaki erkeklerden kesin olarak izole edilmiş kadınlardan oluşuyordu. Zemin katta bir sürü sözümona loca vardı, ya gerçekten *çok hasta* ya da toplumsal mevkileri, unvanları dolayısıyla *özellikle seçilmiş, özel hastalara* ait, hem kadın hem de erkek hastalara. Onları sadece . uzaktan, merdivenden görmüştüm. Oniki kişilik odam çıkış noktamdı, buradan yakın bir tarihte kurtulmayı bekleyemezdim, hem niye bekleyecektim ki. Yavaş yavaş hasta arkadaşlarımla isimlerini ve özelliklerini öğreniyordum, daha önceden büyükbabam tarafından, her türlü yöntemle ve gerek onun gerekse benim olanaklarımla her türlü sonucuyla tamamen yalnız bir insan olarak yetiştirilmiştim, işte son yıllarda başkalarıyla bir arada olmayı öğrenmiştim, hem de herkesten daha iyi ve etkili bir şekilde, bu arada daha büyükçe bir topluluğa alışmıştım, yatılı okul beni bu konuda eğitmiş, hastaneler de beni olgunlaştırmıştı, artık bu konuda zorluk çekmiyordum, aynı olanaklar veya aynı olanaksızlıklar içinde, hiç de kolay olmayan aynı şartlar, aynı koşullar altında olan bir sürü insan arasında olmaya alışmıştım. Dolayısıyla Grafenhof'a ayak bastığım gün fazla zorluk çekmemiştim, burada söz konusu olan topluluğa gelince, o da yine acı çeken bir topluluktu. Oniki kişilik oda, hukuk doktoru hariç hepsi de benim yaşımda, onyediyle yirmiiki yaş arasındaki çıraklar ve yardımcı işçilerle doluydu. Birbirine muhtaç kılınmış bir insan topluluğunun olası bütün kepezelikleri burada da hüküm sürüyordu,

kuşku, haset, dik kafalılık, ama aynı zamanda taşkınlık ve muziplik de hüküm sürüyordu, her ne kadar bunlar, bu genç insanların hastalık durumlarına göre zayıf kalsalar da. Soğukkanlılık hüküm sürüyordu, kayıtsızlık değil. Bu tür toplu odalarda görülmesi olağan hiçbir şaka fırsatı kaçırılmazdı, fakat bu şakaların kabalıkları ve vahşilikleri sadece yarı şiddette olurdu, eğlendiricilikleri de aynen öyle, elbette. İnsan burada bildiklerinden çok daha fazlasının farkındaydı, gerçi buradakilerin hepsi çok fazla şey görmüş oldukları için bir hayli çok şey biliyordu, fakat genç insan, çok büyük bir beceri ve olabildiğince geniş bir hayal gücüyle aynen görmek durumunda kalacağı kaçınılmazı ve dehşeti atlıyor henüz. Onu algılıyor, fakat henüz analiz yapmaya hazır değil. Sanatoryumdakilerin çoğu hastaneden farklı olarak yataklarına bağlı değildiler, ayağa kalkabiliyor, etrafta dolaşabiliyor ve talimatlar doğrultusunda günün akışına uyum sağlayabiliyorlardı. Burada hüküm süren yasalar dahilinde özgürce hareket edebiliyorlardı, belirlenmiş sınırlar, işaretler ve parmaklıklara kadar sanatoryumdan uzaklaşma, her zamanki gibi ister yalnız ister değil, yürüyüşe çıkma olanakları vardı. Benden yaklaşık on yaş büyük olmasına rağmen yine de çok genç olan bir adama bağlanmıştım, ilk defa küçük kilisede gördüğüm bu adam, orada duran armonyumun arkasında oturmuş, doğaçlama olarak Johann Sebastian Bach'tan bir şeyler çalmıştı tek başına. Orkestra şefiydi ve ruhani hemşireler tarafından

onların günlük ayinlerine armonyumla eşlik etmek üzere seçilmişti, icrasını olağanüstü bulmuştum, beni anında kendine çekmişti, dinlenme salonuna giden koridorda ilerlerken dikkatimi çekmişti, önce olduğum yerde donakalmış sonra da kilisenin içine girmiştim. Başlangıçta konuşmaya cesaret edememiştim, fakat sonra bütün cesaretimi toplayarak kendimi tanıtmiştim. Böylece bugüne kadar süregelen bir arkadaşlık başlamıştı, eşsiz bir tanıklık arkadaşlığı. Müzik, bir insan bulmama, bir insana bağlanmama neden olmuştu, pek çok yıllar boyunca her şeyim olan ve çok uzun bir süredir dinlemediğim müzik, işte yine buradaydı, üstelik uzun zamandır olmadığı kadar da ustalıklydı. Yaptığım yürüyüşlerde bana eşlik edecek bir sohbet arkadaşım, bir yol gsterenim, bir ışık tutanım vardı, çok gezmış, çok görmüş, genç olmasıyla birlikte çok tecrübeli bir arkadaşım. Mozarteum mezunuydu ve Avusturya'da ona bir yer olmadığı için İsviçre'de bir iş almıştı, zaten bu ülkenin kendi sanatçıları için hiç yeri olmamış, onları acımasızca ve en vahşi şekilde diğer ülkelere sürmüştür hep. Burada da yine, üzerinde hep konuştuğum, hep de konuşacağım bir örnek vardı: Kendi z vatanında hor görülen, hatta hiçe sayılan ve uzağı aramak zorunda olan sanatçı. Avusturya'da en mükemmel sanatçılar, bütün dünyaya ihraç edilmek üzere yetiştirilirler, sanatlarının türü ne olursa olsun fark etmeksizin itilip kakılır, dışarı sürülürler. Geride kalanlarsa, bu ülkede oldum olası söz sahibi olmuş ve olan, ülkenin sanatsal

yöndeki kaderini hırslı, dar kafalı, küçük burjuvaya has bir şekilde yönlendiren, uyum sağlama yeteneği olanlar, ortalamalar, küçükler ve en küçüklerdir. En yeteneklileri ve bir deha olanları, hasta ve çaresiz veya dünya çapında ünlü olarak, fakat her durumda çok geç kalarak, yarı ölü ya da yaşlı olduklarında geri dönerler. Fakat bu benim, en azından fırsat doğdukça değinmekten asla yorulmayacağım eski bir hikâyedir. Gerçi o zamanlar pek fazla sanatçıyla tanışmamıştım henüz, en azından şahsen değil, üstelik biyografilerini de bilmiyordum, ne kurallarından haberim vardı ne de istisnalarından. Arkadaşım olağanüstü yetenekli bir müzisyendi, görünürde net bir kafa yapısına, keskin bir zekâyâ sahipti, ki onunla sohbet etmekten çok büyük haz duyuşumun sebebiydi bu. Parasız pulsuz, yaz aylarında başkalarının kapılarında, müzik merkezleri olan Zürih ve Luzern'den çok uzaklarda, Arosa'da bir bar müzisyeni olarak çalışmış, bu da onu hasta etmişti. Şimdiyse aylardır, neredeyse bir yıldır Grafenholz'taydı. Sık sık kadınların dinlenme salonunun ötesindeki bir banka oturur, o anlatır, ben dinlerdim. Kendisinden çok şey öğrenebileceğim bir sohbet arkadaşım vardı artık, çok uzun bir süre onun yeteneklerinde bir insanın özlemini çekmiştim, bana öyle geliyordu ki büyükbabamın vefatından beri, umutsuzluğa düşmek zorunda kalmaksızın dinleyebileceğim, güvenebileceğim hiç kimsem olmamıştı. Liechtenstein kökenli babası gibi Liechtenstein vatandaşıydı, fakat Salzburg'ta doğmuştu. Başından beri sayısız sohbet

konularımız olmuştı, sanat, müzik, Salzburg, Avusturya, hastalık, fakat en az bu sonuncusu hakkında konuşuyorduk, neredeyse salt hastalık hakkında konuşan diğerlerinden farklı olarak, buna ihtiyacımız yoktu, zira hastalığı ve onun gelişimini gözetlemek en doğal şeydi, bizim daha iyi, daha faydalı konularımız vardı, kontrapuan, Bach'ın füyleri, Sihirli Flüt, Orpheus ve Eurydike, Richard Wagner ve Debussy gibi. Arkadaşım İngilizce, Fransızca ve Rusça'nın yanı sıra İtalyanca'ya da hakim olduğu için, bana bu dilde ders vermesini rica etmiştim ondan, bunun bir şarkıcı olarak bana yararlı olacağını düşünüyordum. Şarkıcı olma düşüncesinden henüz vazgeçmemiştim, aksine, gençlik yıllarında akciğer hastası olup da hastalığı yendikten sonra yıllarca sanatlarını icra etmiş, kısmen ünlü bir sürü şarkıcının varlığını öğrendikten sonra, bu düşüncayı çok daha yoğun bir şiddetle sürdürdüm. Büyük bir oyuk, bir şarkıcıyı yıllar sonra Bayreuth'ta Wotan'ı söylemekten alıkoymuyordu. Böylece hemen her gün İtalyanca dersleri için kadınların dinlenme salonunun ötesindeki banka oturuyorduk. Elbette, emredilen dinlenme saatleri arasında, gezmek yerine. Uzun bir zaman sonra yine sevinç duyuyordum, neşeliydim, zamanında varlığımı daha sevindirici bir dünyaya bağlamış olan, koparılmış bağlarımı yeniden birbirine düğümleyen bir insanı beğeniyordum, *uyum*, *uyumsuzluk*, *kontrapuan*, *romantik* sözcüklerini, *yaratıcılık* sözcüğünü, *müzik* sözcüğünü duymayalı ne

kadar uzun zaman olmuştı, bütün bu kavramlar ve diğer binlercesi içimde ölmüşlerdi. Şimdi bunlar yine ansızın, var olabilmek için düpedüz zorunlu ilgi odakları haline gelivermişlerdi. Fakat bu keyifli ruh halleri, burada hüküm süren ve hiçbir şeyi kendi dışında bırakmayan, büsbütün boğucu melankoli gerçeğini hiç mi hiç değiştirmiyordu, her şey, ama her şey bu boğucu avuntusuzluktu, sabahtan akşama, her günün ilk saatinden son saatine kadar. Ve her şey bu boğucu avuntusuzluk gerçeğine çoktan alışmıştı. Zaman oluyor yeniden dışarı çıkacağıma ve öğrenimime başlayıp şarkıcı olacağıma inanıyor ve kendimi dünyanın en önemli konser salonlarında, en büyük opera binalarında kariyer yaparken görüyordum, fakat zaman oluyor asla iyileşemeyeceğime, asla dışarı çıkamayacağıma, Grafenhof'ta, tıpkı başka birçokları gibi ruhumu teslim edeceğime, ölüp gideceğime, boğulacağıma inanıyordum. Zaman oluyor Grafenhof'tan taburcu edileceğime ve sağlığıma kavuşacağıma inanıyor, fakat yine zaman oluyor, hastalığının önünün alınamayacağına, onun çoğu hasta arkadaşımda görüldüğü üzere, beslenen tüm umutları boşa çıkaracak bir doğrultuda tutarlı olarak gelişeceğine inanıyordum. Ne düşüncelerim kuraldışı düşüncelerdi, ne de hissettiklerim kuraldışı hisler. Olasılıkla herkes kendi içinde aynı şeyleri yaşıyordu, biri daha şiddetli, diğeri biraz daha hafifletilmiş, biri daha büyük umutlar besliyordu, diğeri biraz daha az

büyüğünü, biri en büyük, diğeri ise daha az büyük bir umutsuzluk içinde boğuluyordu. Sonra da ben bu ölümcül hastaların gri, evet gri-mavi suratlarına baktığımda, gizli tekinsiz köşelerine nasıl gitgide daha çok sindiklerini gördüğümde, duvarlara yapışarak ilerleyişlerini, tamamen zayıflamış bedenlerini dik tutmaktan aciz, sarkmış ropdöşambrları içinde yemek salonunda yerlerine geçişlerini, bükülmüş dizleriyle koltuklarına çöküşlerini ve kahve çaydanlığını kaldırmaktan aciz oluşlarını, kahve çaydanlığını nasıl hemen yere indirmek ya da, ta ki bir başkası onu kaldırıp onlara doldurana kadar olduğu yerde bırakmak zorunda kalışlarını gözlemlediğimde, kiliseye giden yolda adım adım, duvara yapışık bir şekilde, kararmış oyuklarından dışarı sarkan göz küreleriyle ilerleyişlerini izlediğimde, kendi geleceğime, büsbütün herhangi bir geleceğe dair düşüncelerim elbette eriyip gidiyordu, işte o zaman artık hiçbir geleceğimin olmadığını düşünmek zorunda kalıyordum, böyle bir geleceğin hayali bile abesti, arsızlıktı. Benim gibi sadece sözümona bir gölgesi olan kaç tanesinin birdenbire ortaya çıkıveren bir sızıntı ve sonra da bir delikle işleri bitiveriyordu. *Bende sadece bir gölge var* hiçbir hak sahibi kılmıyordu kişiyi, bu gerçek daha çok, felakete doğru ücretsiz bir yolculuktu. *Bende sadece bir gölge var* diyerek ne kadar sık yavan espriler yapıyordum ve bu yavan esprilerin korkunçluğu, hatta arsızlığı beni ürkütüyordu, bu türden espriler yapmaya hiç çekinmeksizin cesaret

edebilmemdense daha onları yaparken utanç duyuyordum. Röntgenden her geri dönüşümde kendime geleceğimle ilgili spekülasyon yapma izni veriyordum: Gölgem küçülmüş veya en azından aynı mı kalmıştı, işte o zaman gelecek vardı, büyümüş müydü, o zaman yoktu. Doktorlar kartlara bakmamıza izin vermiyorlardı. Kesinlikle bir şans oyunuydu bu, hile yapma olanağıysa hiç yoktu. Şarkı söyleyeceğim diyordum, bir saat sonra, şarkı söylemeyeceğim. Yakında taburcu edileceğim, sağlıklı olarak taburcu edileceğim, bir saat sonra, taburcu edilmeyeceğim. Bu korkunç spekülasyonlar yüzünden sürekli olarak bir oraya bir buraya çekiliyordum. Bu herkesin başına geliyordu, herkesin kendi tarzında. Ölümcül bir dokunun içine saplanıp kalmıştık, kendimizi dışarı çıkarmanın kuramlarını yapıyor ve hayallerini kuruyorduk. Fakat hep birlikte ve istisnasız olarak başarısız kalmak zorunda olduğumuzdan emindik. Bayırda, kadınların dinlenme salonunun ötesindeki banka oturmuş kendi kendime soruyordum: Acaba cesaretim yüzünden mi cezalandırılmışım? Kaşla göz arasında bütünüyle karşıt yönde yürüdüğüm, liseye gitmek yerine bir sabah tüccar çıraklığına gittiğim için mi? Orada, patates arabasını boşaltırken kapmışım hastalığı, büyükbabamın deyimiyle temin etmişim. Cesur değil, *aşırı cesur* bir tavır içindeydim. Fakat bu düşüncelerin ne yararı vardı şimdi? Hastaneyi, Großgmain'i, ne de olsa son yağlanmayı geride bırakmışım, dolayısıyla Grafenhof'u da geride

bırakacaktım. Annem ölürse, ki öleceğinden en ufak bir şüphe bile duyulmuyordu, gerçekten de tamamen yalnız kalacağım diye düşünmüştüm, büyükannemden başka hiçbir önemli yakınım olmayacak artık. Bu anı bekliyordum, her gün sabahın köründe kapıcı kulübesine mektup soruyordum, fakat bir tane bile alamıyordum, Salzburg'tan hiçbir yaşam belirtisi ulaşmıyordu bana, benimkiler oldum olası tembeldiler yazı yazma konusunda, ben ve yani burasıyla benimkilerin bulunduğu Salzburg arasında bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu. Ne olurdu bana haftada bir kerecik olsun yazsalar! Bunu yapmadılar, bana yazmadılar, Grafenhof'ta kaldığım süre boyunca bir kez olsun onlardan mektup alamadım. Yazma tembelliği? Aklıma geldikçe bu kelimeden nefret ediyordum. Sözümona bir sanatoryum, bir ölüm oteli olan ve balkonlarından mezarlıktaki istiflenmenin izlenebildiği Großmain ile Grafenhof arasında geçen zaman da ümitsizliğe itmişti, bugün o dönemden söz ederken *veda* kelimesini yazmadan edemeyeceğim, çünkü bu zaman diliminde herkesle ve her şeyle vedalaştım, vedalaşmak zorunda kalmıştım, vedalaştığım her varlığı tek tek sayabilirim şimdi. Salzburg sokaklarında serserice dolaştıktan sonra Salzburg'un Hausberg'ine çıkıp, büyükbabamın taze mezarını hep yeni baştan, sadece ve sadece vedalaşmak niyetiyle ziyaret etmiştim. Açlıktan, yorgunluktan ölmüş, esas anlamda yaşamdan bıkmış olarak eve döndüğümdeyse annemle vedalaşmak durumunda

kalmıştım. Bütün ev onun çürük kokusuyla dolmuştu, bu çürük kokusu her yere, her deliğe sinmişti. Öleceğini biliyordu ve nedenini hiç kimse ona söylememişti, fakat o fazlasıyla zeki, fazlasıyla kulağı delikti, hiçbir şey kaçmıyordu gözünden. Hastalığına, çevresine karşı serzenişte bulunmaksızın, dünyaya ve Tanrıya serzenişte bulunmaksızın katlanıyordu. Gözlerini duvara diyor ve kendisine duyulan acıma hissinden başka hiçbir şeyden nefret etmiyordu. Artık hiçbir ilaçla giderilemeyen, biraz olsun önü alınamayan bu *tasavvur edilemez* ağrıları çekmeye başlayalı, o zamanlar yarım yıl olmuştu. Hep daha yüksek dozlarda heptadon ve morfin, kocasının ve büyükannemin gece gündüz tamamen bitkin düşene kadar demeksizin başında tuttukları nöbetler. Çocuklar, ben ve kardeşlerim, her şeyin farkında, fakat bilgisiz olanlardık, doğal olarak çoğu zaman can sıkıcı birer engel ve izleyici. Her şeyi görüyor, fakat hiçbir şey anlamıyorduk, anlayamıyorduk. Annemin hastalığı da *ihmalkâr* bir doktorun hesabına yazıldı, ölümünden o sorumlu tutuldu, tıpkı büyükbabamın ölümünden *ihmalkâr* bir doktorun sorumlu tutulduğu gibi, çok geç müdahale etmişti, söylendiği gibi, kusurlu davranmıştı, vasimin, kocasının, en sonunda ölümcül olan bu ihmalkârlığı başına kakmış olması, ondan hesap sorması hiç de tedirgin etmemişti doktoru, doktorlar bu tür serzenişleri bir omuz silkişle geçiririr ve günlük işlerine devam ederler. Cerrah büyükbabamın katili, jinekolog annemi öldürdü

diyordum kendi kendime, fakat bu gülünçtü, aptallıktı, dünyadan habersiz olmakla eşdeğerdi, üstelik çok büyük bir çılgınlıktı. İki kayın ağacı arasındaki ağaç kütüğüne oturmuş, talimata göre hep kadınların dinlenme salonunda uzanmak durumunda oldukları süre içinde yürüyüşe çıkan erkek hastaların daha aşağılarda, çiftler halinde yaptıkları yürüyüşleri seyrediyordum, kural böyleydi, kadınlar yürüyüşe çıktığı zaman erkekler dinlenme salonunda uzanıyor, erkekler dinlenme salonunda olduğu zaman kadınlar yürüyüşe çıkıyordu; böylelikle sanatoryum yönetimi kadın ve erkeklerin birlikte yürüyüşe çıkmalarını engellemiş oluyordu, kadın ve erkekler asla bir araya gelmiyorlardı, birlikte olmayı istediklerinde kuralları çiğnemek ve süresiz olarak taburcu edilme riskini göze almak zorundaydılar. Ağaç kütüğüne oturmuş yaptığım gözlemin ardından, Salzburg'ta geçirdiğim ara dönemi gözlüyordum, Großmain ile Grafenhof arasındaki zaman dilimini, kapkara bir dönem, aşağılanma ve keder dönemi: Şehrin, büyükbabamla geçtiğimiz sokaklarında yürümüş, beni müzik derslerine götüren o dar sokaklarda dolaşmış, hatta çekingenlik ve çok büyük bir gizlilikle Scherzhauserfeld Mahallesi'ne gitmeye cesaret edebilmişim, fakat Podlaha ve dükkânını ziyaret etmemiştim, gıda maddeleri satan dükkânından uygun bir uzaklıkta durmuş, müşterileri gözlemiştim, onları tanıyordum. Dükkândan içeri girmeye hiçbir biçimde cesaret edemezdim, evet benden sadece elli veya yüz

metre uzaktan geçip giden, Podlaha'nın samimi olduğum müşterilerine bir söz söylemeye bile cesaret edememiştim, her seferinde, bir karşılaşma, bir yüzyüze gelme olacak gibi olduğunda saklanmıştım, ben başarısız biriydim, başarısız kalmıştım, kar tipisinde, sıradan bir iş olan patates boşaltımında ştmş, hastalanmış, Scherzhauserfeld Mahallesi topluluğundan çıkarılmış, dışlanmış, büyük olasılıkla unutulmuştum. Bu insanlarla konuşmayı, kendimi tanıtmayı ne kadar çok istemiştim, fakat salt varlığını sürdürme iğds yüzünden, bunu yapmamalıydım. Böylece daha bir umutsuz, iki misli bir yalnızlığa itilmış bir şekilde geri ekilmıştim. Her yerde başarısız olmuştum, evde, ta başından beri, daha çocukken, gençken, okulda bir ocuk olarak, bir genç olarak, ıraklık eğitiminde, her zaman ve her yerde, bu saptama beni kederlendiriyordu, geçtiğim şehrin sokaklarını iki manga askere çevirip, sıra dayağı yediriyordu bana, dar sokakların her birinde, her köşede ve bütün bu insanların arasında hep başarısız olmuştum, başarısız olmak zorunda kalmıştım, doğamın böyle olması yüzünden diye kendi kendime söylemek zorundaydım. Müzik hocalarım *Keldorfer* ve *Werner*'in bana ders verdikleri Pfeifer Sokağı'na gitmiş ve başarısız olmuştum. Ortaokula gitmiş ve başarısız olmuştum, yatılı okula girmiş ve başarısız olmuştum, lisede, her nerede olursa olsun, herkes ve her bir kişi tarafından hakaretlere ve rezaletlere maruz kalarak kovulmuş, aşağılanmış, dışlanmış, atılmıştım,

Salzburg sokaklarından geçtiğimde bugün bile aynı duyguları hissediyorum, bugün bile o korkunç sıradağından geçiyorum, otuz yıl sonra bile. Ağaç kütüğüne oturmuş, kendimi bütün bu evlerin kapılarını çalarken görüyordum ve hiçbirini açılmıyordu bana. Hep reddedilmiş, asla kabul edilip içeri buyur edilmemiştim. Taleplerim asla kabul edilmemiş, isteklerim hep en çılgın istekler olmuştu, genç insanın, basbayağı kabul edilemesinler diye hep daha çok arttırdığı istekler, hayata, topluma, her şeye yönelik en çılgın istekler. Fakat böyle yaparak, gururlu bir tavırla her şeyi isteyerek, bütün bu zaman boyunca başım öne eğik var olmak durumunda kalmıştım. Bu, gerçekten, kronolojik açıdan nasıl olmuştu, diye sordum kendime ve paketlenmiş, sıkıca bağlanmış her şeyi ortaya döktüm, yavaş yavaş, şimdi gereksindiğim sessizliğe sahiptim ya, her şeyi, savaşı ve sonuçlarını, büyükbabamın hastalığını, büyükbabamın ölümünü, kendi hastalığımı, annemin hastalığını, benimkilerin çaresizliklerini, sıkıntılı hayat şartlarını, umutsuz varlıklarını, tek tek ortaya dökene dek çıkardım, sonra da hepsini yine paketledim ve bağladım. Fakat bu sıkı sıkı bağlanmış paketi olduğu yerde bırakamazdım, onu tekrar yanıma almak zorundaydım. Bugün bile yanımda taşıyorum onu, bazen de açıyor, tekrar paketlemek ve bağlamak üzere, içindekileri ortaya döküyorum. sonra, daha akıllı da değildim. Hiçbir zaman da olmayacağım, olayın keder verici yönü bu işte. Bu paketi şahitlerin önünde açtığımda üstelik,

şimdi yaptığım gibi, bu kaba ve vahşi ve çoğu kez aynı zamanda ucuz duygusallıklı ve bayağı tümceleri, diğer tümcelerin hiçbirinde olmayan doğal bir pervasızlıkla ortaya döktüğümde en ufak bir utanç bile duymuyorum. Böylesine bir utançın çok daha azını bile hissetseydim, kesinlikle hiçbir satır yazamazdım, sadece utanmaz olan yazar, sadece utanmaz olan satırları paketleme, onları açıp ortaya dökme ve basbayağı yere fırlatıverme yeteneğindedir, sadece en utanmaz olanı otantiktir. Fakat bu da, her şey gibi bir safsatadır. Ağaç kütüğüne oturmuş, o kadar içten sevmek, aynı zamanda da o kadar korkunç bir şiddetle nefret etmek zorunda kaldığım varlığıma bakıyordum. Bu arada, hani şu Sanayi Odası'nın tüccar çıraklığı sınavına girmiştim, eğitim dönemimi usulüne uygun bir şekilde bitirmek istiyordum, bu sınava girebilme hakkına sahiptim ve sınavı verdim. Önüme serilmiş olan yetmişiki çay türünü tespit etmek durumunda kalmış ve hiç yanılmamıştım, bir müşteri benden istediği takdirde bir GRAF şişesine Maggi doldurup dolduramayacağım sorusuna *hayır* demiştim, bu doğru cevap olmuştu, üzerinde marka olan şişeler sadece uygun markaya sahip bir sıvıyla doldurulabilirler, bunu öğrenmiştim, bu da sınavı vermemi sağladı. Fakat bu sözümona tüccar çıraklığı sertifikası ne işime yarıyordu ki? Gerçek şuydu ki, hasta akciğerimle ben, gıda maddeleri ticaretinde çalıştırılamazdım bile, bunun gibi, aynı hasta akciğerimle şarkı da söyleyememiştim. Küçük bir sosyal yardım gelirinin

yardımla Radetzky Sokağı'nda oturan benimkilere yük olmaya mahkûm edilmişim. Herkesten basbayağı izole edilmiş, öylece oraya buraya sürüklenmeye, kaldırımları arşınlayarak eskitmeye mahkûm edilmişim. İçimdeki biricik umut kırıntısını, beni Grafenhof'a götürecek bileti beklemeye başlamışım, sanatoryum deniliyordu, korkunçların en korkuncu olarak bilinen ve dehşet duyulan yere. Gerçekte Grafenhof'a giden trene bineceğim anı sabırsızlıkla beklemiştim ve tren biletimi elime aldığım da mutlu olmak zorundaydım, ister isteyeyim ister istemeyeyim, mutluydum da. Mutluydum, dehşet saçan sanatoryuma gidebilme hakkına sahip olduğum için, işte gerçek bu, her ne kadar anlaşılamaz bir gerçek olsa da. Belki de söylendiği kadar kötü olmayan Grafenhof'a bir ayak bastım mı daha sonrası üzerinde düşünmeye hem zamanım olacak hem de soluk alacağım, diye düşünmüştüm, zira Salzburg'ta, benimkilerin arasında ne zamanım olmuş ne de soluk alabilmişim. Salzburg'ta kaldığım süre içerisinde boğulup gitmeme hep ramak kalmıştı ve bu süreç içinde kafamda sadece tek bir düşünce olmuştu, o da intihar düşüncesi; fakat gerçekten intihar etmek, hayır bunun için fazlaca korkak ve her şeye karşı çok fazla meraklıydım, tüm yaşamım boyunca arsız bir merak içinde olmuşumdur, bu da beni intihar etmekten hep alıkoymuştur, bu arsız merakım tarafından engellenmeseydim kendimi binlerce defa öldürmüş olurum. Bütün yaşamım boyunca intihar edenlere karşı duyduğum hayranlığı

hiçbir şeye duymamışımdır. Her şeyleriyle benden ilerideler, her şeyleri, diye düşünmüşümdür hep, ben ciğeri beş para etmezini tekiyim ve yaşama bağılıyım, ne kadar iğrenç ve bayağı, ne kadar tiksindirici ve alçak, bir o kadar da adi ve alçak. Kendimi öldürmek yerine, her türlü iğrenç anlaşılmaya giriyorum, herkesin, ama herkesin karşısında kendimi bayağılaştırıyorum ve pis kokan, ama sıcak tutan bir kürke sığınırçasına, bu acınası sağ kalışa, kişiliksizliğe sığınyordum. Yaşamaya devam ettiğim için kendimi hor görüyordum. Ağaç kütüğüne oturmuş varlığımın mutlak anlamsızlığını görüyordum. Kendimi mezarlıkta, büyükbabama giderken ve geri dönerken görüyordum, birlikte yaptığımız yolculuk planlarından geriye sadece bir tümsek ve evin arka taraflarında bulunan boş bir oda kalmıştı, büyükbabamın hiç dokunulmamış giysileri hâlâ kapıda asılı duruyordu, yazınsal çalışmalarıyla, fakat aynı zamanda, *Gömlük düşmelerini dikmeyi unutma! Ayakkabı tamiri! Sandığın kapağını boya! Herta'yı (kızı, annem) yakacak odun hakkında uyar!* gibi çok sıradan işlerle de ilgili olarak üzerlerine notlar aldığı kâğıtlar hâlâ masanın üzerindeki kutudaydı. Bu kâğıtların ne anlamı vardı şimdi? Masanın başına şimdi oturmalı mıydım? Buna hakkım yok, *henüz* yok, diye düşünmüştüm. Kitapları kütüphaneden çıkarmaya da hakkım yoktu veya *henüz* yoktu, Goethe, dördüncü cilt örneğin, Shakespeare, King Lear, Dauthendey, şiirler, Christian Wagner, şiirler, Hölderlin, şiirler, Schopenhauer,

Parerga ve Paralipomena. Odaya dokunmaya cesaret edemiyordum. Sanki bu odanın ve sadece kendisi için belirlenmiş olan eşyaların sahibinin her an içeri girip benden hesap sorması olasılığı hep varmış gibi. Bir başarı gösterememiş, takdir edilmemiş yazar her gün sabahın üçünde burada oturmuş ve çalışmıştı. Şimdi algılamak zorunda kaldığım, onun da algılamış olduğu gibi *anlamsızdı*, bunu hiç ifade etmemişti, en azından kelimelerle değil, fakat yaşadığı her an bu kanıda olmuştu, bu anlamsızlık içerisinde disiplin anlayışını son derece aşırı bir disiplinliliğe vardırmıştı, kendine özgü olan, gittikçe daha bir kendine özgü hale gelen bir sistem yaratmıştı kendisine, bu sistem içinde kendiminkini görüyorum. Anlamsızlığa karşı uyanmak, işe başlamak, salt bir anlamsızlığın içinde çalışmak ve düşünmek. Onun düşünceleri doğrultusunda düşünmeye devam etme hakkına sahip miydim? Onun sistemini üzerime geçirmeye, benim kılmaya hakkım var mıydı? Fakat bu ta başından beri benim de sistemim olmuştu ya. Uyanmak, çalışmaya başlayıp yorgunluktan bitap düşene, gözler hiçbir şey göremeyinceye, hiçbir şey görmek istemeyinceye dek devam etmek, son vermek, ışığı söndürmek, karabasanlara teslim olmak, eşsiz bir törensellik içinde kendini onların kollarına bırakmak. Ve sabah yine aynı şey, en büyük doğruculuk, en büyük dokunaklılıkla *önemlilik*. Ağaç kütüğüne oturmuş, önümde Heukareck, onu kendi köşemden ve kendi objektifimle görebilmek için, kendimi kayıtsız şartsız

kopardığım, dışına attığım bir dünyanın rezilliğini seyreliyordum. Bu dünya aynen büyükbabamın bana betimlediği gibiydi, diyelim ki onu dinlemiştim, fakat ben henüz inanmadığım ve betimlediği her şeyi kabullenmeye istekli olmadığım için onu izlemekten kaçınmışım, en azından ilk yıllarda, daha sonra söylediklerinin doğruluğuna ilişkin kanıtları kendim bulmuştum: Dünya hemen hemen her yeriyle tiksinti vericidir, bir lağımın içine bakarız ona baktığımız zaman. Yoksa öyle değil mi? Büyükbabamın söylediklerini sınama olanağım vardı şimdi, onun söylediklerinin doğruluğuna ilişkin kanıtları kafama yerleştirme tutkusuna kapılmışım ve her yerde, gençlik günlerimin geçtiği şehrin her köşesinde ve yakın çevresinde bu kanıtların peşinden koşuşturuyor, onları yakalamaya çalışıyordum. Büyükbabam bu dünyaya doğru bir gözle bakmıştı: Yeterince uzun bir süre bakıldığında, gözler bu mikroskopik sürece teslim olduğunda, içinde en güzel ve en karmaşık şekillerin oluştuğu bir lağım olarak. Keskin, devrimci bir bakışa sunulmak üzere doğal güzellikler hazır bekliyordu lağımda. Fakat sonuçta bir lağımdı. Kim uzun süre içine bakarsa, bir on yıl kadar bakarsa, yorulur ve ölür veya baş aşağı içine düşer. Doğa onun nitelendirdiği gibi zalim bir doğaydı, insanlar da onun betimlediği gibi umutsuz ve adiydiler. Hep onun görüşlerine karşı kanıtlar arıyordum, bu noktada, şu köşede onu çürüteceğim, diye düşünüyordum, fakat hayır, kafamda sadece ve sadece onu onaylıyordum hep. O

ima ediyor, bense keşfediyor ve onaylıyordum. Ağaç kütüğüne oturmuş, anılarda kalmış bu kanıtlamaların pratiğini yapıyordum rahatlamak için, keşfettiklerimi tekrarlamaya, onları yeniden canlandırmaya çalışıyordum, bu tür denemelerde uzmanlığa erişmiştim zaten, nerede olursam olayım anıları istediğim an çağırıp onları tekrar tekrar sınaama olanağım vardı. Bu arada kendi tarihim, beynime yüklenmiş, her an çağrılabilir bir şekilde, milyonlarca olmasa da binlerce, ama binlerce tarihle bir dünya tarihi şekline bürünmüştü. Büyükbabam beni gerçek konusunda bilgilendirmişti, üstelik sadece kendi gerçeği değil, benim gerçeğim ve genel olarak gerçek hakkında da, buna ek olarak bu gerçeklerin bütün yanlışları hakkında. Gerçek daima bir yanılgıdır, yüzde yüz gerçeğin ta kendisi olmasına rağmen, her yanlış gerçekten başka bir şey değildir, böyle diyerek kendimi ileriye götürüyordum, böylelikle ilerleme olanağım oluyordu, dolayısıyla planlarımı bozmamalıydım. Bu mekanizma beni yaşamda tutuyor, beni var olabilir kılıyor. Büyükbabam daima gerçeği söylemiş *ve* bütünüyle yanılgıya düşmüştü, benim gibi, herkes gibi. Gerçeğe ulaşmış olduğumuza inandığımızda yanlış içindeyizdir, ve bunun tersi de doğrudur. Saçmalık, olası biricik yoldur. Bu yolu, hangi caddeye açıldığını biliyordum. Ağaç kütüğüne oturmuş, büyükbabamın önüme koyduğu hesabı kontrol etmekten, alt alta yazılmış rakamları toplamaktan keyif duyuyordum, bunu dükkândaki bir

tüccar çırağı gibi yapıyordum, aynı hassasiyet, müşteriye karşı takınılan aynı laubali tavırla. Yaşam dükkânına girer ve orada alışveriş yaparız, faturayı da ödememiz gerekmektedir. Burada satıcı *yanılmaz*. Bu arada hesaplanan her şey doğrudur, sonuçta hep biricik doğru fiyat söz konusudur. Ağaç kütüğüne oturmuş kendi kendime sorular yöneltiyordum, kendi kökenime ve bunun beni aslında ilgilendirip ilgilendirmediğine, nasıl ortaya çıktığıma, bu keşfi yapmaya cesaretimin olup olmadığına, kendimi temelden araştırma pişkinliğine sahip olup olmadığıma ilişkin sorular. Bunu daha önce hiç yapmamıştım, hep engellenmişim, daha doğrusu taşları tek tek sökmekten, *altlarında saklı olanı araştırmaktan* kendim kaçınmıştım, bunu yapacak gücü kendimde bulamamıştım, fazlasıyla zayıf, aynı zamanda da acizdim ve bu araştırma için elimde ve kafamda, karanlık, bulanık olandan, bezgin bir ruh haliyle ima edilenden başka ne vardı ki? Şimdi kendi insiyatifimle, kendi sırrımı ifşa etmeye gücüm var mıydı? Annem bir yana, benimkilerin bakışları altında cesaret edemediğim şeyi yapmaya, en azından babamın geçmişini araştırmaya? Babam hakkında bugün hâlâ, annemle ilkokul birde aynı sınıfta oldukları ve Almanya'da evlenip, bir de beş çocuk yaptıktan sonra kırküç yaşında Frankfurt an der Oder'de öldüğünden başka bir şey bilmiyorum, nasıl öldüğü bana meçhul, bazıları vurularak öldüğünü, bazıları da kurşuna dizildiğini söylüyordu, kim tarafından,

bindokuzyüzkırkükçten önce mi sonra mı, *bana* meçhul. Bu belirsizlikle birlikte yaşamaya alıştım, gerek insani gerekse politik sis perdesini delmeye hiç cesaretim olmadı, annem, babam hakkında tek bir kelime bile söylemeyi reddetmişti, neden, bilmiyorum, sadece birtakım kuşkularla yetinmek durumunda bırakıldım, babamla ilgili her şey kuşkular olarak kaldı bende, fakat ne de olsa babam olduğu için kendi kendime çok soruyordum, *kimdi benim babam?* Fakat kendim buna bir yanıt veremiyordum, diğerlerinin de buna hiç niyetleri yoktu. Öz babamın işlediği suç ya da suçlar ne kadar büyüktü ki, kendi ailem, evet bizzat büyükbabam tarafından bile onun adını anmaktan menedilmiştim, *Alois* sözcüğünü ağzıma almama bile izin verilmemişti. O zamanlar, aradan geçen zaman sekiz yılı buluyor gerçi, annemle ilkokula gitmiş olan, babamı da tanıyan, şimdi bildiğim kadarıyla çok iyi tanıyan bir okul arkadaşını bulup çıkarmıştım babamın, ve onunla babam hakkında konuşmaya hazır olduğu bir zamanı kararlaştırma cesaretini bulmuştum kendimde. Fakat buluşmadan bir gün önce gazetede korkunç bir resme rastladım: Salzburg'un giriş caddesinin üzerinde kafası kopuk iki ceset; bana babam hakkında bilgi verebilecek biricik kişi olan annemin okul arkadaşı ölümcül bir kazaya kurban gitmişti. Gazetedeki bu korkunç resimle birlikte babam hakkında artık sorular sormayacağımdan kesinlikle emin oldum. Bir çiftçi oğluydu ve marangozluğu öğrenmişti, anneme yazdığı mektuplar yalanlarla

doluymuş. Beni inkâr etmişti, benim için tek bir şilin bile ödemeyi reddetmişti. Kendimi, yedi sekiz yaşlarındayken annemin elini tutmuş, babamın, *Alois Zuckerstätter*'in, babalığının kanıtlanması için bir kan testine tabi tutulabileyim diye Traunstein'deki belediye binasına giderken görüyorum. Kan testi babalık durumunu doğrulamış, fakat babam kayıplara karışmıştı, üstelik benim için hiçbir ödeme yapmadan. Annemin intikamı, devletin bana aylık olarak bağladığı (!) beş markı almak için belediyeye *beni* göndermekten ibaret olmuştu çok kez, beni küçücük bir çocuk olarak doğrudan cehenneme göndermekten çekinmemişti şu sözlerle: *Değerinin kaç para olduğunu göresin diye*. Bunu da doğal olarak asla unutmayacağım, insanın öz annesinin, kendisinin ve o adamın çocuğunu, bugün bile kulağımda olan şeytani bir cümleyle, bütün cümlelerin en şeytanisiyle cehenneme göndererek bu hain adamdan nasıl intikam aldığını. Çaresizliğin ne kadar ileri boyutlara ve ne kadar derinlere gidebileceğini Traunstein Belediyesi'ne yaptığım cehennem yürüyüşlerinden biliyorum, ayın ilk günü benim için cehenneme gidişti. Annem bunu biliyor muydu acaba? Vuruldu mu? Kurşuna mı dizildi? Bu soru beni bugün bile meşgul ediyor doğal olarak. Bindokuzyüzkırkdörtte, savaştan birkaç ay sonra, kendi arzumla, bizzat kendim, babamın babasını arayıp bulmuştum, Itzling'de, Salzburg'un kenar semtlerinden birinde, istasyon mahallesinde bir bodrumda oturuyordu, oğullarından

birine, ömrüm boyunca hiç görmediğim babamın erkek kardeşlerinden birine ait olan evin hem rutubetli hem de soğuk bodrumunda, babamın kardeşlerini tanımak için hiç ilgi duymamıştım, hem niye duysaydım ki, varlıklarını biliyordum, fakat bu konuyu kurcalamak istemiyordum. Babamın, o zamanlar yetmişine merdiven dayamış, gazeteden öğrendiğime göre, ancak kısa süre önce yüzdört yaşında ölen ve öyle düşünüyorum ki, herhalde ömrünün sonuna kadar o rutubetli, soğuk bodrum deliğinde çile tüketmiş babası, babam hakkında bir hayvandan söz edercesine konuşmuştu, oğullarının her birinden bir hayvan gibi söz etmişti, kirli çamaşırlar ve kir pas içinde, tahtvari bir koltukta otururken babamın çoktan *göçtüğünü* söylemişti. Bu bodrum odasında devasa, sözümona dört direkli, kalın kadife perdeli bir karyola duruyordu ve tahtvari koltuk da aynı şekilde, aynı sert ağaçtan oyulmuş olduğu ve aynı korkunç biçimsizliği sergilediği için, bu zevksiz mobilyaların, bir marangoz olduğunu bildiğim babam tarafından yapıyıp yapılmadığını merak etmiştim, fakat bu konuda herhangi bir soru yöneltmemiştim. Yaşamımda ilk kez, ne daha önce ne de daha sonra gördüğüm, baba tarafından büyükbabam, durup durup babam hakkında konuşurken, onun Almanya'ya gittiğini, orada beş çocuk yaptığını ve *çoktan göçtüğünü* söylemişti. Sürekli olarak, oğlunun evlenmiş olduğundan bahsetmişti, tekrar tekrar, *o Almanya'da evlendi ve beş çocuk yaptı ve çoktan göçtü*. Bu büyükbaba, diğer

mobilya ucubelerinin yanına hiç yakışmayan, gevşek bir masadan bir çekmece çekmiş ve içinden renklendirilmiş bir fotoğraf alarak bana vermişti, bana çok benziyor olmasından dolayı tüylerimi ürperten babamın fotoğrafını. Fotoğrafı cebime koyup eve koşturmuş ve kendime hakim olamayıp serüvenimi anneme anlatmıştım, daha doğrusu anlatmaya çalışmış, fakat bunu başaramamıştım, çünkü babamın babasını arayıp bulduğumu daha anneme anlatmaya başlar başlamaz bana küfürler yağdırmış ve lanet okumuştı. Babamın fotoğrafını ona göstermiş olma gafım, bu resmi elimden çekip koparmasına ve onu sobaya atmasına yetmişti. Yaşamımdaki en kötü anılardan biri olarak anımsadığım bu tartışmadan sonra, babam hakkında bir daha asla tek bir kelime bile söylememiştim evde. Bir daha bu konuya hiç değinmemiş, kim *olabileceğine*, nasıl bir insan, nasıl bir kişi olduğuna dair spekülasyonlarla yetinmiştim. Burada gerçekten de büyük hareket serbestliğine sahiptim. Bana üretildiğim yeri tam olarak söyleyerek bir sırrı açıklamış olan kişinin bizzat annem olması hiç de önemsiz değildir. Daha sonraları babamla ilgili olarak bir kez olsun bir anımsatmada bulunulmaması gereken annemin, nasıl bir nedeni olabilirdi ki bu açılma için? Henndorflu bir arabacı karısı olan annemin okul arkadaşından her şeyi olmasa da pek çok şeyi öğrenmiş olurdum muhakkak, ve bugün, bildiğim korkunç denebilecek kadar az şeyden çok daha fazlasını biliyor olurdum. Ne kadar yaşlanırsam o

kadar keder veren bu bilgiyle babam hakkında en ufak bir araştırmaya bile kalkışmak anlamsız. Zaten bunu istiyor muyum acaba? Üreticim hakkında bu kadar az şey bilmek, neredeyse hiçbir şey bilmemek, söz konusu kimseye ilişkin *sezgiyi* sürekli olarak, basit bir biçimde amaç için araç kılmak bir avantaj değil mi? Büyükbabam da dahil olmak üzere benimkiler, babamı hayatımdan silmekle doğru mu yoksa yanlış mı davranmışlardı? Bu soru yanıtızsız kalmaya devam ediyor, işledikleri suç olduğu gibi kalıyor, bunun gibi tahminlerim, kuşkularım, her şeyden önce benimkileri, sürekli olarak, çoğu zaman da ısrarla suçlama gereksinimim sürüyor. Fakat şimdi hepsi öldüler ve onlara hesap sormak faydasız ve boş, hayaletleri yargılayıp onları zindana atmak anlamsız, gülünç, küçük ve bayağı. Dolayısıyla onları rahat bırakıyorum. Fakat durup durup, bütün ailenin enstrümanının tellerini takıyorum, onu ne kadar doğru ya da ne kadar yanlış çaldığımı duyabileyim diye. Tellerine özenle davranmayışımı hak ediyorlar, fakat akordsuz olanlar beni diğerlerine kıyasla hep daha çok cezbediyor ve bütün içtenliğimle itiraf etmeliyim ki, onları her koşulda daha çok seviyorum. Kendimi yatakhane, kapının yanındaki yatağında, çeneme kadar sıkı sıkı örtünmüş, uyuyanların ve benim gibi uyanık olan hastaların arasında, sık bir çalılık olan kökenime ilişkin karanlık noktaları ortadan kaldırma çabaları içerisinde görüyordum, fakat hiçbir işe yaramıyordu bu dur durak bilmeyen yorucu çabalar,

çalılığın derinliklerine ne kadar çok girersem karanlık da bir o kadar artıyordu, beraberinde de ıssızlık, çocukluğumun ilk demlerinden itibaren tanıdık olduğum çaresizlikle, bir o kadar büyük yara alma olasılıklarına teslim ediliyordum. Fakat, elimdeki tüm olanaklarla karanlığa ve alacakaranlığa ışık tutma yolundaki yararsız çabamdan caydırılmak istemiyordum, her ne kadar bu karabasanı şimdiden tanısam da. Büyükbabam *gerçekten* nereliydi? Büyükannem *gerçekten* nereliydi? Baba tarafından! Anne tarafından! Vicdanları benim yükümle sızlayan, kendilerinden bir açıklama istediklerim nereliydiler? Kendilerini çağırdığım zaman hayaletler gibi ortadan kayboluveriyorlardı. Olası her köşede onları kollamaya, yollarını kesmeye çalışıyordum, fakat onlar daha atik, daha becerikli, basbayağı daha kurnazdılar ve onları yakaladığımı sandığım an göz açıp kapatıncaya kadar kaçıp kurtuluveriyorlardı elimden. İsimlerini çağırdığımda duymuyorlar, ne hakkında konuştuğumu anlamıyorlardı onlarla konuştuğumda, benim anlamadığım başka bir dili kullanıyorlardı. Bunların her birinden, kafamda daha sonra kendi hikâyemle birleştireceğim bir hikâyeye umabileceğime inanacak kadar temiz yürekliydim, işte yanılığ buradaydı. Onları sadece şöyle bir çağırmamın yeteceğine ve onları oracıkta yakalayıp, bilgi almak ve derhal doğrudan doğruya gerçeği duymak için durdurabileceğime inanmak. Temiz yürekliliğim o kadar aşırı boyutlara varmıştı ki, yanıt olarak açıklığı

alabilmek için hiçbir istisna, hiçbir itiraz olmaksızın, sorularımı bir mahkemede sorulan sorularmışçasına yöneltebileceğime inanmıştım, fakat sürekli olarak sorular yöneltmeme rağmen basbayağı hiçbir yanıt alamamıştım, aldıklarım da tatmin etmeyen, dümdüz sıradan bilgiler, küstah yalanlar olmuştu. Bütün bu soruları sormaya hakkım olduğu sanısına kapılıyor ve bu hakkın aynı zamanda söz kosunu yanıtlar için de geçerli olduğunu düşünüyordum, böylelikle dokunaklı ve her şeyden habersiz bir şekilde sürekli olarak soruyordum ve sonuç olarak duyduğum yankı yüzünden hep derin bir hayal kırıklığına uğruyordum. Ne de olsa en azından bir süre için gerçekten beraber yaşadığım insanları sorgulamış mıydım diye kendi kendime yatağımda soruyordum. Yanıt hayırdı, onları yeterince sorgulamadım, bu soruları hep daha sonrası için sakladım, onları bir kenara ittim, onları o kadar uzun bir süre sakladım ve bir kenara ittim ki, sonunda çok geç kalmıştım artık. Büyükbabama, büyükanneme, anneme sormadığım bütün şeyleri sormak durumunda değil, sormak zorundaydım, şimdi ölenleri, ölüleri sorduğumuzda artık çok geçtir, bu, sürekli olarak ilişkilerinin garantisi peşinde koşan yaşamda kalanın sergilediği caniyane bir faydasızlıktan öte bir şey değildir. Soruları yöneltmek için elimde olabilecek en uzun zaman vardı, ve ben onları yöneltmedim, en önemlilerini bile diye düşünüyordum. Birden kafamda bir ışık yandı: Onlar bu soruları engellemişlerdi, bunları bekliyor ve.

korkuyorlardı ve sorgulanmamak için ellerinden geleni yapmışlardı. Sonunda ve nihayet, bana yanıt vermek zorunda kalmaksızın bu dünyadan çekip gitmeyi başarmışlardı. Bana bir çalılık, bir çöl bırakmışlardı geride, içinde her durumda açlıktan ve susuzluktan ölmek, yok olmak zorunda kalacağım bir bozkır. Yanıtların hepsi ellerinde hazırды, fakat onları vermemişlerdi, buna yönelik hiçbir istek göstermemişlerdi, herhalde kendileri de bu yanıtları alamadıkları için, yanıtız bırakarak intikam almışlardı. Ama, ölüme sığınmış olan, yaşamlarının sonunda çözülmüş olan ama şimdi yatağımda uzanıp, onunla kurgusal ahlaksızlığımı yaptığım bulmacaları çözülmemiş kalan bu sır taşıyıcılarına karşı gerçek bir ilgi duymuş muydum? Bilmiyorum. Sorular varlıklarını sürdürdüler, dolayısıyla içimdeki bilme isteğı ve varlığımdaki beceriksizlik zamanla daha da çoğaldı. Burada oluşumu bir denemeye tabi tutmak ve burada oluşumun temelleri hakkında hiçbir şey bilmemek? Varlığımın büyük bir parçasını hiçbir şeyin farkında olmamakla değil, hiçbir şey bilmemekle sürdürüyordum. Fakat, karşımda duran, hukuksal geçerliliğı olan kanıtlarımı nereden alıyordum? Kanıtları elde etmeye çalışmaktan asla vazgeçmemiştim, bütün hayatım boyunca varlığım uğruna kanıtlar peşinde koşturmuştum, bazen daha çok, bazen daha az yoğun, fakat her zaman ısrarla ve inatla, fakat bu tür kanıtları elime geçirdiğim ve kafama yerleştirdiğimde, yeterince dayanıklılık

göstermiyorlar, kullanışsız, yanılgıya düşürücü, bir geri adım olarak ortaya çıkıyorlardı. Nereden geldiğime ilişkin kanıtlara ulaşmam için beni teşvik eden güdülerimle de uğraşıyordum doğal olarak, bu tür kanıtlara illa da sahip olmak istediğim anların yoğunluğunu hor görüyordum, çünkü mutlaka gerekli olmadıklarını biliyordum, yargılamaya hazır bir mahkeme olmak istemiyordum. Hiçbir hakkımın olmadığı yerde haklardan bahsetmek. Bu meraklılığın ardından, hakkında bugüne kadar hiçbir şey bilmediğim bir şey çıkagelir ve her şeyi açıklığa kavuşturur, diye düşünmüştüm. Bütün gecelerimi uyuyan hasta arkadaşlarıma gözlemlemek ve kökenimi araştırmakla geçiriyordum, bu uygulamaya kendimi alıştırmış, fakat bir yöntem haline getirmemiştim. Uyuyamadığım ve uykuya dalmanın düşünülemez olduğu anlarda, hangi nedenle olursa olsun, seyrekleştirmek amacıyla çalılığa giriyordum, fakat seyrekleşmiyordu. Çalılığın karanlığındaki kişileri, görülmeyen yüzlerinden değil, birtakım alışkanlıklarından tanıyordum. Fakat tarihimdeki bu kişiler oyunuma katılmaya hiç de istekli değillerdi, beni keşif yolculuğumu yapmaya iten dürtülerimin iç yüzünü anlamışlardı, benimle karşılaştıkları an beni hor görüyor ve anında ortadan kayboluveriyorlardı. Hasta arkadaşlarıma çok dikkatli yaklaşıyordum, yanlarına yaklaşmama izin verdikleri zaman gösterdikleri dikkatin aynısıyla, benim gibi, yaşama içgüdüleriyle arada bir mesafe bırakıyorlardı, aralarına

karıştığım zamansa bu küf kokulu evi doldurmuş toplumun bir üyesi olmaktan çok, bir gözlemci konumunda oluyordum. Bir tarafta güvensizliğimi küstahlıklarıyla, eylemsizlikleriyle, her günkü tıbbi boşuna gayretleriyle boykot eden doktorlar, diğer tarafta da beni kendilerinden biri olarak tanımayan, tanıyamayan hastalar vardı, onlar için iç yüzü anlaşılabilir biri değildim, belki de daha etkili bir şekilde uğraşmaya değmeyecek, yanlarında fazlasıyla hafif sıklet kalan, ölüm yoldaşı olarak kendileri gibi dört dörtlük bir hasta olmayan, sadece geçici bir görüngüydüm onlar için. Belli bir süre onlardan biri olmak için çaba harcadım, başaramadım, kendimi tekrar geri çekmek zorunda kaldım ve tekrar yedeklerin arasına döndüm. Onların şaka anlayışları, kayıtsızlıkları, adilikleri bende yoktu, çünkü benim kendi şaka anlayışım, kendi kayıtsızlığım, kendi adiliğim, kendime has sapkınlığım vardı, ki bunlarla kendimi ta başından onlardan soyutlamıştım. Karar çoktan verilmişti, mesafe için karar vermiştim, karşı koymak için, buradan çekip gitmek için, basit bir biçimde sağlığıma kavuşmak için, kuvvet üstünlüklerine belli bir süre de olsa teslim olduktan sonra. Var olma isteğim, ölüme hazır oluşumdan daha büyüktü, dolayısıyla onlardan biri değildim. Günlük akışın yüzeyselliğinde görünen resim, dahil olmuşluğu göstermiyordu, öyle ya, mümkün olduğunca göze çarpmaksızın ortalıkta onların görünümünde dolaşıyor, yaptıklarını yapıyor, onlar

gibi hareket ediyordum. Fakat karşı koyuşum gözlerinden kaçmamıştı, doktorların da öyle, doğal olarak bu yüzden hep birtakım zorluklarla karşılaşılıyordum, her durumda başedilmesi zor bir muhalefet meraklısı olarak ortaya çıkıyordum, doktorlar bana karşı soğukluklarını, hastalar da horgörülerini hissettiriyorlardı. Bundan böyle salt rahatlık düşkünlüğü yüzünden, düşüncesizce sürüye katılıp onlara tabi olmayan, ağzı yanmış çocuktum ben. Bütün öyküler gibi, bu öykünün bütünü gibi, salt acı çekme öyküleri olan öykülerini dinliyor, yemeklerimi onlarla paylaşıyor, röntgen odasının önünde onlarla aynı sıraya giriyor, onlarla itiş kakış ambulansa biniyor, öyle yemeğinde onlarla aynı masaya oturuyor, dinlenme salonunda onlarla birlikte yatıyor, onlarla birlikte doktorlara ve bütün dünyaya karşı coşuyor ve onların giydiklerini giyiyordum. Bu evin güç nişanları ellerimdeydi, tükürük şişesi ve nöbet tabelası. Pazarları küçük kiliseye Katolik olduğum için değil, sadece müzisyen ruhlu bir insan olmakla kalmayıp, hâlâ müziği yaşama hakkının en yüce işareti ve kendinin biricik gerçek tutkusu ve bütün yaşamı kılmak niyetinde bir müzik delisi olduğum için gidiyordum. Böylelikle bu pazar günlerinde, orkestra şefi arkadaşımın çaldığı armonyumun yanında dikilerek bir Schubert ayini söylüyordum. Şarkıcı olarak on oniki kadar hasta, gecelikleri, ucuz, yırtık pırtık yün kazakları içinde pazar günleri sabahın altısında burada toplanıyor, ezeli ve ebedi Tanrı'yı övmek ve ululamak

için, bir amatörün sahip olabileceği ateşle Schubert ayinini söylüyordu. Üç dört tane haçlı hemşire bu zayıflamış, titrek gırtlaklardan çıkan sesleri ateşliyor, onları coşturarak, Tanrı'ya yakarış faslına sürüyor, bunu da, bitkinliğin zirve noktasına erişilen Agnus bölümüne kadar, bütün ayin boyunca yumuşamaz bir otoriterlik ve insafsızlıkla götürüyordu. Burada şarkı söyleyen, ruhani hemşirelerin nezdinde avantajlıydı, daha sıcak tutan bir battaniyeye diğerlerinden daha önce sahip olurdu, daha iyi bir çarşaf edinebilmeyi, hatta pencereden daha iyi bir manzara görebilmeyi diğerlerinden çok daha önce umabilirdi. En sonunda da bu kısık, aşınmış gırtlaklardan çıkan, hep olabildiğince yüksek sesle söylenen *Ulu Tanrım Övüyoruz Seni*. İşte orada duruyordum, onlarla birlikte şarkı söylüyor, birlikte bağırıyor, birlikte tıslıyordum, bakışlarımı da, sanki bir teşhir direğindeymişcesine, gri, zayıf boğazlardan göğe doğru uzanmış bu terli terli, sallanan başlara doğrultmuştum. Arkamdaki duvarda ölülerin ölüm ilanları, önümde de capcanlı şarkıcılar vardı. İsimleri arkamdaki duvara yapışincaya dek şarkı söylüyorlar, diye düşünüyordum. Ondan sonra da yeni şarkıcılar geliyor ve öyle sürüp gidiyor. Ben kendim, ismimin, kara bir daire içine alınmış olarak bir gün bu duvara yapışacağı gerçeğine karşı koyuyordum. Burada o kadar uzun süre şarkı söylemeyeceğim, diye düşünüyordum. Çok geçmeden, küçük kilisedeki şarkıcılık görevi için başvurduğuma pişman oldum, artık ayinlere katılmak istemiyordum,

fakat bunun için çok geçti şimdi, bunun sonuçlarının haçlı hemşireler tarafından bana hissettirileceğini seziyordum, dolayısıyla şarkı söylemeye devam ettim, her pazar, hep aynı Schubert ayini, ta ki, ismim bu duvara yapışacak düşüncesine hep karşı çıkarak, ayini duymaya katlanamayınca kadar. Şu anda ismi arkamdaki duvarda asılı olan kişiyle daha geçen pazar Agnus Dei'yi söylememiş miydik birlikte? Daha birkaç gün önce, yan binanın arkasındaki bahçede gramofonun işleyişi üzerine sohbet ettiğimiz *Rahip Oeggl*, kalın harfler, isminin üzerine çaprazlama konulmuş palmiye dallarıyla duvarda teşhir ediliyordu. Ayrılınca kadar koroda şarkı söylersin, ismin belli bir süre duvarda asılı durur, sonra, pek uzak olmayan günün birinde, yerin bir başkası tarafından doldurulur. *Ulu Tanrım Övüyoruz Seni* diye bağırırlar ve zevksizce basılmış bir kâğıt parçası üzerinde yok olup giderler, bir raptiyeye takılı olarak asılı dururlardı. Bu ayinin sonunda bütün kilise topluluğu, haçlı hemşirelerin duyduklarında hızlı adımlarla kaçtıkları, müthiş öksürük nöbetleriyle sarsılırdı. Şarkıcılar duvarlar boyunca sürünerek merdiven dairesine doğru ilerler ve elleri parmaklıklarda, ayakları merdivenlerin üzerinde, her adımda çaba harcayarak kahvaltılarını yapmak üzere yemek salonuna giderlerdi. Kahve kokusu artık her şeye hakimdir. Kahvaltıdan sonra bu yorgun katile, tükürük şişesi ve nöbet tabelasıyla donanmış olarak, daha erkenden yorgunluktan tamamen bitkin düşmüş

halde koridorlar boyunca yürüyerek, uzanmak için dinlenme salonuna giderdi. Soğuk, tahtaların yarıklarından sızarak sinsi sinsi yukarı çıkar ve yüzleri bir bıçak gibi keserdi. Herkes kendini, eylemsizliğe mahkûm edilmiş olarak, monotonluğa teslim ederdi, bağdaş kurduğu bacaklarının üzerinde hep bir piyano uyarlaması bulunduran ve üzerine hararetle notlar alan orkestra şefi arkadaşım hariç; o, kariyeri için çalışıyordu, kendini dur durak bilmeksizin özgürlüğe, kendini kabul edecek konser salonlarına, opera binalarına hazırlıyordu, bazen onu yan taraftan, bir orkestra yönetiyor edasıyla tempo tutarken yakalıyordum, bu beni eğlendiriyordu. Acı çekme ortakları onu kuşkuyla gözlemliyorlardı, doktorlar onu dinlenme salonunda çalışırken gördüklerinde, hakkında densiz laflar sarfediyorlardı. Orkestra şefi arkadaşımın bana çizdiği resme sıkı sıkı kenetledim kendimi, iyimser tutum, varoluşun mutlak evetlenişi, bu yol aynı zamanda benim de yolum, diye düşünmüştüm, burada benim için bir örnek yaşıyor. Burada herkes monotonluk içinde kaybolmuş gitmiş bir halde yatıyor, hırıldıyor ve tükürüyordu, ölüme götüren *uyuşukluğu* kabullenmişlerdi, orkestra şefi arkadaşım karşı koyuyor, karşıt yönde hareket ediyordu, ben de onun izinden gidiyordum. O da tükürüyordu, ben de tükürüyordum, fakat daha az tükürüyorduk ve pozitif değildik. Günün birinde orkestra şefi arkadaşım taburcu edildi, ben yine yalnız kaldım. *Sağlıklı olarak taburcu edildi, lafa bakın!*

İddiaya bakın! Önümde duran yolları kendim gitmeliydim, tümcelerime karşı konulmuyordu artık, konuşuyordum, fakat yanıtsız bırakılıyordum. Tam çıkış noktasında geri püskürtülmüştüm, beni sanata, evet hatta bilime kenetleyen bağ koparılmıştı. *Sağlıklı olarak taburcu edildi*, bu hemen hemen hiç olmazdı, fakat şimdi ben de sağlıklı olarak taburcu edilebileceğime ilişkin umutlar besliyordum. Bu insan benim örnek aldığım bir kişi, kurtulmaya çalışan, var olma tutkunu, sanatçı, sürekli ilerlemeyi arzu eden bir kişiydi. Gerçekten de gölgem küçülmüştü, evet hatta birdenbire yok oluvermişti. Asistanın verdiği bilgiye göre sağlığıma kavuşmuşum, gidebilirmişim, *burada*, bana yer yokmuş artık. Büyük ikramiyeyi çekmiştim! Acaba bu çekilişi hak etmiş miydim? Net bir sonuca varamadım. Sanatoryumda birkaç gün daha geçirdim, dokuz ay boyunca burada kalmış olduğumu saptadım. Grafenhof'a alışmıştım. Beni evde neler bekliyordu acaba? Annemin durumunda hiçbir değişiklik yoktu, benimkilerin çaresizliği daha bir büyüktü. Eve dönüşümden gerçek bir sevinç duymuyordum, sevinç duyamazdım, *elbette duyamazdım*. Kesinlikle istenmiyordum elbette. Annemin ölümle savaşımı doruk noktasına yaklaşıyordu, benim için ayrılacak zaman yoktu. Ailemin durumu anılarımda korkunç olarak kaldıysa, şimdi her şey çok daha korkunçtu, herkes çöküşün eşiğindeydi. Gerçeği söylemek, bilgi vermek söz konusu olunca dil kesinlikle kullanışsızdır, yazara sadece bir yaklaşım, her zaman

sadece kuşkulu, dolayısıyla da kendisi de kuşku götürür bir yaklaşım sağlar, dil otantik olanın sadece bir taklidini, korkunç derecede çarpıtılmış olanı dile getirir, yazar ne kadar çaba gösterse de, sözcükler her şeyi yerin dibine batırır ve her şeyi yerinden oynatır ve tüm gerçeği kâğıt üzerindeki yalana dönüştürür. Yine cehenneme yapmışım yolculuğumu, bu sefer karşıt yönde. Taburcu edilmiş tüberkülozlu hasta, sağlıklı olarak taburcu edilmiş bile olsa, kendisinden sorumlu devlet doktoruna muayene olmakla, balgamını laboratuvara götürmekle yükümlüdür, ben balgamımla önce laboratuvara gitmişim. Bulguyu almaya gittiğimde bana, bulaşıcı olduğum, *açık tüberkülozumun olduğu söylenmişti, anında* hastaneye gitmem gerektiğini, *izole edilmemin şart olduğunu* bayan laborantlardan öğrenmişim, bir yanlışlık olması olanaksızmış. Grafenhop'tan *sağlıklı olarak taburcu edilmemin* üstünden henüz iki gün geçmişti ve şimdi *açık akciğer tüberkülozum* vardı, hani şu korkulan delik, şimdiye kadar hep en büyük korkularımın sebebi olan oyuk. Eve gittim, *açık tüberküloza* yakalandığım ve derhal hastaneye gitmem gerektiği haberini verdim. Haberim, mantıksal olarak göstermesi gereken etkiyi gösterememişti, sadece kıyıda köşede kalmış bir sorun olabilirdim doğal olarak, annemdi hasta olan, ben değil. Evin gözden uzak bir köşesinde, mutfakta, büyükannem ve vasimle yediğim yemeğin hemen ardından çatalım, kaşığım ve bıçağım kaynatılmış, ben de koltuğumun altında sadece çok

gerekli birkaç eşyayla donanmış olarak hastaneye gitmiştim. Alınan karar üzerine, gerçek anneme söylenmemişti. Hastaneye yayan gidebildim, sadece birkaç yüz metre ötedeydi. Akciğer bölümü birkaç barakaya yerleştirilmişti ve bu barakalara yayılmış pis çürük kokusu daha uzaktan duyulabilirdi, burada bir dizi akciğer kanserli hasta, pencereler ve kapılar açık halde yatmaktaydılar, havada dayanılmaz bir koku vardı. Fakat bu kokuya alıştırdım kendimi. Bana bir pnö, bir pnömotoraks uygulandı ve birkaç gün sonra da *derhal* Grafenhof'a gitmem gerektiği bildirilerek taburcu edildim. Yola çıkışım gecikti ve birkaç hafta evde kalmak zorunda kaldım, bu süre içerisinde, belli aralıklarla, yaklaşık her hafta, Paris Caddesi'nin sağdan ikinci evindeki, şehrin en ünlü akciğer uzmanına pnö mü doldurtmak durumundaydım. Hasta, muayenehane yatağına yatar ve ince bir hortumla diyaframıyla akciğer kapakçığı arasına hava doldurulur, bu şekilde delik kapansın diye hastalıklı akciğer kapakçığı sıkıştırılır. Bu işlemler dizisini şimdiye dek defalarca görmüştüm, sadece başlangıçta acı verir, hasta daha sonra buna alışır ve doğal bulmaya başlar, bu onun için bir alışkanlık haline gelir, gerçi bundan hep korkar, fakat işlemler sona erdiğinde bu korkunun boş yere duyulduğu ortaya çıkar. Fakat çok kısa bir süre sonra öğrendiğim gibi, her zaman da boş yere değil. Günün birinde ünü herkesce kabul edilmiş, hatta profesör olan bir doktor bana dolum yaptı ve dolumun orta yerinde, ben, hortum göğsümde olmak

üzere muayenehane yatağında yatar durumdayken telefona gitti. Öğle yemeği hakkında aşçısından bilgi alıyor ve isteklerini dile getiriyordu. Taze pırasa ile tereyağı arasında uzun süre tercih yapamadıktan, patates mi değil mi diye karar verdikten sonra profesör tartışmayı bitirdi ve muayenehane yatağında yatmakta olan hastasına dönmeye tenezzül etti. İçime bir miktar daha doldurdu ve her zaman olduğu gibi röntgen paravanasının arkasına geçmemi istedi, havanın içimde nasıl dağıldığını ancak böyle saptayabiliyordu. Bu ayağa kalkış doğal olarak hep yorucu olup, kesinlikle ağrısız olmazdı, çok yavaş hareket edilirdi ve ben en sonunda röntgen paravanasının arkasına geçtim. İstenilen duruşu henüz beceremiştim ki bir öksürük nöbetine yakalandım ve bayıldım. Fakat profesörün, *aman Tanrım, ikinci bir pnö uyguladım* dediğini duyabilmişim, sonra da köşede duran bir divanda kendime geldim. Baygınlığım uzun sürmüş olamazdı, çünkü muayenehane görevlilerinin bekleme odasındaki insanları dışarı yolladıklarını duyuyordum. Bekleyenlerin hepsi dışarı çıktığında profesör ve yardımcısıyla yalnız kaldım. Tekrar bir öksürük nöbetine yakalanmaksızın kıpırdayamıyordum, aksi takdirde hiç hava alamazdım. Ölmek zorunda olmaktan korkuyordum, tam burada, bu kasvetli, küf kokulu, korkunç derecede modası geçmiş soğuk muayenehanede, benim için bir anlam ifade eden hiçbir insan olmaksızın, dehşet içindeki bakışlar ve acemice davranan işkencecimin

korkunç el kol hareketleri altında ölmek zorunda olmanın çok korkunç olduğunu düşünüyordum. Bu da yetmiyormuş gibi, profesör önümde diz çökmüş ve ellerini birbirine kavuşturmuş halde şöyle demişti: *Ben şimdi size ne yapayım?* İşte gerçek bu. Bu halde, divanın üzerinde daha ne kadar süre yattığımı hatırlayamıyorum. Her ne olursa olsun aniden ayağa kalkacak ve muayenehaneyi terk edecek gücü kendimde buldum ve tamamen çaresiz, aynı zamanda da dehşet dolu bir çehreye bürünmüş olan doktor ve yardımcısının karşı çıkışlarına rağmen, üç kat indim ve dışarı çıktım. Daha sonra; olan biteni *tekrar kurduğumda*, sokağa çıktığım, dahası bir trolleybüse binip eve doğru yola koyulduğum ortaya çıkmıştı. Orada yine bir baygınlık geçirmiş olmalıyım, bilemiyorum, beni derhal hastaneye, birkaç hafta önce tanıma şerefine eriştiğim ve gayet iyi bildiğim akciğer barakasına geri götüren bizimkiler öyle söylüyordu. Profesör anında hastanede bitivermiş ve bana, *garip bir şeyin olmadığını* açıklamıştı. Bunu, heyecanlı bir şekilde, üzerime doğrulttuğu kötü niyetli bakışlarıyla, tekrar tekrar ısrarla söyledi, bu tehditten başka bir şey değildi. Yeni yerleştirilmiş olan pnöm (buna profesörün yemek listesi tartışması neden olmuştu) berbat edilmiş durumdaydı şimdi ve yeni bir şeyin bulunması gerekiyordu. Bana *pnömoperitonum* denilen bir şey uygulanacaktı, göbekten vücudun ortasına doğru doldurulan ve aynı anda her iki akciğer kapakçığını aşağıdan yukarı doğru sıkıştıran bir karın

pnösü, o zamanki adıyla bir unikum, benim bile Grafenholz'tayken hiç işitmediğim, henüz hemen hemen hiç denenmemiş bir yenilik. Profesör gülünç bir telefon konuşmasıyla pnömü berbat etmiş, beni kesinlikle çok tehlikeli bir aşamaya sürüklemişti. Fakat pnömoperitonum ancak, öncelikle diyaframın belli bir süre, en azından birkaç yıl boyunca durdurulmasından sonra uygulanabilir. Bu amaç için hep, phrenikus denilen şey kesilmiştir, bu bir ameliyat, bilincin tam olması halinde köprücük kemiği üzerinden bir yarma işleminin uygulanmasını gerektirmiştir, çünkü müdahale esnasında operatörle hasta arasında iletişim kurma olanağının garanti altına alınması gerekmektedir. Phrenikus ameliyatı hemen ertesi günlerde yapılacaktı, burada söz konusu olan phrenikusun sıkıştırılmasıymış, phrenikusun ortadan kesilmesi değil, bu sıkıştırma en son yenilikmiş, hemen hemen hiç uygulanmamış, phrenikus siniri sadece sıkıştırılır, diyafram da yıllar boyunca durdurulmuş, fakat kökünden, tamamen kesilmiş olandan, şimdiye dek uygulanandan farklı olarak tekrar iyileşirmiş. Bu cerrahi müdahale bir çocuk oyuncuğuymuş, bana söylendiği şekliyle, bir ameliyat değil, sadece bir müdahale, önemsiz bir müdahale. Başhekim müdahaleyi bizzat gerçekleştirmeye karar verdi. Bu arada dehşet içinde saptamış olduğum nokta, söz konusu başhekimin, büyükbabamın iyice dolmuş ve tıkanmış kabarcığını bir tümörle karıştırarak, büyükbabamın ölüm yükünü vicdanında taşıyan

başhekimin ta kendisi olmasıydı. Bu tıp hatasının üzerinden henüz birkaç ay geçmişti, fakat benim başıma gelecek, gelmek zorunda olan her şeye razı olmaktan başka bir seçeneğim yoktu. Gerçekte akciğer cerrahisi hakkında hiçbir bilgim olamazdı, hem nereden olsun ki, ve şimdi, hakkımda tasarlanan her şeye kendimi teslim etmek zorundaydım. Şoka girmiş ve dehşete düşmüş birinin aldırışsızlığıyla her şeye göz yumuyordum. Burada, akciğer barakasında da, yine en azından bir düzine demir karyolanın, daha hastanedeki ilk kalışında, dahiliye koğuşundan tanıdık olduğum demir karyoların benzerlerinin bulunduğu büyük bir odaya yerleştirilmiştim. Buradaki her şeyi önceden tanıyordum zaten, yeni olarak sadece akciğer cerrahisinin korkunç özelliklerinin sırrına varmam gerekiyordu. Bunun için gerekli olabilecek en iyi fırsata sahiptim burada. Savaş kökenli barakalar, sözümona devlet hastanesinin diğer barakalarından tamamen izole edilmişlerdi, perişan haldeydiler, kanserli hastaların pis kokusunun keskin olmasından dolayı onu doğrudan solumanın olanaksız olduğu ve sadece burunlara tutulan bezlerle girilebilen koridorlarda fareler ender görülen şeyler değillerdi, fakat bu şişman, insanın önünden şimşek gibi ve sessizce geçen hayvanlara da çabucak alışılmıştı. Şans eseri hemen hemen hep açık olan büyük bir pencerenin kenarına, kısa bir süre önce bir bisiklet yarışcısı olan, şimdiyse, yirmi yaşıyla, parçalanmış ciğeriyle yatağında yatan ve gece gündüz demeden

baraka tavanındaki çatlakların oluşumunu izleyen genç bir adamın yanına yatırıldığımı anımsıyorum. Pek çok uluslararası bisiklet yarışına katılmış, sonuncusunda yere yıkılmış ve hastaneye getirilmişti. Ağır bir akciğer hastası olduğuna ve yolun sonuna geldiğine inanamıyordu, ne de olsa daha birkaç hafta önce sözümona zirveye tırmanmış ünlü bir sporcuydu. Hallein doğumluydu, akrabaları onu şaşkınlıkla dolu bir telaş içinde, üzücü gelişimini izleyerek ziyaret ediyorlardı. Bu genç insanın yanılısamalarını bozma niyetinde değildim, bildiklerimi ondan saklamaya kesin kararlıydım. Hastaneden kısa zaman içinde tekrar çıkabileceğine inanmış, fakat gerçek bütün korkunçluğuyla ortaya çıkmıştı: Bir sabah götürüldüğü ameliyattan bir daha geri dönmemişti. Annesinin, başucu dolabında geride bıraktığı ufak tefek eşyalarını toplayışı hâlâ gözlerimin önünde. Bana yapılacak müdahalenin birkaç günlüğüne ertelenmiş olmasıyla, hastaneyi araştırmak için zaman bulabilmişim, daha önce hiçbir şey hakkında tam bir bilgi sahibi olmaksızın haftalar boyunca bu hastanede kalmıştım ama, büyük dahiliye koğuşunun hep aynı ortamında, yatar durumda, bu koğuşun bölümlerinden başka hiçbir şey görmemişim, işte şimdi bütün hastaneyi yakından inceliyordum. Büyükbabamın yatmış ve şubat ayında ölmüş olduğu koğuşu ziyaret etmem anlaşılır bir durumdu. Başhekimin ameliyathanesine, tıp bilimine karşı bütün tiksintim ve doktorların tümüne duyduğum olanca nefretimle ayak bastım.

Burada, bu karanlık, dar koridorda, başhekim bir gün büyükannemin yoluna çıkmış ve yanılmış olduğunu, *karındaki tümörün*, gerçekte, büyükbabamı ölümcül olarak zehirleyen, patlama derecesinde dolup tıkanmış bir kabarcık olduğunu itiraf etmişti. Ameliyathaneyi terk ettim ve kadınlar koğuşuna gittim, annemin rahminin, bir yıl gecikmeli olarak, ameliyatla alınmış olduğu şu jinekoloji bölümü denilen yere. Bu yozlaşmış tıp kalesinde daha ileri araştırmalara girişemeyecek kadar morali bozuldu ve yatağıma uzandım, sırf uyur halde ve çok az gıda alarak phrenikusumun sıkıştırılması için tespit edilmiş anı beklemeye başladım. Bu müdahaleye kadar doktorların elinden çok eziyet çektiysem de henüz hiç *ameliyat edilmemiştim*, bana sabahın köründe şu sözümona yatıştırıcı iğne, halk dilinde *kayıtsızlık iğnesi* yapıldıktan sonra, etrafımdaki olayları artan bir törensellekle seyretmeye başlamıştım şimdi, yatağımdan alınıp sedyeye yatırılışımı ve barakadan dışarı çıkarılarak ameliyathaneye götürülüşümü. Bu iğne, uyuşturulan kişinin saniyede, korkudan çıldırmış durumdaki bir kurbandan, kendince başrolünü oynadığını sandığı, çok sakın geçen bir oyunun pek ilgili gözlemcisine dönüşmesini sağlar. Her şey kolay ve hoş olmakta, her şey duyulabilecek en büyük güven ve *kendine* güven duygusuyla gerçekleşmektedir; gürültüler müzik, uyuşturulan hastanın duyduğu sözler yatıştırıcı niteliktedir, her şey karmaşadan arınmış haldedir ve nezaket doludur. Korku, her türlü

karşı koyuş, devre dışı bırakılmıştır, uyuşturulan hasta aşırı ihtiyatı aşırı kayıtsızlıkla değiştirmiştir. Ameliyathane, burada doktorlar ve hemşireler tarafından yapılana karşı daha da artan bir ilgi uyandırır, hasta duyulan kusursuz güvenin tadını çıkarır. Sonsuz bir sessizlik ve uysallık hüküm sürmektedir, her şey hatta en yakındaki bile uzağa itilmiştir. Şimdiden ameliyat masasında yatmakta olan kurban, her şeyi olası en büyük soğukkanlılıkla algılar, evet kendini iyi hisseder, üzerine doğrulmuş yüzlere bakmaya çalışır, fakat bu yüzler birbirine karışır, sesler duyar ameliyat masasında yatmakta olan, alet şıkırtısı, su şırıltısı. Şimdi bağlandım, diye düşünüyorum. Cerrah emirlerini veriyor. İki hemşire, öyle tahmin ediyorum, yanımda durmuş, nabzıma bakmak için bileklerini tutuyorlar. Başhekim bir kez *nefes al*, sonra *nefes alma*, sonra yine *nefes al*, sonra yine *nefes alma* diyor, emirlerini yerine getirebiliyorum, biliyorum, şimdi içeriye doğru kesti, şimdi eti birbirinden ayırıyor, atardamarlar ayrılarak kıstırılıyor, köprücük kemiğimi kazıyor, daha derine kesiyor, gittikçe hep daha derine, bir şunu bir bunu istiyor, birini atıyor, kendisine bir başkası veriliyor, başında olduğu gibi bu sonsuz sessizlik hüküm sürüyor, *yine nefes al*, *nefes alma*, *nefes al*, duyuyorum, *nefesini tut*, *yavaşça nefes ver*, *yine normal nefes al*, *nefesini tut*, *nefes ver*, *nefes al*, *nefesini tut*, *yine normal nefes al*, duyuyorum. Sadece başhekimi duyuyorum, hemşirelerden hiç ses çıkmıyor, sonra yine *nefes al*, *nefes ver*, *nefesini tut*,

nefes ver, nefes al, bu emirlere alıştım, onları doğru bir şekilde yerine getirmek istiyorum, başarıyorum. Ansızın zayıf düşünüyorum, daha da zayıf, birdenbire kanım vücudumdan bütünüyle dışarı akıyor gibi oluyor sanki, aynı anda hemşireler bileklerimi bırakıyor ve kollarım aşağı düşüyor ve başhekimin *Aman Tanrım!* deyişini duyuyorum, aletler düşüyor, cihazlar takırdıyor. Şimdi ölüyorum, diye düşünüyorum, her şey bitti. Sonra yine omzumda bir hırpalama ve örseleme hissediyorum, her şey boğucu, ama acı verici değil, her şey gaddarca, ama acı verici değil, yine nefes alabiliyorum, şimdi biliyorum ki, bir süre nefes almayı bırakmışım, şimdi yine buradayım, biplelerden yukarıya doğru çıkıyorum, kurtuldum. *Yavaş yavaş nefes al*, duyuyorum, *tamamen sakın nefes al*, sonra yine *nefes ver, nefesini tut, nefes ver, nefes al, nefes ver*. Sonra da ameliyat sona eriyor. Bileklerimdeki tokalar açılıyor, kaldırılıyorum, çok dikkatli, gayet yavaş bir şekilde, yine başhekimin *sakin, gayet sakın*, deyişiyle duyuyorum, bacaklarım çemberden kurtarılıyor ve işte yere doğru sarkıyorlar, görebildiğim kadarıyla, ki bunu iki hemşire tarafından oturtulurken, sadece bir an için görebiliyorum. Göğsümün üstünde, göremediğim açık yaraya takılı durumda bir sürü makas sallanıyor, sterilizasyon cihazı yanıma doğru sürülüyor. Sonra yine yatırılıyorum, bir örtü yüzümü örtüyor göremeyeyim diye, yara dikiliyor. Yerde litrelerce kan, bir sürü kana bulanmış gazlı bez ve pamuk parçacıkları görmüştüm.

Ne olmuştu? Bir şeyler *olmuştu*. Fakat ben yakayı kurtarmıştım, öyle düşünüyordum. Örtü yüzümden çekiliyor, bir sedyeye yatırılıyorum ve yarı uyur halde akciğer hastalıkları barakasına geri götürülüyorum, sadece gölgeler görebiliyor, hiçbir şeyi net bir şekilde algılayamıyorum. Ameliyat bitti, diye düşünüyorum, pencere kenarındaki yatağında yatıyorum, uykuya dalıyorum. Uyandıktan çok kısa bir süre sonra başhekim görüldü, günün yarısı geride kalmıştı, öğle sularıydı, her şeyin yolunda gittiğini, hiçbir aksilik olmadığını söyledi, *hiçbir şey*'i çok açık bir şekilde vurgulamıştı, bugün bile kulağında bu *hiçbir şey*. Fakat bir şeyler *olmuştu*, diye düşünüyorum, bugün bile öyle düşünüyorum. Fakat ben yakayı kurtarmıştım, ilk ameliyatımı atlatmıştım, phrenikusum sıkıştırılmıştı, pnömoperitonum bir hafta sonra uygulanabilirdi, çünkü yara beklenenin aksine çok çabuk iyileşmişti, çünkü o güne dek vücudumdaki açık yaraların çok yavaş ve en zor koşullar altında iyileştiğini gözlemlemiştim. Şimdi karnım tam orta yerinden yarılacaktı, göbek deliğimin iki parmak kadar üzerinden ve akciğer kapakçıklarım sıkıştırılabilsin ve sağ alt kapakçığımdaki delik kapanabilsin diye alabildiğince çok havayla doldurulacaktı. Bu gerçeğe hazır olduğumu söyleyemem, ansızın pnömoperitonumdan korkmaya başladım. Durumu bana pnömoperitonumu uygulayacak olan başhekime açıklattırdım, açıklama, bir bisiklet tekerleğinin nasıl şişirileceği açıklaması

kadar basitti, üstelik son derece sıradan, duygudan yoksun bir ses tonuyla yapılmıştı, tıpkı başhekimlerin, kendileri için günlük olaylar olan korkunç ve dehşet verici şeylerden söz ederken yaptıkları gibi. Başhekim bana, bütün Avusturya'da bugüne kadar ancak birkaç tane pnömoperitonum vakası görüldüğünü de söylemişti, aslında kendisi de daha sadece üç tane takmış, bu ona kesinlikle hiçbir zorluk çıkarmamış, son derece kolaymış. Pencere kenarındaki yatağında yatıyor ve köprücük kemiğindeki yaranın nispeten çabuk iyileşmesini gözlemliyordum. Pek uzak olmadığı için, gerek ailedekiler, gerekse kardeşlerim beni ziyaret ediyor ve annemin ölümle olan mücadelesini anlatıyorlardı, nihai son bir türlü gelmek bilmiyormuş, ölümünü istiyorlarmuş, çektiği acılara artık dayanamıyorlarmuş, annem bile ölümü hiçbir şeyi istemediği kadar çok istiyor ve dört gözle bekliyormuş. Ben anneme selam yolluyordum, annem de bana, o zamanlar benimkilerin ne kadar korkunç bir durumda olduklarını hiç algılayamamıştım, beni akciğer barakasında ziyaret etmek için, ölümcül derecede hasta annemi bırakıp geliyorlardı ya da tam tersi. Böyle yaparken kendilerini. neredeyse mahvetmiş olduklarını ancak daha sonraları tam anlamıyla anlayabildim. Akciğer barakasında değişiklik olsun diye bana ağır bir kitap getirmişlerdi gelirken, ne şanssızlık ki Werfel'in *Musa Dağı'nın Kırk Günü*, bu kitabı okumaya çalışıyordum, fakat beni sıkıyordu, böyle yaparken, ne okuduğumu bilmeksizin birçok

sayfayı okumuş olduğumu keşfediyordum, kitap hiç mi hiç ilgimi çekmemişti. Üstelik kitap benim için çok ağırdı, onu tutamayacak kadar halsizdim. Böylelikle başucu dolabımın üstünde tozlandı. Çoğu zaman sessiz ve hareketsiz, gittikçe artan bir ilgiyle odanın tavanını seyrediyordum ve hayal gücümden yararlanıyordum. Yolun sonunda gene Grafenhof olacak, diye düşünüyordum, fakat şimdi oraya tamamen farklı koşullar altında geri dönüyorum, *gerçekten bir akciğer hastası, pozitif, onlardan biri* olarak. Kendi konumumu kafamda netleştirmeye çalışıyordum. Bir pnömoperitonum Grafenhof'ta o güne dek hiç görülmemiş bir şeydi, bunu biliyordum, sanatoryuma ayrıcalıklı bir özellikle geri döneceğim, bir sansasy onla. Grafenhof'ta ikinci ortaya çıkışım birincisinden her koşulda tamamen farklı olacak. Grafenhof'a geri dönüşümü gözümde canlandırıyordum, gerek hastaların, gerekse doktorların gözlerini nasıl da kocaman kocaman açacaklarını ve bana gösterdikleri tepkinin ne olacağını. Kendilerini yanıltmışlardı ve dolayısıyla beni de yanıltmışlardı ve ben ölümcül hastayken, sağlıklı diye taburcu etmişlerdi. Gözlerime ne yüzle bakacaklar, ne söyleyecekler? Kendi kendime soruyordum, nasıl davranacağım? İş i oluruna bırakacağım. Ben söz konusu olduğumda, bütün doktorlar başarısız olmamışlar mıydı? Onlara teslim edilmiştim. Hep bir şey görüyorlardı, fakat bu doğru olan olmuyordu. Hiç var olmayan bir şey görüyorlardı. Ya da bir şeylerin var olmasına karşın, hiçbir şey

görmüyorlardı. Ailemedekiler beni ziyaret ettiklerinde, kaldıkları süre boyunca burun ve ağızlarına mendillerini tutuyorlardı ve bu şartlar altında onlarla sohbet etmek zordu. Bu sohbetin içeriği neydi? *Nasılsın?* diye soruyorlardı. *Annem nasıl?* diye soruyordum. Katolik kilisesinin bir mezar vermek istemeyişinin ardından şehrin onur mezarlarından birine defnedilen, Maxglaner Mezarlığı'ndaki taze mezarında yatmakta olan büyükbabamın adını anmak yasaktı, buna cesaret edemiyorduk, ölüme ilişkin söz söylemeye, bu kesin, bu nihai olana. Havanın korkunç boğucu olduğu bir sabah, başhekimin beni beklediği ameliyathaneye gittim. Başhekim ağır, iri cüsseli biriydi, kocaman elleri vardı. Yalnızdı, yardımcısı yoktu. Sırtüstü yatıp beklemek durumundaydım. Başhekim karnımı, göbek deliğimin üzerinden fırça sürerek uyuşturdu, sonra da haber vermeksizin bütün ağırlığıyla üzerime atladı, böyle yaparak, şimşek gibi bir hızla ve bir kerede karın örtümü delmişti, hoşnut gözlerle bana baktı, *başarılı* sözcüğünü mırıldandı ve ben havanın nasıl da şiddetle hiç yer kalmayınca dek vücuduma aktığını hissediyordum. Pek tabii ki işlem bittikten sonra ayağa kalkamadım, bir sedyeye yatırıldım ve hemşirelerden biri tarafından akciğer barakasına geri götürüldüm. Pnömoperitonumun uygulanma tarihinin altında *Pnömoper!* yazıyordu, bunu da geride bırakmıştım. Bir pnömoperitonuma sahip olmak olağanüstü bir şeydi, kesinlikle ve bütünüyle özel bir şey, ve ben de kendimi öyle

hissediordum, bilmek isteyen herkese pnömoperitonumun nasıl bir şey olduğunu ve nasıl uygulandığını ve bunun için gerekli olan ön hazırlıkların neler olduğunu açıklıyordum. Etkileri hakkında da bilgim vardı, tehlikelerini de biliyordum. Dolum işleminden sonra doldurulan hava vücudumun her yerine bir basınç uyguluyor ve sıkıştırıyordu, gidebildiği yere kadar, derimin altından boğazıma ve çenemin altına kadar çıkıyordu, telef olmak zorunda kalacağıma inanıyordum, kendimi aldatılmış hissediyordum, üzerinde yeni bir hileli oyunun oynandığı bir deneme tahtası gibi. Hareketsiz ve sessiz, kaskatı karşılamıştım benimkileri ve konuşamamıştım. Yanımdan, geldiklerinden daha kederli bir ruh haliyle ayrılmışlardı. Annemin durumuyla ilgili olarak bana verdikleri haberi dinlemiş, hiçbir tepki göstermemiştim, onlar da arkalarını dönüp gitmişlerdi. Yaklaşık her öndört günde bir düzenli olarak karnım yarılıyordu, çok hassas yapılan hava oranı hesaplamalarından sonra, hep aynı nafoş koşullar altında dolduruluyordum, gerçi doluma yürüyerek gidebiliyordum, fakat sedyeyle geri getirilmek zorunda kalıyordum. Fakat akciğer barakasının koridorlarından geçerek yaptığım bu geri dönüşlerde kendimi her seferinde şanslı sayıyordum, *sadece* bir pnömoperitonuma, geçerken görebildiğim, açık odalarda yatanlarda olduğu gibi bir akciğer kanserine değil, akciğerde *sadece* bir deliğe, *sadece* bulaşıcı bir tüberküloza sahip olduğum için, onlar

yataklarında sessiz sessiz inliyorlardı, kurtulduklarındaysa, adı çıkmış ünlü çinko tabutlar içinde yanımızdan geçerek götürülüyorlardı, oloğan bir manzaraydı bu. Annem böyle bir ortamda ölmemeli, diye düşünüyordum ve evde olduğu için de kendimi şanslı sayıyordum. Ölümcül derecede hasta olanlar, mümkün olduğunca evde olmalılar, evde ölmeliler, asla bir hastanede değil, asla onlar gibi olanlar arasında değil, bundan daha korkunç bir şey olamaz. Anneme, öldüğü güne kadar büyükannemle birlikte evde baktığı için vasimi ömrüm boyunca asla unutmayacağım. Barakalar savaşta inşa edilmişlerdi, çoktandır tamamen ihmal edilmiş durumdaydılar, barakalardaki hiçbir şey o zamandan beri yenilenmemişti, akciğer hastalarına, ölümcül balgamlarıyla dışlanmışlara, öyle görünüyordu ki, çok da uygundular, onlardan korkuluyordu, hiç kimse gönüllü olarak adım atmıyordu oraya, bir çit genel hastaneden akciğer bölümüne giden yolu kapatıyordu, yine her tarafta şu levhalar: *Giriş Yasak!* Barakaların bulunduğu yer iyi seçilmişti, uzaktaydılar, hastane alanının arka tarafında. Açık pencerelerden, uzaktan, trafik duyulabiliyordu. Barakamdan elli metreyi bile bulmayan bir uzaklıktan, daha bir yıl önce Scherzhauserfeld Mahallesi'ndeki Podlaha'ya gittiğim cadde geçiyordu, çıraklık caddem. O zamanlar caddedeki çalılığın arkasında saklı bu barakaları hiç fark etmemiştim, hiç dikkatimi çekmemişlerdi, hem caddenin bu bölümünü, dükkâna geç kalmamak için

hep hızlı adımlarla geçmiştim. Dükkânı, Podlaha'yı, Scherzhauserfeld Mahallesi'ni ve sakinlerini özlüyordum, bendeki gelişmeden hiçbirinin haberi yoktu. Podlaha'ya kısaca, bir kartpostalla, *gönülden selamlarımla*, geçmiş olduğum ıraklık sınavının haberini vermiştim. Onu bir daha görmemiştim. Beni mutlaka defterden silmiştir, bir akciğer hastasına artık gereksinimi olamazdı, müşterilerini kaçırır, üstüne üstlük yasalarla başını derde sokardım. Liseden firar edişim, aileme ve okula, aile ve okulla ilgili her şeye karşı koyuşum ne işe yaramıştı ki, ahmakça bir tekdüzeliğe körü körüne boyun eğmiş topluma olan nefretim? Reichenhaller Caddesi'nde yaptığım o gerisingeriye dönüşten ne kazanmıştım? Her yerde ve her şeyde geri püskürtölmüştüm, bütün dünya bana karşı bir komplo kurmuş gibiydi, hepimize karşı, savaştan sonra, Radetzky Sokağı'nın küçük burjuvalığının içinde saklanabileceğimize inanan bizlere. Liseden kaçıp kurtuluşum, ıraklığım, müzik öğrenimim, bu itaatsizliğimin göstergelerinin yavaş yavaş deliliğe ve grotesk bir çılgınlığa doğru ilerlediğini görüyordum. Jago'yu seslendirmeyi arzu etmiştim ve şimdi onsekiz yaşında, bir karın pnösüyle akciğer barakasında yatıyordum, bu kişiliğimle alay edilmesi olabilirdi ancak. Fakat ne de olsa en sonunda bisiklet yarışcısının kaderinden kaçıp kurtulmuştum. Ve bir akciğer kanserim yoktu, benden sadece on adım ötede, gecenin bir vakti ağırı kavramının çok ötesindeki *korkunç* ağırlar içerisinde ıgıllıklar atan ve pis

kokularıyla soluduğum havayı kirletenlerde olduğu gibi. Olağanüstü büyük bir avantajım vardı, henüz bir ölüm adayı değildim, kendimi umutsuz ve işi bitmiş biri olarak tanımlamamalıyım. Günlerce ve haftalarca böyle kafa yordum ve bedenimde meydana gelen değişimden dehşete kapıldım, karın pnösü bedenimi aşırı derecede hassas ve cılız yapmıştı, kendime dokunduğumda, derimin altında salt hava hissediyordum hep, artık havayla doldurulmuş bir yastıktan ibarettim sadece, benim bilmediğim bir dökülme oluşmuştu bedenimin her yerinde, doktorların hiçbir biçimde etkilenmedikleri, onca zamandır bedenime almak zorunda kaldığım kırmızı-gri ilaçların yan etkileri. Bana uygulanan streptomisin tedavisi aralıksız devam edilmişti, şimdi uygun bir dozajda, streptomisin veriliyordu, hastane bunu karşılayabiliyordu ve burada, sadece gereksinim duyulması, verilmesi için yeterliydi, Grafenhof'taki gibi mide bulandırıcı bir ayrıcalık değil, şu PAS denilen şeyi yutmak zorundaydım, kiloluk kutularda yatak ucuma konulan, sarı-beyaz tabletlerden haftada yüzlercesini. Bu tabletler neredeyse tamamen iştahsızlık yaratıyordu. Ve bu haftalar ve aylar içerisinde bana daha başka nelerin verilip, nelerin enjekte edildiğini pek bilemiyorum artık. Bazen günün ortasında, bitkinlikten uyuyup kalmışken, battaniyeme tünemiş kocaman, şişman güvercinlerden ürkerek uyanıyordum, bu güvercinlerden nefret ediyordum, üzerleri kir pas içindeydi ve tatlımsı bir koku

yayıyorlardı ve suratımın önünden kanatlanıp uçtuklarında tozu dumana katıyorlardı, onlara ölüm habercilerim gözüyle bakıyordum. Büyükbabam da güvercinlerden nefret ederdi, onları hastalık taşıyıcıları olarak tanımlardı. Güvercinleri ömrüm boyunca hep çirkin ve hantal bulmuştumdur, hasta yataklarının her tarafına hantal hantal tünüyorlar ve her şeyi kirletiyorlardı, ürkütüp kaçıırken tiksiniyordum onlardan. Artık ayağa kalkabildiğim ve birkaç adım yürüyebildiğim için, odamın yanındaki kanserli hastaların odasına bir bakmaya cesaret edebildim ve odada sigara içildiği gerçeği karşısında dehşete kapıldım. Ölümcül derecedeki hastalar, sadece iskeletten ibaret kalana dek zayıflamış olanlar, pis bir koku yayarak çürümeye başlayanlar, yataklarından sarkmış sigara içiyorlardı; hastalığın çürük kokusu sigara kokusuyla karışınca, en iğrenç kokulardan biri oluşur. Şimdi içiyorlar, birkaç gün içinde yok olurlar, dışarı sürülürler, gömülürler, diye düşünüyordum. Vinzentinli kadınların, ölüleri sanki çok olağan bir şeymiş gibi, nasıl soyduklarını ve yıkadıklarını ve yeniden giydirdiklerini gördüğümde, bu işi yapabilmek için, duygusuzluk derecesinin ne kadar yüksek olması gerektiğini düşünüyordum ya da fedakârlık ve görev anlayışının. Bu kahraman kadınlara hayranlık duymaya cesaretim yoktu, bundan korkuyordum. Bir yaşam sona erdiğinde, geride kalanlar, pantolon, etek ve kirli çamaşırları toplar, onları kollarının üzerinde taşıyarak giderler. Hep aynı manzaraydı bu, fakat

ilkinde olduğu kadar büyölüyordu beni. Bu görüntü beni aynı zamanda hem itmiş hem de çekmiştir, her zaman, araştırmamanın büsbütün yoğunluğu beni her seferinde yeni baştan şaşırtmıştır. Bir yaşam, ne denli inanılmaz bir biçimde sürdürölmüş ve ne denli inanılmaz bir biçimde gelişmiş ya da gelişmek zorunda kalmış olsa da, geride kalanların gözleri önünde, artık sadece deri ve kemikten oluşan çürük bir et yığını halinde çözölüyordu. Yaşam, var oluş, bu çürük et yığını, bu yaşam ve bu varoluş için artık son köşe olan köşeye fırlatıverir ve uçup giderdi. Nereye, işte sorulacak olan soru. Buna girişmekten kendimi alıkoyacağım. Bir karın pnösüyle sırtüstü yatağında yatmış, sadece doktorlar değil hastalar tarafından da tıbbi bir olağandışılık gözüyle bakıldığım, kabarmış ve genelde cılızlaşmış bu halimle, zamanım vardı şimdi, düşüncelerimin ömrüm boyunca ihmal etmiş oldukları, düşünüp de deşmeye bugüne kadar zaten cesaret edememiş olduğum her şey, babamın ilişkileri, kendi ilişkilerim, *şu büyük ilişki* üzerinde düşünmek için, fakat daha önce söylediğim gibi, bu çabalarımın çallığı sadece genişletiyor, karanlığı daha da karanlık yapıyor, çölü daha da kuraklaştırıyordum. Babamın izini sürmeye kalkıştığım da çok geçmeden sona geliyordum, birkaç yol ayrımı, kopmakta olan bir fırtına ya da tarihin mutlak sessizliği içinde üzerime gelen ve yanıma yaklaşır yaklaşmaz ortadan kayboluveren birkaç belli belirsiz karaltı. *O taraftan* elimde ne var? diye soruyordum kendime, *bu taraftan*

ne var elimde? *Bu özelliğimi nereden almışım? Öbürünü nereden?* Uçurumlarım, melankolim, çaresizliğim, müziğe yatkınlığım, sapkınlığım, kabalığım, duygusal çöküntülerim? Bir taraftan sahip olduğum bu mutlak güveni, öbür taraftan bu korkunç çaresizliği, bu apaçık karakter zayıflığını nereden almışım? Şimdi her zamankinden de çok bilenmiş durumda olan güvensizliğim, onun temeli nerede? Babamın günün birinde, kendi yurdu olmuş olan her şeyden vazgeçmeye, çok kesin ve ebedi olarak bütün zincirlerden kurtulmaya ve uzaklaşmaya karar vermiş olduğunu biliyorum, sanırım, akla yakın bir olasılık olarak, bir köşeye sıkışıp kalmış, bu yurdun, kendisini ezmek amacıyla kafasına oturtulmuş çelikten bir başlık olduğuna kendini inandırmış ve dolayısıyla da her şeyden vazgeçmeye karar vermiş, bu kararı da kararlılık ve inatla uygulamıştı. Baba evini ateşe vermiş ve onu, üzerinde olanlardan başka hiçbir şey almaksızın, tren istasyonu yönünde ilerleyerek terk etmişti. Söylenenlere göre yangını çıkarırken, yangını tam doruk noktasında, yani trenin onu yurdundan uzaklara götürdüğü dakikalarda görebilmeyi hesaplamış, bildiğim kadarıyla istediği dakiklikte başarılı olmuştu, kendi eliyle ateşe verdiği baba evinin, kendi mülkünün, alevler içinde yok oluşunu büyük bir haz duyarak seyredebilmişti. Yanmakta olan baba evine doğrulttuğu bu bakışla sadece yurdunu değil, yurt kavramını da (kendisi için) tamamen silip atmıştı. Öyle deniyor ki eyleminden dolayı asla pişmanlık

duymamış. Sadece otuzdört yaşına gelebilmiş ve ben onun hakkında, bu öykü dışında hemen hemen hiçbir şey bilmiyorum, onu hiç görmedim. Annem, büyükbabamın üniversiteye kayıtlı olduğu Basel’de doğdu. Büyükannem o zamanlar, eşini ve çocuklarını terk ettikten sonra, Salzburg’tan ayrılarak sosyalist anlayışlı öğrencinin peşinden İsviçre’ye gitmişti bir daha da ömür boyunca ayrılmamışlar ve birlikte yaşamalarının ve var olmalarının kırkuncı yılında evlenmişlerdi ancak. Annem daha bir yaşında bile değilken, büyükannemle büyükbabam sosyalist ideal uğruna Almanya’nın yollarını kat ediyorlarmış. Söylevler ve mitingler büyükbabamın da parolası olmuş. Ailedekilerin her biri başka bir yerde dünyaya gelmiştir, bu durum başka hiçbir şeyi açıklayamadığı kadar, yaşamımız boyunca bizim için karakteristik olduğu kadar bir zorunluluk da olan huzursuzluklarını açıklıyor bizimkilerin. Ve sonunda artık huzur istediklerinde ve bu huzurun gerçekleşeceğinden emin olunduğunda, huzura geri çekiliş başarıldığında, bu huzura sahip olunduğunda, hastalık ve ölüm geldi. Kendilerini aldatmışlıkları intikam alıyordu şimdi. Anneme o kadar çok şey söylemek, o kadar belirleyici sorular sormak istiyordum ki, fakat artık çok geçti. Benim sorularıma yanıt verecek kişi artık o olmayacak, beni dinleyecek kulağı yok artık onun. Soruları sormaz saklarız, salt kendimiz onlardan korktuğumuz için ve birdenbire sormak için çok geç kalınmıştır artık. Sorgulayacağımız

kişiyi rahat bırakmak, onu *derinden* yaralamamak isteriz, dolayısıyla da sormayız, çünkü asıl kendimizi rahat bırakmak ve *derinden* yaralamamak isteriz. Sürekli, yararsız ve bayağı, komik sorular yönelterek, asıl belirleyici soruları erteleriz, bu belirleyici soruları yönelttiğimiz zaman artık çok geçtir. Hayatımız boyunca, bir soru sıradağı olup bizi karanlığa boğana dek büyük soruları erteleriz. Fakat o zaman çok geçtir artık. Onlara merhametsizce, gaddarca, acımaksızın, acıyarak *aldatmaksızın*, sorularımızla işkence çektirmeye cesaretimiz olmalı (soruları yöneltecek olduklarımıza karşı olduğu kadar, kendimize karşı da). Sorgulanacak kişinin artık sizi dinleyecek bir kulağı olmadığına, öldüğünde, sormadığımız her şeyden pişmanlık duyarız. Fakat bütün soruları sormuş olduğumuzu varsayalım, tek bir yanıt alabilir miydik? Yanıtı almayız, hiçbir yanıt, bunu yapamayız, bunu yapmamak zorundayızdır, işte böyledir duygusal ve ruhsal durumumuz, böyledir gülünç sistemimiz, böyledir varlığımız ve karabasanımız. Beni bekleyen gerçeği, annemin ölümünü, çok olağan bir şeymişcesine, şimdiden görüyordum, ölümünün doğuracağı sonuçları gözlerimle en ufak ayrıntısına kadar inceliyordum daha şimdiden, cenaze töreninin organizasyonunu yapıyordum bugünden, söylenenleri, gizlenenleri duyuyordum, her şey gözlerimin önündeydi, fakat bu gerçeği yine de kabullenmek istemiyordum. Aile, savaş sonrası acımasızlığıyla ezdi onu, diye düşünüyordum, babasının ölümü hastalık

sürecini hızlandırdı. Hâlâ selam geliyordu ondan, kendisinden sonrası için sayıları gittikçe artan yaşam kuralları, ölçülü, dayatmacı olmayan tavsiyeler. Kardeşlerime, yani yedi ve dokuz yaşlarında olan erkek ve kız kardeşime, kendi sonunu göstermemeye karar vermiş, şahit olmayacaklarmış, çocuklar annelerini ölürken görmeyeceklermiş, kız kardeşim İspanya'ya, erkek kardeşim de İtalya'ya gönderilmiş. Ölümüne hazırlık yapıyordu, bütün kararları *kendisi veriyordu*, ölümcül hastalıkla bağlantılı bütün tatsızlıklara karşı koymuş, hiçbir acıma duygusuna tahammül göstermemişti. Babasınıninkiyle birlikte kendi yaşamı da sona ermiş, bunu gayet sakın bir şekilde söylemiş olmalı. Onu bir daha görmeyeceğim, diye düşünüyordum, pnömoperitonumumla burada öylece yatıyorum ve onu bir daha görmeyeceğim, fakat elime bir fırsat daha geçti, hastaneden taburcu edildim, eve gidebilirdim. Bundan iki gün sonra da tekrar Grafenhof'a gitmem gerekiyordu, sevk kâğıdı cebimdeydi hatta. Annemin yatağına oturmuştum, fakat bir konuşma geçmemişti aramızda, zihni hâlâ berraktı, fakat söylenen her şey bana gülünç gelmişti. Amerikan denizci torbasını pılı pırtımla doldurmak için çok az zamanım olmuştu. Vasimle büyükannem kendi bitkinlikleri içerisine tutsak olmuşlardı. Annem henüz yaşıyor olmasına, *burada* olmasına karşın, evde daha şimdiden *annemden sonraki boşluk* vardı, bunu hepimiz hissediyorduk. Mutfaktaki koltuklara oturuyor ve açık kapıya dikiyorduk kulaklarımızı,

fakat ölümcül hasta sessizliğini sürdürüyordu. Grafenhop'ta, artık oniki kişilik odaya değil de, son kattaki şu sözümona localardan birine verilmiştim, beni hayretler içerisinde bırakan şey, oda arkadaşımın, daha önce de bahsettiğim, şu sözümona harap olmuş doktor, hukuk doktoru olmasıydı. Vahim durumu onu locaya getirmişti, devasa bir çam ağacı tarafından karartılmış bu odaya. Ben de, şimdi durumum tekin olmayan bir durum olarak nitelenirildiği için, locaya gelmişim. Hastalık, geçen zaman içinde bedenimi çok daha büyük bir değişime uğratmıştı, onu zaman içinde o kadar değiştirmişti ki, en göze çarpmayan bir şekilde yakışıyordum Grafenhop'a, şişmişler kategorisine dahildim şimdi, pnömoperitonumum yüzünden şişmiş, içime tıktırılmış olan akla gelebilecek her türlü ilaç yüzünden kabarmış halimle, *doğal olarak*, burada bir hilkat garibesi gözüyle bakılmıyordum, *oldukça tatmin edici bir hastalık görüntüsü* sergiliyordum ve akla gelebilecek her şeydim, bir tek sağlıklı değildim. Doktorların nefret ettiği ve oniki kişilik odada beni sosyalist fikirleriyle hiç rahat bırakmayan bu hukuk doktoru, bu sosyalist, bu hatip, kafama Marx ve Engels'i zorla sokmaya çalışacak, gelecekteki bir dünyaya dair radikal sosyalist tasarılarını anlatacak durumda değildi artık, yatalak oluşuyla ve bunun sonucu olarak sürekli tavana yönelttiği bakışlarıyla yetinmek zorundaydı. Hastanedeki akciğer barakasından aşına olduğum kokuyu yayıyordu ve ilk başlarda odasını paylaşmak

zorunda kalmaktan her şeyden önce sırf bu nedenle dehşet duyuyordum. Fakat bu kokuya ve geçen zaman içinde doktorda meydana gelen üzücü değişime alıştım. Konsey Cumhuriyeti hakkında hiçbir şey söylemiyordu şimdi, Rosa Luxemburg ile Karl Liebknecht isimlerini ağzına almıyordu artık. Önce avuç içine tükürme ve tükürülen balgamı ancak oradan şişeye doldurma alışkanlığı vardı, bunu beceremeyerek sağa sola dökmesi, tüyler ürpertici sesler eşliğinde, akciğerine uyguladığı zahmetli ve uzun çekişlerinin, özellikle sırf kendisinin ve akciğer kapakçıklarına uyguladığı çekişlerinin hakim olduğu gecelerde beni çıldırtması hiç umurunda değildi. Bu geceler yaşamımın en uzun geceleriydi. Günde sadece bir kez, yıkanılmak üzere, hemşirenin yardımıyla ayağa kalkıyordu doktor, doğal olarak bir banyo yoktu o zamanlar, duvarda sadece bir lavabo vardı. Orada öylece, çırılçıplak ve hırıldayarak duruyor, bu başarısızlığa uğramış zavallı, karşı koymaksızın, temizlenmesine izin veriyordu. Bu işlem onu hemencecik yoruyordu ve bütün yorucu çabalar gösterildikten sonra, tekrar yatağına götürüldüğünde, anında uykuya dalıyordu. Bu bana, yıkanmak üzere ayağa kalkma fırsatını veriyordu. Arkamda, neredeyse tamamen işlevini kaybetmiş akciğer parçacıklarından alınan ağır, çileli nefesleri duyuyordum, dünyanın kendisi için *uygun* bir ceza seçmiş olduğu bir idealistin, bir sosyalistin, bir devrimcinin sonuna şahit oluyordum. Oniki kişilik odadaki doktorun, sadece

doktorlar tarafından değil, Katolik hemşireler tarafından da azarlanmasına katlanmak zorunda kalışını hatırlıyorum, üstelik kişiliğinin, kendiliklerinden gerekse yaptıkları bütün işlerde sürekli uygar ve kültürlü olduklarını iddia eden kişilerce hor görölüşüne. Anımsadığım kadarıyla, hiçbir disiplin suçundan dolayı üzerine leke gelmesine izin vermemiş olan doktora karşı doktorların tavırları tek kelimeyle alçakçaydı, sözümona haçlı hemşirelerin aralıksız olarak kendisine hissettirdikleri küçümseyiş, hatta nefret, görölmemiş türden bir gaddarlıktı. Düşüncelerini büyük bir kararlılıkla ve inatla uygulayan, aynı zamanda da karşıt görüşte olanları kesinlikle rahat bırakan dürüst kişinin hor görüş ve nefretle karşı karşıya kaldığı, böyle bir kişiye yokedilişten başka hiçbir şeyin sunulmadığı deneyime bir örneğim vardı burada. Çünkü inanılmaz gerçek, oniki kişilik odadaki doktorun, yok edici bir ceza olarak, hem cahil hem de cehaletleri içinde salt hayvani bir vahşet sergileyen personel arasına yerleştirilmiş olmasından başka bir şey değildi. Oniki kişilik odada hiçbir kitabı, hiçbir gazeteyi rahat rahat okuyamamıştı, düşünceleriyle baş başa kalabilmesi için bir on dakikası bile olmamıştı, onu, ister kasıtlı ister değil, ister kötü niyetle ister değil, rahat bırakmamışlar, sistematik olarak mahvetmişlerdi. Sadece en ağır vakaların yerleştirildiği o locaya nakledilmesi için bir çöküntü yaşamak zorunda kalmıştı. Doktorun işkencecileri, burada doğal olarak tamamen

kendiliğinden gemi aızıya almış, doktora işkence çektirerek mahvetmeyi bir eğlence haline getirmiş vasıfsız işçiler ve çıraklar, cahil, hedefsiz bir ahmaklık peşinde koşan, serzenişte bulunamayacağımız genç insanlar olmuşlardı. Doktor, bu işkencelerden sabahtan akşama kadar kaçabilmek için çok güçsüzdü, çoktan pes etmişti. Kısa bir süre için o da benim öğretmenim olmuştu, büyükbabamın beni özveri ve coşkuyla yönelttiği bir dünyayı bana yeniden göstermişti, baskı altında tutulan, ezilen en alttaki öteki dünyayı, erksizliğin kapısını açmıştı bana yeniden. Bu cahil veletler, günlük dalga geçme konusu olarak seçtikleri doktora yaptıkları işkenceyi, adeta bir sanat haline getirmişlerdi, sapıklıklarını yaşayıp deşarj olmuşlar ve bir filozofu deliye çevirmişlerdi. Bu filozof, küstahlıklarını sineye çekmiş, karşı koymayı tamamen bırakmış, teslim olmuştu. Fakat bir insanı ölümcül derecede mahvettikleri için sorumlu tutulamazlar, çünkü cehaletleri, rüştünü ispatlamamış bir gençliğin budalalıklarının bir göstergesiydi. Asıl suç, doktora karşı, oniki kişilik odada kaldığım süre içinde sürekli olarak kullandıklarını gözlediğim işkence aletleriyle, farklı düşünenlere, karşı koyanlara duyulan nefreti doruk noktasına sürüklemiş oldukları için, bütün doktorlarda, hepsinden önce de başhekimde ve müdürdedir. *Bu* ortamda bile açık ve dürüst olarak sosyalist olduğunu itiraf eden, aslında sadece bir Katolik-nasyonal sosyalist olarak tanımlanabilecek olan bu sosyalist, her koşulda gitmeliydi, gözlerine bir

diken gibi batıyordu, korkunç bir karar almışlardı: O, düşman, yok edilmeli. Bildiğim kadarıyla hiç kimsesi olmadığı için, kendisine hükmedenlere kayıtsız şartsız teslim olmak zorunda kalmıştı, zira kaçıp kurtuluverme olanağı yoktu. Fakat asıl gerçek, doktorların onu kasten ve aynı zamanda da büsbütün insafsızca köşeye sıkıştırmış, bedensel ve bunun doğal bir sonucu olarak da ruhsal çöküntüye sürüklenmeleri, kendisinin de bu sona kaçıp sığınmış olmasıdır, dolayısıyla, şeytani oluşu dışında tanımlayacak bir sözcük bulamadığım bu iki taraftan gelen istek doğrultusunda, çöküşü günden güne hızlanmıştı. Bu çöküş sürecinin gidişatını kafamda canlandırmak hiç de zor değildi, gerçi doğrudan doğruya şahit olmamıştım, fakat bu gelişimi görüyordum şimdi. Onunla konuşmaya çalışıyor, fakat başaramıyordum, reddedilmekten başka bir şeyle karşılaşmıyordum. Bir köşede kitapları duruyordu, kirlenmiş, tozlanmış, hiç dokunulmamış. Onları okumayı canım istemiş olsa bile elime almaktan iğrenmiştim. Canım hiç okumak istemiyordu. Yazı da yazmıyordum, bir kartpostal bile. Hem, içinde bulunduğum durumda kime yazabilirdim ki? Yemek, bir hemşire tarafından sanki bir hayvana verilirmişçesine kaşıkla veriliyordu doktora, isteksizce, otomatik hareketlerle. Hemşireyle doktor arasında da bir konuşma olmuyordu. Hemşire kendisini soyduğunda karşı koyuyordu, giydirdiğinde de öyle, darbeler, tokatlar indiriyordu suratına, doktorun dik kafalılığı gittikçe daha da tehlikeli bir hal alıyordu,

fakat hemşire etkilenmemişliğini sürdürüyordu, kendisi için bütün bu işler yalnızca en kısa bir zaman için söz konusu olabilirdi. Onu almaya gelecekleri, sonunda uzaklaştırılacağı, ondan kurtulmak üzere Schwarzach'a nakledileceği gün ne zaman gelecek, diye düşünüyordum. Kalbi atıyor da atıyordu, bazen uyanıyordum ve ilk bakışım ona yönelik oluyordu, acaba hâlâ yaşıyor mu, yanımda yatan beden acaba ölmüş kalmış mı diye. Fakat o beden hâlâ nefes alıyor, akciğer hâlâ çalışıyordu. Doktor hâlâ yaşadığı, hâlâ var olduğu için hemşirenin duyduğu hayal kırıklığını hissedebiliyordum. Olasılıkla, onun da sabah erkenden odaya girdiğinde, kafasında ilk olarak tek bir düşünce oluyordu, o da doktorun acaba çoktan ölmüş olup olmadığı, doktor sorununun bir sorun olmaktan çıkıp çıkmadığı düşüncesi. Perdeleri açıyor ve işe koyuluyordu, havluları hazırlıyor, lavaboyu suyla dolduruyor ve doktoru yatağından kaldırıyor ve onu lavaboya taşıyordu. Burada doktorla birlikte olmaktansa, ikinci kattaki oniki kişilik büyük odaya yerleştirilmiş olmanın çok daha fazla hoşuma gideceğini düşünüyordum *şimdi*, oniki kişilik odayı özlüyordum, çünkü l'ocadaki şartlar bana hep daha kötü gelecekti, yukarıda, ikinci katta kendi yaşlılarımla beraberdim, burada ise bana görüldüğü şekliyle, suratsızlığı ve saygısızlığı saat başı artan, fazlasıyla yaşlı, vadesini çoktan doldurmuş bir insanla; öte yandan, bu insanla birlikte *kalabilme hakkına sahip* olmamı bir lütuf olarak görüyordum, açık açık

hayranlık duyduğum, evet taptığım, bu suratsız, bu itici kişiyle, şu anda görüldüğü gibi olduğu için, dışlanmış, nefret edilmiş, itilmiş olduğu için. Görünüşe göre herkes doktorun ortadan kaybolacağı günü bekliyordu, fakat henüz zamanı gelmemişti, biraz daha sabretmek zorundaydılar. Vizitede, doktora, düpedüz hesapta olmayan ağır bir yük gözüyle bakılıyordu sadece. Benden de hoşnut değildiler, çünkü suçsuz değil de, suçlu olarak bana yanlış teşhis koymuş ve beni ölümün eşğine getirmiş olduklarını, beni, tam akciğerimde kocaman bir delik varken taburcu ettiklerini ve beni geri almak zorunda kaldıklarını bildiğimi, bilmek durumundaydılar. Beni doktorla aynı odaya yatırmalarının iki nedeni vardı, birincisi, durumumun onlara *gerçekten de tehlikeli, endişe verici, evet yaşamsal açıdan tehlikeli* olarak yansımış olması, ikincisi, hep *tetikte olmamın, güvensizliğimin, evet onlara duyduğum nefretin* gözlerinden kaçmamış olmasıydı, ben de onların gözünde *hoşgörüsüz, dik kafalı* bir kişiliktim. Sekiz ya da dokuz kadar loca vardı, fakat bunların yarısı, benim hemen hemen hiç görmediğim ayrıcalıklı kişilerce işgal edilmişti, fakat her koşulda, bu insanların diğer hastalarla, yani bizimle temas etmekten müthiş bir korku duydukları izlenimini ediniyordum hep, ve koridordaki umumi tuvaletleri kullanmak zorunda kalmalarının yarattığı utançla karışık sıkıntı suratlarından anlaşılıyordu. Daha iyi giyimliydiler ve konuştuklarında da daha düzeyli konuşma çabası içerisinde oluyorlardı, fakat

neredeyse hiç konuşmuyorlardı, en azından benim gibilerle değil. Burada hep çeşit çeşit unvanlar duyuyordum, *Bay Hofrat*, *Bayan Hofrat*, *Profesör Bey* ve *Kontes* belleğimde kalanlar. Hemşireler, bana iğrenç gelen bir şatafatla, bu isimlerin korunarak, rahat bırakılarak, evet şımartılarak barındıkları yerde, sessizce ve süratle dolaşıp duruyorlardı. Hemşireler bu sözümona daha iyi insanların yanından bize mi geliyorlardı, suratları hemen kararveriyor, konuşma tarzları bambaşka bir hal alıveriyordu, artık kibar olma çabaları içerisinde değil de, salt kaba, bayağı, vahşi bir konuşma tarzı oluyordu bu. Bambaşka, daha çok çaba sarf edilmiş bir gösterişle, bambaşka yemekler taşıyorlardı bu odalara. Orada, girmeden önce kapıyı tıklatıyorlardı, bizim kapılarımız tıklatılmıyor, düpedüz içeri dalınıveriyordu. Aslında tahmin etmiş olmam gereken bu zorluğu önceden görememiştim: Grafenholz'ta benden önce hiçbir karın pnösü görmemişlerdi henüz, pnömoperitonumu sadece bir kavram olarak tanıyorlardı, o güne kadar ellerine sadece yazılar geçmişti, işte şimdi bir Noel armağanı vardı onlar için. Asistanın bana dolum yapmak zorunda kaldığı gün gelip çıktığında, bu amaç için kliniği ziyaret etme zamanı geldiğinde, ben bile korkuyordum. Her ne kadar nasıl yapıldığını bilse de, bugüne kadar hiçbir karın pnösünü doldurmamış olduğunu iddia edip duruyordu sürekli. Asistana ne yapması gerektiğini söylemekten başka bir çarem kalmamıştı. Benim talimatlarım doğrultusunda cihazı

hazırlıyor, her şeyi yanıma yaklaştırıyordu, bense bekliyordum. Fakat hiçbir şey olmadı. Asistan bir türlü cesaret edemiyordu. İnsiyatifi ele almalıydım şimdi. Ona gayet resmi bir ses tonuyla, iğneyi karnıma yerleştirme ve sonra da *olanca kuvvetiyle*, böyleydi kullandığım sözcükler, karnımı delme emri verdim. Bir an bile tereddüt etmemesi gerekiyordu, aksi takdirde ağrılar dayanılmaz korkunçlukta olacak ve bütün bu olanlar kanlı bir olay haline dönüşecekti. Viyanalı bir bakanlık görevlisinin oğlu olan bu her bakımdan fırlama ve küstah asistanın, yeri geldiğinde ürkek ve fazlaca korkak olduğunu biliyordum. Cesaretini toplaması ve *bedeninin bütün ağırlığıyla kendisini üzerime atması* ve karnımı delmesi gerektiğini söyledim ona, ve Salzburg Hastanesi'ndeki başhekimin bunu nasıl yaptığını açıkladım. Bu asistanın, iğneyi karnıma batırması, bütün karın dokularından aynı anda geçirmesi için ağırlığıyla şöyle bir bastırması yeterli olan Salzburg'taki atletik yapılı başhekimden farklı olarak, bir şiddet eylemini gerçekleştirmek için gerçekten de en uygunsuz ve yeteneksiz kişi olduğunu biliyordum. Tam da beklendiği gibi, ilk deneme başarısızlıkla sonuçlandı ve ben acıdan kıvrandım ve boş yere açılan yaradan anında kan fışkırdı. Fakat dolumu gerçekleştirmekten başka yapacak bir şey yoktu. Böylelikle ikinci denemeye sıra gelmişti, bu o kadar acemice uygulanmıştı ki, acıdan çığlık attım ve koridordaki insanlar kapının önüne toplandılar. Acemi doktor ancak aralarla ve tek

tek yarabilmişti karın dokularımı ve bana gereksiz yere işkence çektirmişti. Sanki işlemleri başarıyla sonuçlandırmışçasına orada öyle duruyor ve tatmin olmuş bir şekilde, karnıma havanın girdiği ve dağılabildiği saptamasını yapıyordu, mekanizma çalışıyordu, cihaz bunu göstergelerinde onaylıyordu, havanın içeri akışı duyulabiliyordu ve ben, asistanın geçici olarak bir kenara koyduğu küstahlık maskesini yeniden suratına geçirdiğini görüyordum. Oysa ki bu girişimin başarıyla sonuçlanmış olmasına en çok şaşırın kişi kendisi olmuştu. Belli bir süre yatar durumda kaldım, sonra da locaya geri götürüldüm. Dolumdan sonra hiç bu kadar şiddetli bir kanama geçirmemiştim, günler boyunca karın dokumda ağrılar oldu, iltihap kapmaktan korkuyordum. Grafenhop'ta kullanılan tıbbi aletlere güvenmiyordum, çünkü temizlik burada bir kural değildi. Fakat iltihaplanma olmadı. Ağrılar hafifledi. Bir dahaki sefere her şey yolunda gidecek diyordum kendi kendime. Bu andan sonra da dolum işlemi yolunda gitti. Bana söylendiğine göre, bir hasta beş yıl ya da daha uzun bir süre böyle bir karın pnösüne sahip olabilirmiş, ben de kendimi buna hazırlıyordum. Her dolumdan sonra yeniden tek başıma ayakta durup, yürüyebildiğim zaman röntgen paravanasının arkasına geçiriliyor ve kontrol ediliyordum. Daha sonraki dolumlari başarıyla sonuçlandırınca asistan gurur duymaktan alamamıştı kendini, bir yenilik daha katarak bilimini genişletmişti. Odadan tekrar dışarı çıkabilmek için her şeyi

yapıyordum, aralıksız olarak, çaresizlik içinde yapılan kişisel bir jimnastik diyebileceğimiz bir tarzda, egzersizler yapıyordum ve gerçekten açık havaya çıkabileceğim an düşündüğümünden de çabuk geldi. Sanatoryum binasından geçerek bir tur atıyor, uzaklığı her gün biraz daha arttırıyordum, evet en uzak sınırlara bile ulaşabilecek bir durumdaydım artık. Aslında en çok oraya gitmek isterdim, aramızda söylediğimiz gibi, *o köye*, fakat orası hastalara kesinlikle yasaktı. Günün birinde bu yasağa uymadım ve köye gittim (St. Veit). Gerçi köyün sakinleri tarafından şöyle bir incelendim ve doğal olarak hemen sanatoryum hastası olarak tanındım, fakat insanlar, bir akciğer hastasının görüntüsünü ne sansasyonel bir durum ne de bir tehdit unsuru olarak algılamış görünüyordlardı. Hissettiğim genel dermansızlık tam köye ayak basmışken beni tekrar geri döndürdü, açık hava bana fazlasıyla yorucu gelmişti, tekrar battaniyemin altına girip oraya sinebilmek için, olabildiğince çabuk sanatoryumda ve odamda olmaktan başka hiçbir şey istemiyordum. Fakat tadını almıştım bir kere ve köye yaptığım keşif gezimi tekrarladım gizlice, sanatoryum yönetiminin vereceği en korkunç ve en ağır cezaları göze alıyor olmanın bilincinde olarak, sınırları aştım ve köyde küçük alışverişler yaptım, bir defasında kendime bir kurşunkalem ve kâğıt aldım, bir başka defa da bir tarak, yeni bir diş fırçası; daha fazlasını, en doğru bir deyişle, bana yaptığı desteği artık çoktan *kesmiş* olan sigortanın

değil de, sosyal yardım kuruluşunun ödediği sözümona hastalık parasından ibaret olan mali durumum kaldırmazdı, zaten şu ana kadar yapılmış olan sanatoryum masraflarım da sigorta değil de, sosyal yardım tarafından üstlenilmişti. Her öğleden sonra, ana ve yan binanın ortasındaki küçük parkta bir banka oturuyordum. Elimde bir kitapla dikkatimi kendimden ve çevremden başka yerlere çeviriyordum, Verlaine, Trakl, Baudelaire okudum orada. Bir huzur dönemi başlamıştı sanki. İşte orada günün birinde, bu banka giderken yanıma aldığım gazetenin *vefatlar* başlığı altında şu notu buldum: *Herta Pavian, 46 yaşında*. Bu benim annemdi. Adı *Herta Fabjan*'dı, hiç kuşku yoktu, bu *Pavian*, gizliden gizliye, fakat merakla okunan bir köşesi için, günün ölümlerini her gün telefonla alan gazetenin bir duyma hatasından kaynaklanıyordu. *Herta Pavian*! Odama koşturdum ve yarı ölü bir durumda yatağında yatmakta olan doktora, annemin öldüğünü ve ölüm haberinin, doğru olan *Herta Fabjan* yerine *Herta Pavian* adı altında verildiğini söyledim. *Herta Pavian, 46 yaşında*, diye kendi kendime söylenip duruyordum, *Herta Pavian, 46 yaşında*. Cenaze için Salzburg'a gidebilmek üzere izin istedim ve bu izni aldım. Annemin, teyzelerinde çocukluk günlerini geçirmiş olduğu, Waller Gölü'ndeki köye gömülme arzusu yerine getirildi. Nasıl olacağını daha ölümünden önce düşündüğüm boş eve geldim. O telaş içinde benimkiler bana annemin ölüm haberini vermeyi unutmuşlardı, şimdi burdaymışım ya,

serzenişlere gerek yokmuş. Ön odada hâlâ annemin elbiseleri asılıydı, her odada çamaşır yığınları dağ gibi yükselmmişti. O, öyle diyordu kocası, *gözlerinin önünde ölmüş, bilinci tamamen yerindeymiş*. Sabahleyin ona çay doldurmuş, birlikte sohbet etmişler. Birdenbire alnından aşağıya doğru bembeyaz kesilmiş. *Kaçıp kurtuldu*, diyordu kocası, vasim. Son sıcak yudum aortu patlatmış. Geceyi annemin öldüğü odada geçiriyordum şimdi. Beyaz, ketenden bir beze sarılmış, yumuşak ağaçtan sade bir tabuta konulmuş, büyükbabam gibi. Cenaze töreni Henndorf'ta oldu, küçük köy mezarlığında yüzlerce insan toplandı. Annem yaşamı boyunca dindar bir insan olarak yaşamıştı, kiliseye karşı ihtiyatlı davranır, aynı zamanda da saygı duyardı. Katolik cenaze töreni arzu yapılmasını istemişti. Henndorf'a geldiğimizde, tabut, hâlâ küçük, beyaz badanalı ölü odasındaydı. Köylü gençler, söylendiğine göre akrabalar, onu kiliseye taşıdılar. Cenaze ayininden sonra, bana söylendiği gibi, büyük bir çoğunluğu akrabalarından oluşan, fakat benim kesinlikle tanımadığım bu yüzlerce insan, uzun bir cenaze alayı oluşturdular. Büyükannem ve vasimle birlikte tabutun arkasından ilerlerken, ansızın, bütün cenaze töreni boyunca mücadele etmek zorunda kaldığım bir gülme krizine yakalandım. Sürekli olarak her taraftan tekrar tekrar *Pavian* sözcüğünü duyuyordum ve sonunda, daha tören sona ermeden mezarlığı terk etmek zorunda kaldım. *Pavian! Pavian! Pavian!* diye kulaklarımda çınlıyordu ve ben

kaçarcasına ve benimkiler olmaksızın orayı terk ettim ve Salzburg'a geri döndüm. Evin bir köşesine sindim ve korkudan tir tir titreyerek benimkilerin dönüşünü beklemeye başladım. Ertesi gün Grafenhof'a geri döndüm, orada, kafamın üzerine battaniyeyi çekmiş bir halde, birkaç gün yataktan çıkmadım, hiçbir şey görmek ve duymak istemiyordum. Ancak, pnömoperitonumumun bir sonraki dolumu için verilmiş, ertelenmesi mümkün olmayan tarih, beni tekrar ayağa kaldırdı. Şimdi her şeyimi kaybettim diye düşünüyordum, şimdi hayatım bütünüyle anlamsızlaştı. Günün akışına teslim oldum, üzerime gelen her şeyin, ne olursa olsun, nasıl olursa olsun, olmasına izin verdim, hiçbir şeyi reddetmiyordum artık, tamamen emir altına girmiştım. Her şeyin bana ancak tam olarak algılayamayacağım kadar yaklaşmasına izin verdim, ancak net olarak göremediğimde, belli belirsiz olduğunda katlandım ona. Pek çok haftayı bu şekilde geçirdim. Günün birinde uyandım, ve geceleyin, ben fark etmeksizin ölen doktorun dışarı taşındığını gördüm. Bundan kısa bir süre sonra yeni bir hasta yerleşti yatağına. Yeni geleni daha tanımaya bile fırsat olmadan, ansızın ikinci kata, hep üç hasta tarafından işgal edilen, güneydeki odalardan birine nakledildim. Neden nakledildim, bilmiyorum. Üst kattan vadiye bakan, kapkara Heukareck'ten tutun da batıdaki karlarla kaplı üçbin metrelik zirvelere kadar, geniş bir görüş alanım vardı. Binanın bu görüş açısı bugüne kadar hiç bilmediğim

bir şeydi. Genel durumum, ikinci kata nakledildiğim andan itibaren iyileşmeye başladı, bir ölü yatağından çıkmış gibiydim sanki. Bu nakle neden olan şey neydi? Soruyordum, fakat yanıt alamıyordum. Şimdi yine dinlenme salonuna gitmek durumundaydım, loca hastaları bunu yapmak zorunda değildiler, daha büyük bir hareket özgürlüğüm vardı, kendim dışında başka insanlar görüyordum yeniden, çünkü locada kaldığım süre içinde sadece kendimi görmüş, sadece kendimle meşgul olmuşum, doktorla meşgul olduğum anlarda bile aslında sırf kendimle meşgul olmuşum. Şimdi yine başkalarıyla meşgul oluyordum, daha başkalarıyla, birçok başkalarıyla. İyiye doğru giden bir gelişme içerisindeydim, şüphesiz. Aynen belleğimde kaldığı gibi, orada öylece, duygusuz, yaşamdan bıkmış usanmış, yan yana dizilmiş yatıyorlar ve şişelerine tükürerek en yüce görevlerini yerine getiriyorlardı. Sondan üçüncü değil de, baştan üçüncü yatak benimkiydi şimdi. Buradan, aşağıdaki köye bakabiliyordum, sanatoryum kurallarını *her gün* çiğneyerek, büyük bir gizlilik içerisinde ve bütün becerikliliğimle köyü *her gün* ziyaret etmeye kesin kararlıyım, durumumu düzeltmek için Grafenhof yasalarını yıkmak zorundaydım. Birdenbire sadece durumumu düzeltmeyi istemekle kalmayıp, en büyük istekte bulundum; sağlığıma kavuşmak istiyordum. Bu kararı kendime saklıyor, onu çok gizli sırrım olarak koruyordum. Burada salt yavaş yavaş ölüp gitme arzusunun, ölüm hazırlığının, ölüme düşkünlüğün

hakim olduğunu biliyordum, öyleyse yeni yeni uyanan yaşama hazır olma halini, yaşama tutkusunu bir sır gibi saklamalıydım, kendimi ele vermemeliydim. Böyle yaparak çevremdekileri, dışa karşı kendilerine, ölüm korolarına katılarak, fakat yüreğimin ve ruhumun derinliklerinde, elimdeki bütün olanaklarla, buna karşı çıkarak yanıltıyordum. Sırrımı gizleyebilmek için bu aldatmacayı benimsemek zorundaydım. Bundan böyle bir yalan ve tiyatro durumunda sürdürdüm varlığımı. Buradan çıkabilmenin yollarını aramalıydım, hem de derhal. Fakat bunun için, burada hakim olan, üstelik mutlak hakim olan yasalara karşı koyabilme ve kendi yasalarımaya göre yaşama gücüne sahip olmalıydım, hep daha çok kendi yasalarımaya göre, bana dayatılanlara göre ise hep daha az. Doktorların tavsiyelerine, bana yarar sağlayacakları belli bir yere kadar uymalıydım, daha fazla değıl, her tavsiyeye, bana yararlı olduğu sürece ve sadece ben sınımış olduğum takdirde. Yeniden kendime hakim olmalı, aklımı başıma toplamalı ve bana zarar veren her şeyi kökten bertaraf etmeliydim. Zararlı olan, sanatoryuma egemen olan sistemdi, bütün kötölükler doktorlardan kaynaklanıyor, diye düşünüyordum, kendim için bu doğrultuda düşünmek zorundaydım ve salt kendimi düşünme zamanı, eğer bir gelişme kaydetmek istiyorduysam, gelmişti işte yeniden. Bir yönden Grafenhofta kalmam gerekli, kaçınılmazdı, tıbbi ve klinik aygıt bir iyileşme kaydedebilmek için gerekli olan koşullardı, bu tıbbi ve

linik aygıtı kullanmalı, fakat kendimi ona hor kullandırmamalıydım. Kendimden, gösterilebilecek dikkatin en büyüğünü talep ediyordum, her şeyden önce de daha sıkılaştırılmış bir doktor denetimi. Yüzeysel olarak sanatoryum kurallarına ve tıp gücüne boyun eğiyordum, bu yüzeyin altında kendi yararına nerede gerekiyorsa orada savaşıyordum onlarla. Bunun için ne deneyim, ne tedbirlik, ne de bilim eksikim vardı. Doktorları ve yamaklarını idare etmek durumundaydım, tersi değil, bu kolay değildi. Böylelikle kendimi, Grafenhop'ta hüküm süren kuralların dışına çıkarmıştım, tamamen kendiliğinden. Her boş dakikayı, hastane aygıtına karşı arttırılmış uyanıklık üzerinde kullanıyordum, ki o uyanıklık üzerindeki kontrol gevşediğinde ya da biraz olsun fire verildiğinde salt bir felaket aracı olabilirdi ancak. Grafenhop'takilerin çoğu için bu sağlık aygıtı bir felaket aygıtıydı, bir taraftan cehaletleri, diğer taraftan uyuşuklukları çok büyük olduğu için. Çok kısa bir süre sonra, söz konusu olanın, ister tekrar tekrar yapılan muayeneler ya da isterse bu muayeneleri gerçekleştirenlerin hükümleri olması fark etmeksizin her şeyi denetimim altına almıştım. Hiçbir şey kaçmıyordu gözümden, en azından, önemli hiçbir şey. Ben belirliyordum ne kadar streptomisin almam gerektiğini, doktorlar değil, fakat *kendilerinin* belirliyor olduklarına inanmalarını sağlıyordum, çünkü aksi takdirde yaptığım hesaplar doğru çıkmazdı, bütün işkencecilerimin ne yapılması gerektiğini

belirleyenlerin kendileri olduklarına inanmalarını sağlıyordum, oysaki şu andan itibaren salt *benim* belirlediklerim oluyordu, uyguladığım yöntemin müthişliği beni bile şaşırtmıştı, kafamdaki düşünceyi uygulamaya geçirebilmem, yaptığım hesapların doğru çıkabilmesi. Bu yanıltmacalarda eşsiz bir beceriye ulaşmıştım. Dev boyutlarda PAS yutmanın benim için yararsız olduğunu düşündüğümünden, doktorlar artık PAS yutmama gerek kalmadığını belirlediler, oysaki *ben* ayarlamıştım bunu, yapmıştım numaramı. Bugüne kadar, bana şu anda gözüktüğü şekliyle, caniyane bir şekilde, düşüncesizce yutmuş olduğum tahrip edici kimya yığınının tiksiniş bir halde, en sonunda minimuma düşürdüğüm bütün diğer ilaçların hangi miktarda alınması gerektiğini de belirledim. *Ben* karnımın nasıl yarılması, havanın içime ne şekilde sokulması gerektiğini belirliyordum, fakat *asistan* emir verdiği kanısındaydı, oysaki *ona* emirleri veren kişi *bendim* bunca zamandır. Evle olan bağlantım tamamen kopmuştu, benimkiler hakkında hiçbir şey bilmiyordum artık ve öyle inanıyorum ki, orada nelerin olup bittiği beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Yazabilecek durumda olmalarına karşın hiç yazmadılar bana, onları bundan alıkoyan ölümler gömüldüğünden yazmamak için hiçbir bahaneleri yoktu artık, bir nedenleri vardı, hiç mektup almadım, hiç beklemiyordum da. Verlaine ve Trakl'da yoğunlaştım ve Dostoyevski'nin *Ecinniler*'ini okudum, böylesine doyumsuz ve radikal ve böylesine kalın bir

kitabı yaşamımda daha önce hiç okumamıştım, sersemlemiş, bir süre *Ecinniler*'in içinde kendimden geçmiştim. Geri döndüğümde, korkunç bir hayal kırıklığına, dehşet verici bir uçuruma düşeceğimden emin olduğum için bir süre hiçbir şey okumak istemedim. Haftalarca her türlü okumayı reddettim. *Ecinniler*'in müthişliği beni güçlü kılmıştı, yol göstermişti, bana doğru yol üzerinde olduğumu söylemişti, *dışarıya*. Yabanıl *ve* büyük bir yapıt tarafından, kendim de içinden bir kahraman olarak çıkayım diye çarpılmıştım. Daha sonraki yaşamımda, bir yapıtın üzerimde bu kadar müthiş bir etki bırakmış olması pek sık yaşanan bir şey olmadı. Köyden satın aldığım küçük kâğıt parçacıklarına, bana önemli gözüken belli tarihleri, belirleyici yaşamsal noktaları dökmeye çalışıyordum, şu anda bu kadar net olanın, ansızın bulanıverip, kayıplara karışacağından, ansızın var olmayıvereceğinden, belirleyici olayları, korkunçlukları, gülünçlükleri vesaire, unutkanlığın zifiri karanlığından kurtarma gücüne artık sahip olamayacağımdan korkuyordum, bu kâğıtlar üzerinde kurtarılabilecek her şeyi kurtarmaya çalışıyordum, kurtarmaya değer bulduğum istisnasız her şeyi, burada kendi davranış tarzım, kendi rezilliğim, kendi vahşiliğim, kendi zevklerim vardı, diğerlerinin davranış tarzları ve rezillikleri ve vahşilikleri ve zevkleriyle hemen hemen hiç ortak yönü olmayan. Nedir önemli olan? Nedir anlamlı olan? Unutkanlık karşısında her şeyi, beynimden çıkarıp. sonunda

sayıları yüzleri aşan kâğıtlara dökerek, kurtarmak zorunda olduğuma inanıyordum, beynime güvenmiyordum çünkü, beynime olan güvenimi kaybetmiştim, her şeye karşı güvenimi kaybetmiştim, dolayısıyla beynime karşı güvenimi de. Şiir yazmaktan duyduğum utanç düşündüğümünden de büyüktü, dolayısıyla da tek bir şiir bile yazmaktan vazgeçtim. Büyükbabamın kitaplarını okumaya çalıştım, başaramadım, geçen zaman içinde çok fazla şey yaşamış, çok fazla şey görmüştüm, bir kenara bıraktım onları. *Ecinniler*'de bulmuştum aradığımı. Sanatoryum kütüphanesinde bu türden başka müthişlikler aradım, fakat bulamadım. Küçüklükleri ve bayağılıklarıyla beni itmek durumunda oldukları için kapaklarını açmamla birlikte kapatmamın bir olduğu kitapların yazarlarını saymam gereksiz. *Ecinniler* dışındaki yazın bana göre değildi, fakat mutlaka böyle başka *Ecinniler* de vardır diye düşünüyordum. Fakat bunları, ağzına kadar zevksizlik ve budalalıkla, katolisizm ve nasyonal sosyalizmle dolu olan sanatoryum kütüphanesinde aramamalıydım. Fakat başka ecinnilere nasıl ulaşabilirim ki? Grafenhop'u mümkün olduğunca çabuk terk edip, kendi ecinnilerimi özgürlük içinde aramak dışında bir olanağım yoktu. Şimdi dışarı çıkmak için yeni bir itici gücüm daha vardı. Röntgen paravanasının arkasına geçtiğimde, şimdiden durumumun iyileşmiş olduğunu duymak istiyordum, gerçekten de durumum bir muayeneden diğerine

iyileşiyordu. Şimdiden köyün ötelere bile geziler yapıyordum, çevreyi tanıyordum, bana hep, o kadar karanlık ve itici gelen şeyler, sersemletici ve tahrip edici bir şekilde, birdenbire öyle değildiler artık, bana hep çirkin, tehditkâr görünen dağlar, öyle değildiler artık. Bana hep korkunç gelen insanlar, öyle değildiler artık. Derin ve daha derin ve hep daha derin soluk alabilme olanağım vardı. Sosyal yardım paramın neredeyse tamamını yutmuş olmasına karşın, İngilizce bilgilerimi tazelemek, yenilemek, geliştirmek ve aynı zamanda da baş döndürücü bir hızla değişmekte olan dünyada meydana gelen olayları izleyebilmek için, haftada bir kez TIMES siparişi verdim. Bir seferinde, köydeki orgçu bayanla konuşmaya cesaret edebildim, ve kilisede bir saatlik bir şan dersi için buluşmaya karar verdik ve bana sadece bir saat değil de üç saat boyunca orgla eşlik etti, notaya bakarak Bach'ın kantatlarını, Anna Magdalena'nın şarkılar kitabını ve benzerlerini icra etmiştim, önümüzdeki hafta sabah yapılan pazar ayininde (Haydn'in) başsolo söylemem onun isteğiydi. Tıka basa dolmuş karın pnöm, yaşamsal zorunluluktaki pnömoperitonum, bu solodan sonra, ayinlerde düzenli olarak bas bölümlerini icra etmekten alıkoymadı beni; birlikte müzik icra edebilmek için hafta içi doğal olarak hep gizlice, yani doktorların bilgisi dışında kilisede buluşuyorduk orgçu bayanla. Bach'ın, Handel'in büyük oratoryolarını çalışıyorduk, Henry Purcell'i keşfetmiştim, Haydn'in Yaratılış'ındaki Raphael'i söylemiştim. Sesimi

kaybetmemiştim, tam tersine, enstrümanım haftadan haftaya iyileşiyordu, evet mükemmelleştiriyordum onu ve kilisedeki müzik saatlerine olan hasret dolu istemimde doyumsuz ve insafsızdım. Şimdi bütün uyarılara karşın yine doğru yol üzerindeydim: Müziği benim alınyazım! Köydeki kiliseye gizlice gidişlerim, kilisede şarkı söyleyişim, üstelik bütün açıklığıyla, aldırış etmeksizin, pervasızca, ama daha fazla gizli tutulabilecek gibi değildi, bu *büsbütün çılgınlığımı* ben kendim ele vermek zorunda kalmıştım. Doktorlar benden hesap sormuşlar, pnömoperitonumumla yaptığım bu şarkıcılığın apansız gelecek bir ölüm demek olduğunu kafama sokmaya çalışmışlardı ve beni taburcu etmekle tehdit ediyorlardı. Köy ziyaretlerime getirilen sıkı yasak bildirilmişti. Fakat bir yasağın, her ne olursa olsun fark etmez, boyunduruğu altına girmeye gücüm yoktu artık, müziğin pratik icrası olmaksızın var olamazdım artık, dolayısıyla Grafenhof'tan uzaklaşmak istiyordum, mümkün olduğunca çabuk ve *ne pahasına olursa olsun*. Haftalardır yaptığım şarkıcılık beni halsizleştirmemişti, tam tersi, genel durumumu o kadar iyileştirmişti ki, bu müzik yoluyla sağlığıma kavuşabileceğime şimdiden inanabilirdim, doktorlar bunu abes buluyorlar, beni deli diye tanımlıyorlardı. Müziğin pratik icrası hayat antremanım oluvermişti birdenbire. Fakat köye gitmeye cesaret edemiyordum artık, en azından müziğin pratiği gayesiyle değil, şanssızlığımı, Viyanalı, sanatçı, müzik akademisi mezunu, profesör, savaşta

Grafenhof'a gelmiş ve dolayısıyla asıl orada akciğer hastalığına yakalanmış ve köyde takılıp kalmış olan orgçu bayanımla konuştum. İşte o zamandan beri benim en sevdiğim sohbet arkadaşım, yeni öğretmenim, biricik dayanağım oldu. Elimden geldiği ölçüde onu ziyaret ediyordum. Fakat müzik icra etmeye cesaret edemiyorduk artık, kendi cesaretimizden, kendi ölüm cesaretimizden, kendimiz korkmaya başlamıştık. Böylelikle, konumuz, doktor tehdidi altında, müziğin pratiğinden müziğin teorisine kaydı. Küçük bir fırsat bile doğduğunda sanatoryumdan kaçıyor ve yeni öğretmenimin birdenbire benim için de mutlak bir sığınak oluveren, çatı altındaki ahşap bir hücrede, bir sığınaktaymışcasına barındığı düşkünler evine koşturuyordum. Bu hücrede kendimi, var oluş ereğimi bulmuştum yeniden. Bir gün, dinlenme salonuna girdim ve gözlerime inanamadım: Yatağımın yanına orkestra şefi arkadaşım yerleşmişti, aynı gün gelmiş ve bana sürpriz yapmak istemişti. O da, bildiğim kadarıyla, bir yıl önce sağlıklı olarak Grafenhof'tan taburcu edilmiş ve bu arada benzersiz bir Odyssea'yı geride bırakmıştı. Taburcu edildikten sonra Adriyatik kıyılarında bir deniz banyosu turuna çıkmış ve bir akciğer hastasının işleyebileceği en aptalca suçu işlemişti, kumda ve güneşte yatmıştı. Motorsikletle İtalya'ya gitmiş, Avusturya'ya ambulansla geri getirilmek zorunda kalmıştı. Bir Viyana kliniğinde yapılan karmaşık bir ameliyatla göğüs kafesi yarılmış, sağ akciğer kapakçığı

bütünüyle alınmak zorunda kalmıştı. Grafenhop'taki pek çok hasta gibi onun da sırtında bir nişan, şu *Tuberer* denilenden vardı, omuzdan kalçaya kadar inen plastik yara izi. Yaşamda kalabileceğine inanmamış, burada olmaktan dolayı kendisi bile hayretler içerisindeymiş. Birbirimize kendimizi anlattık, doğal olarak, sevindirici şeyler değildi anlattıklarımız. Fakat *onun* söyledikleri, *benim* sağlığıma kavuşmak için verdiğim kararı sarsacak güçte değildi. Tam tersine, *ben* onun örnek aldığı kişi ydim şimdi. Onunla Grafenhop'ta kaç ay boyunca beraber olmuş olduğumu pek bilemiyorum artık, bugün o da pek bilemiyor, belki de bir yılı aşkın bir sreydi. Bunu araştırmak çok kolay, fakat takvime bunun için gerekli olan bakışı atmayı hiç canım istemiyor. Grafenhop'ta ne kadar kalmıştım? Ve: Sonunda ne zaman taburcu edilmiştim? Anımsamıyorum. Anımsamak da istemiyorum. Günün birinde, zamanın geldiği kanısına vardığım için beni taburcu etmelerini istedim, fakat doktorlar ısrarla beni bırakmak istemiyorlardı. Fakat ben, hep hâlâ pnömoperitonumumla, melankoli yüzünden yatakta sırtımı dönüp yatmak yerine, çoktandır Schwarzach'ın derinliklerine, dar geçitlerden, insandan eser olmayan sokaklara gizli gizli kızak partileri dzenliyordum. Gece hemşiresi *iyi geceler* dileyip ışığı sndrdğnde ayaklanıyor ve tyyordum. Köyden kendime bir kızak ödünç almıştım ve onu gün boyunca bir ağacın arkasına gizliyordum, gece de

üstüne oturuyor ve kendimi aşağılara bırakıyordum. Gitmek istiyordum ve gittim, taburcu oluşumu belirleyen *ben* olmuştum, oysaki doktorlar beni *kendilerinin* taburcu ettiklerini sanıyorlardı. Bu sapıtmış tıbbi felaket değirmeninde, nihayetinde ve ebediyen ezilip hurdahaş olmamak için kaçmalıydim. *Doktorlardan uzağa, Grafenhof'tan uzağa!* Soğuk bir kış gününde, kendime söylemem gerektiği gibi, *bütün sorumluluk bende olmak üzere*, söz konusu olabilecek herkesle vedalaştıktan sonra, erkenden çıkıp gittim. Denizci çantamı köye kadar taşıdım, bir otobüse bindim ve aşağılara, Schwarzach'a doğru yola koyuldum. Oraya ulaştıktan iki saat sonra evdeydim. Beklenmiyordum, bu bir şok olmuştu benimkiler için. Bulaşıcı değildim artık, fakat uzun süre için, sağlıklı hiç değil. Beni kabul ettiler ve bir süre olanakları ölçüsünde beslediler. Bir iş aramam gerekiyordu, bu zordu, çünkü ne yapacağımı bilmiyordum. Ne tüccarlık ne de şarkıcılık söz konusu olabilirdi. Böylece, haftalar boyunca sonuçsuz düşünüp taşındım ve bu çıkışı olmayan durum içerisinde Salzburg şehrinden ve sakinlerinden yeniden nefret etmeyi öğrendim. Pek çok işyerine gittim, fakat bir işe girecek durumda değildim artık, hâlâ hasta olduğum için değil, kesinlikle çalışabilirdim, karın pnömle bile, fakat gayet basit bir şekilde, bunu istemiyordum artık. Her iş, her uğraş bana derinden itici geliyordu, çalışanların, bir uğraşları olanların dar kafalılıklarından iğreniyordum, çalışanların ve uğraşları olanların bütün

iğrençliklerini, mutlak anlamsızlıklarını ve faydasızlıklarını görüyordum. Çalışmak, *salt* yaşamda kalabilmek için meşgul olmak, bundan iğreniyordum, bu bana tiksinti veriyordu. İnsanları gördüğümde, onlara dehşet içinde geri çekilmek için yaklaşıyordum. Sorun, az miktardaki sosyal yardım aylığıydı, onu Mozartplatz'daki sosyal yardım kuruluşundan almaya gittiğimde utanç duyuyordum. Bir sürü yeteneğim vardı, bir tanesi dışında, o da söylenildiği gibi, sürekli bir işi devam ettirmek. Her hafta, Saint Julien Caddesi'nde muayenehanesi olan, hâlâ da orada çalışan, akciğer uzmanına gitmek zorundaydım, pnömün doldurulması gerekiyordu: Aslında bu değişikliği dört gözle bekliyordum, zira bu akciğer uzmanında *yararlı* biricik sohbet arkadaşımı bulmuştum yine, dertleşebileceğim bir insanı. Yardımcısı olan kız da bana sempatik geliyordu. Hangi nedenden dolayı olduğunu bilmiyorum, ama herhalde yine aldırışsızlığım yüzünden, bir defasında pnömoperitonumumun doldurulacağı randevuya, ihmalkârlık edip gitmedim. Belirlendiği üzere on gün sonra gitmek yerine, akciğer uzmanına üç hafta sonra gitmiştim. Randevu tarihini geciktirdiğimi söylememiştim ona, yatağa uzandım, o da beni her zamanki gibi doldurdu. Sonuç bir amboli idi. Doktorla yardımcısı beni baş aşağı çevirip tokatladılar. Üzerimde hiç tereddüt etmeksizin uygulanan bu yöntem yaşamımı kurtardı. Şimdi ondokuz yaşımın bir hayli üzerindeydim ve pnömoperitonumumu berbat

etmiştim ve bir anda tekrar Grafenhof'a gitmek zorunda kalacağım bir duruma gelmiştim. Fakat oraya gitmemek için dayattım ve gitmedim.

THOMAS BERNHARD 1

NEDEN

Neden, Bernhard'ın yapıtları arasında bir dönüm noktası olan otobiyografik anlatılar dizisinin ilk kitabıdır. 1975'te Avusturya'da ilk yayınlandığında, hakkında dava açılmış ve bazı bölümler mahkeme kararıyla sonraki basımlarda sansür edilmiştir.

Neden, II. Dünya Savaşı'nın son yıllarını ve sonrasını bir yurttan geçiren öğrenci Bernhard'ın gözlemlerini, baskının çeşitli görünümelerini tanıyışını ve hepsinin özünde sevgisizlik ve bilgisizlik yattığını keşfetmesini anlatır.

THOMAS BERNHARD I I

MAHZEN

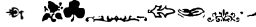
Dizinin ikinci kitabı *Mahzen*'de yazarın, şehrin kenar mahallesinde bir gıda dükkânındaki çıraklık dönemi anlatılmaktadır. Genç çırak burada, alkolikler, sabıkalılar ve hep potansiyel suçlu gözüyle bakılan, ama yapmacıksız, sade insanlar olan müşteriler arasında, kişiliğinin dışadönük yönünü geliştirir, yaşama bağlanır. *Mahzen*'de çalışarak, bir yandan savaş sonrası dönemin zor koşullarında ailesine yük olmamanın, bir yandan da yararlı bir iş yapmanın tadını çıkarmaktadır. Bu arada şan dersleri almaya da başlar.

Yaşamının bu güzel dönemi, bir kış günü patates çuvallarını taşıırken hastalanıp, sanatoryuma gitmesine dek sürer.

THOMAS BERNHARD III

SOLUK

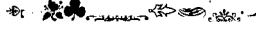
Soluk, Bernhard'ın otobiyografik anlatılar dizisinin üçüncü kitabıdır.

Bernhard, kendisini yaşama bağlayan biricik kişiyle, büyükbabasıyla aynı anda hastalanıp sanatoryuma yatışıyla, bireyin yaşamını ezen, ona hükmeden bir kurum olarak hastane, otoritenin temsilcileri olarak doktorlar ve ölüme giden yolda her türlü tavrı sergileyen hastalar anlatılır.

THOMAS BERNHARD IV

SOĞUKLUK

Soğukluk, bir hayalkırlılığının öyküsüdür.

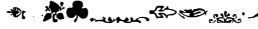
İyileştiğini düşünürken sanatoryuma yatması gerektiğini öğrenen Bernhard, yaşamını olduğu gibi doktorların eline bırakır.

En yakını, öğretmeni büyükbabası ölmüştür. Annesi bir başka hastanede yaşam savaşı verirken, Bernhard da teslim olup huzura kavuşma ya da her şeye rağmen mücadele edip yaşama arasında bocalamaktadır.

THOMAS BERNHARD V

BİR ÇOCUK

Bir Çocuk, Bernhard'ın otobiyografik anlatılar dizisinin son kitabıdır.

Soğukluk'ta hayatta kalmak ya da sisteme teslim olmak arasındabir seçim yapmak zorunda kalan yazar, bu kitapta başa döner ve çocukluğunu anlatır.

II. Dünya Savaşı ufuktadır. Bir çocuk için toplumdan dışlanmanın ve aykırı olmanın ne kadar ince bir çizgide olduğunu fark eder.

Soğukluk, bir hayal kırıklığıdır. Dizinin birinci kitabı Neden yarıda bırakmasıyla noktalanmış bir uzaklık dönemi, Soluk tane masumiyetle bağlayan tek kişiyle, büyük babasıyla aynı anda hastalanıp sanatoryuma yatması anlatılır. İyileştiğini düşünürken sanatoryuma yatması gerektiğini öğrenen Bernhard, yaşamını olduğu gibi doktorların eline bırakır. En yakını, büyük babası ölmüştür. Annesi bir başka hastane de yaşamaya verirken, kendisi de teslim olup huzur kavuşmaya da her şeye rağmen mücadele edip yaşamı arasında bocalamaktadır.

MİTOS BERNHARD 1: NEDEN
MİTOS BERNHARD 2: ALAİZEN
MİTOS BERNHARD 3: SOĞUK
MİTOS BERNHARD 4: SOĞUKLUK
MİTOS BERNHARD 5: BİR ÇOCUK

